

รายงานการวิจัย
เรื่อง

ผลการใช้โปรแกรมเชิงป้องกันที่มีต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่
ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

โดย

อาจารย์ ดร. สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล
ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากเงินรายได้บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สัญญาเลขที่ 311/2555 ประจำปีงบประมาณ 2555

กรกฎาคม 2556

รายงานการวิจัย
เรื่อง

ผลการใช้โปรแกรมเชิงป้องกันที่มีต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ใน
นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

Effects of using a preventive intervention program on smoking intention
of secondary school students

โดย

อาจารย์ ดร. สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล
ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์

งานวิจัยนี้ได้รับทุนอุดหนุนวิจัยจากเงินรายได้บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ
สัญญาเลขที่ 311/2555 ประจำปีงบประมาณ 2555

กรกฎาคม 2556

ผลการใช้โปรแกรมเชิงป้องกันที่มีต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ใน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 การศึกษา โดยการศึกษาที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดปัจจัยเชิงป้องกันในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษาที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่พัฒนาอิงตามตัวชี้วัดปัจจัยเชิงป้องกันในการศึกษาที่ 1 เพื่อเพิ่มทักษะเชิงป้องกันในนักเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

การศึกษาที่ 1 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 612 คน ได้มาจากการสุ่ม 2 ชั้นตอน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป มาตรฐานการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต มาตรฐานความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน มาตรฐานเจตคติต่อการสูบบุหรี่ และมาตรฐานการรับรู้ภาพลักษณ์วัยรุ่นที่สูบบุหรี่ วิเคราะห์ข้อมูลตรวจสอบความตรงของโมเดลการวัดปัจจัยเชิงป้องกันด้วยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง ด้วยโปรแกรม LISREL 8.52

ผลการวิจัยในการศึกษาที่ 1 พบว่า โมเดลการวัดปัจจัยเชิงป้องกันมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ดี (Chi-square = 27.82 , $df = 20$, $p = .10$, $GFI = .99$, $AGFI = .97$, $RMR = .028$, $RMSEA = .026$) โดยตัวบ่งชี้ของปัจจัยเชิงป้องกันในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ประกอบด้วย การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน เจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบของวัยรุ่นที่สูบบุหรี่

การศึกษาที่ 2 กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 188 คน ได้มาจากการเลือกแบบเจาะจงโดยสมัครใจ แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยแบ่งเป็น 2 ชุด ได้แก่ 1) มาตรฐานต่างๆ ตามการศึกษาที่ 1 และ 2) โปรแกรมเชิงป้องกันที่ประกอบด้วย 2.1) คู่มือ 2.2) คำแนะนำการใช้รูปแบบการสอน 2.3) รูปแบบกิจกรรมในการอบรม 2.4) แผนการจัดกิจกรรม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนาม (MANOVA)

ผลการวิจัยในการศึกษาที่ 2 มีดังนี้

1) โปรแกรมเชิงป้องกันที่พัฒนาขึ้นแบ่งกิจกรรมเป็น 3 ช่วง ได้แก่ การเสริมสร้างความรู้ (knowledge) การเสริมสร้างทักษะทางสังคม (social skills) และการเสริมสร้างทักษะในตนเอง (intrapersonal skills) โดยมีเอกสารเนื้อหา สื่อ กิจกรรม และเกม โดยใช้เวลาสัปดาห์ละ 1 ครั้ง เป็นเวลา 10 สัปดาห์ แต่ละครึ่งใช้เวลาประมาณ 50 นาที

2) ผลการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยตัวแปรกลุ่มปัจจัยป้องกัน พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน คะแนนเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นและคะแนนการรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ สูงกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ อย่างไรก็ตามการเปรียบเทียบคะแนนการวางเป้าหมายมุ่งอนาคตระหว่างกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันในทางสถิติ

3) คะแนนเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีคะแนนต่ำกว่ากลุ่มควบคุม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลจากการศึกษาจะเป็นประโยชน์ต่อการนำไปใช้จัดโครงการเสริมสร้างทักษะเชิงป้องกันในนักเรียนวัยรุ่นซึ่งเหมาะสมกับบริบทของโรงเรียน และควรได้ทำอย่างต่อเนื่อง

Effects of Using A Preventive Intervention Program on Smoking Intention of Secondary School Students

Abstract

This study divided into 2 studies. The first study aimed to validate the measurement model of protective factor in secondary school students. The second study aimed to study the effects of the preventive program on protective outcomes among secondary school students.

Study 1

The first study sample consisted of 612 secondary school students were selected randomly from the secondary educational service area office 1. Data were collected by questionnaires and scales with acceptable reliability. The scales were goal directed future orientation scale, resistance to peer influence scale, attitude toward smoking scale, and smoking prototype scale. Second-Order Confirmatory Factor Analysis was used to validate the measurement model of protective factor by using LISREL 8.52 program.

The findings in the first study found that a protective factor measurement model was fitted to the empirical data. (Chi-square=27.82, $df=20$, $p=.10$, GFI=.99, AGFI=.97, RMR=.028, RMSEA = .026)

The indicators of protective factors in secondary school students include goal directed future orientation, resistance to peer influence, negative attitudes towards teenage smoking, and negative smoking prototype.

Study 2

The second study sample consisted of 188 secondary school students from a specific voluntary were divided into an experimental group and a control group. Instruments used in this research were divided into two series: 1) questionnaires and scales measuring the variables according to study 1 and 2) application of preventive intervention program. Data were analyzed by the Multivariate analysis of variance (MANOVA).

The findings of this research are as follows:

1) The preventive intervention program was developed as three main parts, including the knowledge training, social skills training, and intrapersonal skills training with the contents activities, media, and the game. Each activity is a one time per week for 10 weeks, each session takes about 50 minutes.

2) The mean scores of the 3 protective variables: resistance to peer influence, negative attitude toward teenage smoking, and negative smoking prototype in the experimental group were significantly higher than the mean scores of control group students.

However, comparing the goal directed future orientation scores between the experimental group and control groups did not differ statistically.

3) Smoking intention score of early adolescent student in the experimental group was significantly lower than the smoking intention scores of the control group students.

The results will be useful for implementing preventive programs to build protective skills in young students which is appropriate to the school-based context. The program should be done continuously in long-term effect.

ประกาศคุณูปการ

งานวิจัยเรื่องผลการใช้โปรแกรมเชิงป้องกันที่มีต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ได้รับเงินทุนสนับสนุนจากงบประมาณเงินรายได้บัณฑิตวิทยาลัย ประจำปีงบประมาณ 2555 สัญญาทุนเลขที่ 311/2555 ผู้วิจัยขอขอบคุณบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒที่ให้ทุนอุดหนุนการทำวิจัยแก่ผู้วิจัย จนกระทั่งงานวิจัยนี้สำเร็จลุล่วง

ขอขอบคุณ หัวหน้าภาควิชาจิตวิทยา อาจารย์ชญาณัฐ ลักษณะวิจารณ์ ที่สนับสนุนให้ผู้วิจัย ทำการศึกษาวิจัยควบคู่กับการสอน และงานด้านอื่นๆ ของภาควิชาและคณะมนุษยศาสตร์ ทำให้ผู้วิจัยมีงานวิจัยอย่างต่อเนื่อง

ขอขอบคุณ อาจารย์ ดร. นิยะดา จิตต์จรัส ที่จัดโครงการจัดการความรู้เพื่อกำกับและติดตามงานวิจัยของคณาจารย์ในภาควิชา ซึ่งเป็นกระบวนการติดตามทำให้งานวิจัยที่ทำนี้สำเร็จลุล่วงตามเวลาที่กำหนด

ขอขอบคุณ คณาจารย์ภาควิชาจิตวิทยาทุกท่านที่คอยสอบถาม กระตุ้นเตือนให้เกิดความก้าวหน้าในการทำงานวิจัย ตลอดจนถกเถียงให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ รวมทั้งขอขอบคุณนางสาววิสรา ศรีโพธิ์ชัย ที่ช่วยบันทึกข้อมูลอย่างเต็มใจและกระตือรือร้น

และขอขอบคุณเจ้าหน้าที่บัณฑิตวิทยาลัยที่คอยอำนวยความสะดวก ติดต่อประสานงานในประเด็นที่เกี่ยวข้องจนงานวิจัยสำเร็จเรียบร้อยด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
ประกาศคุณูปการ.....	ค
สารบัญ.....	ง
สารบัญตาราง.....	ฉ
สารบัญภาพ.....	ช

บทที่

1. บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์.....	4
ขอบเขตของการวิจัย.....	5
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	5
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	6
2. เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	7
ตอนที่ 1 ความหมายและพัฒนาการวัยรุ่น.....	7
ตอนที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงและ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น.....	13
ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยเชิงป้องกันในวัยรุ่นกับ พฤติกรรมการสูบบุหรี่	19
ตอนที่ 4 การเสริมสร้างโปรแกรมเชิงป้องกันในเด็กและวัยรุ่น กรอบแนวคิดในการวิจัย	26 29
3. วิธีดำเนินการวิจัย	31
กลุ่มตัวอย่าง	31
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	32
การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ.....	32
วิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล	48
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	48
การนำเสนอข้อมูล.....	49
4. ผลการวิเคราะห์ข้อมูล.....	50
ผลการศึกษาที่ 1	52

บทที่	หน้า
ผลการศึกษาที่ 2.....	60
5. สรุปอภิปรายผลและข้อเสนอแนะ.....	67
ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ.....	72
ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป.....	72
เอกสารอ้างอิง	73
ภาคผนวก	78
ภาคผนวก ก.....	78
ภาคผนวก ข.....	80
ภาคผนวก ค.....	95
ภาคผนวก ง.....	98
ภาคผนวก จ.....	103
ประวัติผู้วิจัย	108

สารบัญญัตราสาร

ตาราง		หน้า
2.1	การออกแบบงานวิจัยเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นจำแนกตามกลุ่มRational, Developmental, Social norms และSocial reinforcement.....	26
2.2	เนื้อหาหลักจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมเชิงป้องกันสารเสพติดในนักเรียน จำนวน 207 ชิ้นงาน (Tobler และคณะ, 2000).....	28
2.3	ความเกี่ยวข้องของแนวคิดต่างๆ กับเนื้อหาของโปรแกรมเชิงป้องกัน.....	29
3.1	เกณฑ์ในการประเมินความเที่ยงค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (George & Mallery, 2003)	31
3.2	ตัวอย่างข้อกระทงมาตรวัดการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต.....	34
3.3	รายละเอียดนิยามเชิงปฏิบัติการ ข้อกระทงชีวิต ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงกับคะแนนรวมอื่น ๆ (CITC) และน้ำหนักความสำคัญของการสร้างของมาตรวัดการรับรู้อิทธิพลกลุ่มเพื่อน	35
3.4	เมทริกซ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ข้อกระทงชีวิตภาวะสันนิษฐานการรับรู้อิทธิพลกลุ่มเพื่อน ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในโมเดลการวัดการรับรู้อิทธิพลกลุ่มเพื่อน (n=150).....	36
3.5	ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติต่อการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มผู้สูบบุหรี่และไม่สูบบุหรี่.....	38
3.6	ตัวอย่างข้อความเจตคติต่อการสูบบุหรี่	39
3.7	ตัวอย่างมาตรวัดการรับรู้ภาพลักษณ์วัยรุ่นที่สูบบุหรี่	40
3.8	ตัวอย่างแผนการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ทางปัญญา	45
3.9	แผนโปรแกรมเชิงป้องกัน (Preventive intervention).....	46
4.1	ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (N=612).....	53
4.2	ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในการวิจัยของกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (N=612)	55
4.3	เมทริกซ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรบ่งชี้ปัจจัยที่สังเกตได้ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในโมเดลการวัดปัจจัยทางจิตวิทยาการ (n=612).....	57
4.4	ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (second-order confirmatory factor analysis) โมเดลการวัดปัจจัยเชิงป้องกัน	59
4.5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรเชิงป้องกันของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการให้โปรแกรมฯ	62
4.6	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของปัจจัยป้องกันตามกลุ่มทดลองและควบคุม	63
4.7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรเชิงป้องกันของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการให้โปรแกรมเชิงป้องกัน.....	65
4.8	ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของปัจจัยป้องกันตามกลุ่มทดลองและควบคุม	66

สารบัญภาพประกอบ

ภาพ		หน้า
1.1	สถิติการสูบบุหรี่ประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป จำแนกตามปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544–2550 ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551).....	2
1.2	เปรียบเทียบระหว่างสัดส่วนนักเรียนที่สูบบุหรี่ระหว่างมัธยมศึกษาตอนต้นและ ตอนปลายจำแนกตามเพศ.....	3
2.1	โครงสร้างของทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา.....	15
2.2	โมเดลเชิงสาเหตุพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่/ ดื่มสุรา ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น	21
2.3	โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน (โมเดลการวัด) ปัจจัยป้องกัน.....	25
2.4	กรอบแนวคิดการวิจัยในการศึกษาที่ 1.....	29
2.5	กรอบแนวคิดการวิจัยในการศึกษาที่ 2.....	30
3.1	โมเดลการวัดการรับรู้อิทธิพลกลุ่มเพื่อน (Peer Influence)	37
3.2	แผนภาพกระบวนการทดลอง.....	47
4.1	โมเดลการวัดการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองปัจจัยป้องกัน.....	58

บทที่ 1

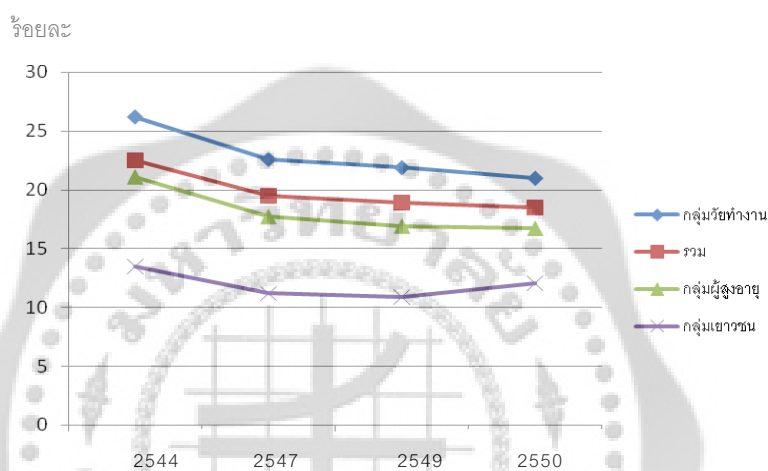
บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนจัดอยู่ในกลุ่มพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น นิยามในลักษณะพฤติกรรมที่เสี่ยงต่อการเกิดปัญหาสุขภาพด้านต่าง ๆ รวมไปถึงการนำไปสู่การกระทำผิดกฎหมายหรือผิดไปจากบรรทัดฐานของสังคมกำหนด (Jessor, 1993) ผลจากการสูบบุหรี่ทำให้บุคคลมีภาวะเสี่ยงต่อการเกิดโรคต่าง ๆ และเป็นสาเหตุของการเกิดโรคมะเร็ง (กองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ, 2552) สิ่งที่น่ากังวลคือวัยรุ่นที่ริเริ่มพฤติกรรมสูบบุหรี่ขณะศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาหรือก่อนเข้ามหาวิทยาลัยมีแนวโน้มที่จะสูบบุหรี่ในปริมาณที่เพิ่มมากขึ้นด้วย (Centers for Disease Control and Prevention, 2001) ผลที่ตามมาคือวัยรุ่นที่เริ่มมีพฤติกรรมเสี่ยงเหล่านี้ มักมีสุขภาพทางกายที่ไม่ดีหรือมีภาวะเสี่ยงทางสุขภาพมากกว่าเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกันที่ไม่มีพฤติกรรมดังกล่าว รวมถึงเมื่อเติบโตเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ยังพบอีกว่าสุขภาพของบุคคลที่สูบบุหรี่ไม่ดีเท่ากับคนรุ่นราวคราวเดียวกัน (Slovic, 2001) ผลกระทบที่มีต่อสุขภาพอันเนื่องมาจากการสูบบุหรี่ยังทำให้เกิดการเสพติดนิโคตินซึ่งเป็นสารประกอบในบุหรี่ปริมาณสูงจะดูดซึมสารนิโคตินจากช่องปากและปอดเข้าสู่กระแสโลหิตอย่างรวดเร็วกระจายไปทั่วร่างกายและจะเกิดปฏิกิริยากับตัวรับความรู้สึกเฉพาะในสมอง (ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ, 2550) หน่วยรับความรู้สึกบางส่วนจะทำหน้าที่เกี่ยวกับความรู้สึกมีความสุข บางหน่วยรับความรู้สึกจะมีปฏิกิริยาเมื่อระดับของนิโคตินลดระดับลง ทำให้เกิดกลุ่มอาการซึ่งมีคุณลักษณะคล้ายอาการขาดยา อาการนี้จะมีลักษณะคล้ายกับการติดยาเสพติดจำพวก เฮโรอีนและโคเคน ทำให้ผู้ที่ติดบุหรี่จึงต้องสูบบุหรี่ หรือเคี้ยวยาเส้น อย่างสม่ำเสมอ และบ่อย ๆ เพื่อรักษาระดับให้นิโคตินคงที่ ผู้เสพจึงเกิดความรู้สึกสบายและไม่มีอาการขาดยา (ศูนย์วิจัยและจัดการความรู้เพื่อการควบคุมยาสูบ, 2550) รวมทั้งผลกระทบทางด้านสังคมของการมีพฤติกรรมเสี่ยงที่ตามมา เช่น ความล้มเหลวทางการศึกษา การมีโอกาสนับวันน้อยลงกว่า รวมถึงรายได้เมื่อเข้าสู่วัยทำงานจะมีระดับต่ำกว่าเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน (Slovic, Peters, Finucane, & MacGregor, 2005) การแพร่หลายของบุหรี่เริ่มเกิดขึ้นทั้งในประเทศที่พัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังพัฒนา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเป้าหมายทางการตลาด คือวัยรุ่น ที่มีลักษณะง่ายต่อการชักจูง เชื่อในภาพลักษณ์ที่ดูดี ดูมีวุฒิภาวะเมื่อได้สูบบุหรี่ในกลุ่มเพื่อน งานวิจัยยังพบว่าพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของประชากรวัยผู้ใหญ่ มาจากการริเริ่มทดลองสูบบุหรี่ในช่วงวัยรุ่น (Viscusi, 1992; Slovic, 2001) ยิ่งไปกว่านั้นพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่นยังเป็นช่องทาง (gate way) นำไปสู่การทดลองสารเสพติดให้โทษอื่น ๆ ซึ่งนำไปสู่ปัญหาสังคมที่กระทบต่อทั้งตัวนักเรียนวัยรุ่น ครอบครัว และสังคม ขยายเป็นวงกว้างตามมาอีกด้วย

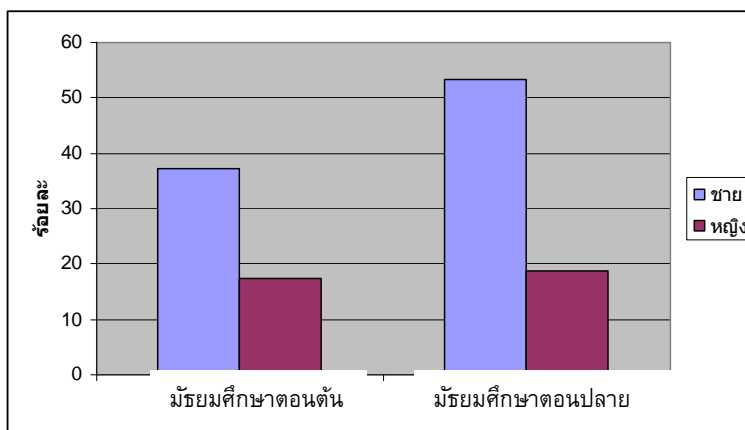
จากการสำรวจพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ของกลุ่มเยาวชนอายุ 15 -24 ปี ระยะ 10 กว่าปีที่ผ่านมา ตั้งแต่ปี 2544 จนถึงปี 2550 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551) พบว่าแนวโน้มการสูบบุหรี่ลดลงจากปี 2544 ที่คิดเป็นร้อยละ 13.50 ในปี 2547 ลดลงเป็นร้อยละ 11.20 และในปี 2549 ลดลงอีก เป็นร้อยละ 10.9 **แต่ในปี 2550 กลับเพิ่มขึ้น** เป็นร้อยละ 12.10 ซึ่งจากแนวโน้มดังกล่าว พบเฉพาะในช่วงวัยรุ่นเท่านั้น โดยในวัยอื่นมีแนวโน้มลดลงเป็นลำดับ **ประเด็นสำคัญคือ อายุของผู้สูบบุหรี่ใหม่ลดลง และผู้สูบบุหรี่ใหม่เพิ่มปริมาณมากขึ้นในช่วงอายุ 15-24 ปี** แสดงดังภาพที่ 1.1

จากงานวิจัยของ สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552) ศึกษาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ในวัยรุ่นและการศึกษาความไม่แปรเปลี่ยนของโมเดลระหว่างอายุ พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นเขตกรุงเทพมหานคร มีสัดส่วนการสูบบุหรี่คิดเป็นร้อยละ 27.50 จากจำนวนกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 660 คน (อายุเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างที่มีประสบการณ์สูบบุหรี่ เท่ากับ 14.34 ปี) โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ที่สูบบุหรี่อายุน้อยเริ่มแรกของการสูบบุหรี่ คือ 13 ปี และเมื่อเปรียบเทียบกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นและนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย สัดส่วนของนักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนปลาย จะมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในสัดส่วนที่สูงกว่านักเรียนชายมัธยมศึกษาตอนต้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งนี้ในนักเรียนหญิงสัดส่วนไม่แตกต่างกัน แสดงดังภาพที่ 1.2

ภาพที่ 1.1 สถิติการสูบบุหรี่ประชากรอายุ 15 ปี ขึ้นไป จำแนกตามปี ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544–2550 ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ (2551)

ผลสำรวจจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และผลการศึกษาในระยะ 5 ปีที่ผ่านมา แสดงให้เห็นถึงการหวนคืนกลับมาของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นที่มีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนขึ้นอีก และบุหรี่ได้เผยแพร่เข้าไปในกลุ่มเด็กและวัยรุ่น เพิ่มมากขึ้น โดยเมื่อเปรียบเทียบดูแนวโน้มกลับพบว่า ในวัยผู้ใหญ่กลับมีอัตราการสูบลดลง (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551)

ภาพที่ 1.2 เปรียบเทียบระหว่างสัดส่วนนักเรียนที่สูบบุหรี่ระหว่างมัธยมศึกษาตอนต้นและตอนปลายจำแนกตามเพศ ที่มา: สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552)

จากข้อค้นพบดังกล่าว พอจะทำให้เห็นได้ว่าประเด็นสำคัญคือ อายุของผู้สูบบุหรี่ใหม่ลดลง และผู้สูบบุหรี่ใหม่มีสัดส่วนปริมาณเพิ่มมากขึ้นในช่วงวัยรุ่น (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2551; สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552)

แม้ว่านานาชาติจะให้ความสำคัญกับการระบาดของบุหรี่จนทำให้เกิดการพัฒนาความร่วมมือจากองค์กรนานาชาติ ซึ่งได้รับการจัดเป็นประเด็นข้ามชาติโดยมีการรณรงค์กันทั้งระดับชาติ และนานาชาติ แต่จำนวนของนักเรียนวัยรุ่นไทยที่ยังข้องเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ยังมีสัดส่วนที่ไม่ลดจำนวนลง อีกทั้งยังปรากฏให้เห็นมากขึ้นในเพศหญิงที่อยู่ในระดับมหาวิทยาลัยด้วย ผู้วิจัยในฐานะอาจารย์และนักวิจัยในสาขาวิชาจิตวิทยาพัฒนาการจึงสนใจศึกษาปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้น โดยได้เริ่มทำการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการริเริ่มพฤติกรรมสูบบุหรี่ของประชากรที่เป็นนักเรียนวัยรุ่นที่ศึกษาอยู่ในระบบการศึกษาไทย ภายหลังจากได้ทำการศึกษาวิจัยด้วยตนเองพัฒนาโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุของพฤติกรรมสูบบุหรี่/ ดื่มสุราในวัยรุ่น (แสดงในบทที่ 2 แผนภาพที่ 2.2) ทำให้เห็นได้ว่าประเด็นสำคัญที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสูบบุหรี่ในวัยรุ่นคือปัจจัยป้องกัน (protective factors) และปัจจัยเสี่ยง (risk factors) ซึ่งประกอบด้วย การรับรู้ภาพลักษณ์วัยรุ่นที่สูบบุหรี่ (prototype) เจตคติต่อการสูบบุหรี่ (attitude toward smoking) ความเต็มใจในการข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมสูบบุหรี่ (willingness) เมื่อพิจารณาจะพบว่าตัวแปรกลุ่มนี้เป็นตัวแปรทางจิตวิทยาในกลุ่มกระบวนการทางปัญญา (cognition process) **ดังนั้นกฎเกณฑ์สำคัญของการไม่ให้เด็กนักเรียนเข้าไปข้องเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ คือการปรับเปลี่ยนกระบวนการทางปัญญาก่อน โดยการศึกษาเชิงรุกป้องกัน (preventive intervention) โดยมุ่งปรับเปลี่ยนเจตนาเชิงพฤติกรรมสูบบุหรี่ ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับการศึกษานี้ จึงเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ยังไม่มีประสบการณ์สูบบุหรี่ เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่มีรูปแบบส่งเสริมระดับของปัจจัยป้องกันให้สูงมากขึ้น รวมถึงระดับของเจตนาเชิงพฤติกรรมสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่นลงด้วย**

เหตุผลสำคัญที่ต้องศึกษาพฤติกรรมสูบบุหรี่ในวัยรุ่น

จากหลักฐานงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่น พบว่า **ประชากรแรก** เป็นปรากฏการณ์สุขภาพที่สำคัญในกลุ่มวัยรุ่น เพราะพฤติกรรมทางสุขภาพในวัยรุ่นส่วนใหญ่มีความเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยง (risk behaviors) หรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behaviors) เช่น พฤติกรรมสูบบุหรี่

บุหรี พฤติกรรมการดื่มสุรา พฤติกรรมการใช้สารเสพติด พฤติกรรมการขับรถเร็ว พฤติกรรมเสี่ยงทางเพศ ฯลฯ ซึ่งโดยมากมักจะเกิดเมื่อวัยรุ่นเริ่มมีการเข้ากลุ่ม (Udry, 1998; Zimring, 1998) โดยพฤติกรรมการริเริ่มสูบบุหรี่มักเกิดจากการตัดสินใจทำในระยะเวลาวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่ (Viscusi, 1992) ซึ่งประเด็นที่ให้ความสนใจในงานวิจัยนี้คือ พฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่น **ประการที่สอง** การขาดประสบการณ์ของวัยรุ่นทำให้ไม่สามารถจัดการกับปัญหาแวดล้อมและความขัดแย้งในตนเองได้ (Fischhoff, 1992) เนื่องจากวัยรุ่นเป็นวัยที่ยังไม่สามารถที่จะดูแลพึ่งพาตนเองได้อย่างแท้จริง อีกทั้งต้องเผชิญกับปัญหาการปรับตัวกับสภาพการณ์ ความกดดันเพียงลำพัง นำมาสู่การปรับตัวให้ผ่านพ้น ล่วงประจบผลสำเร็จ สู้พัฒนาการขั้นต่อ ๆ ไป ซึ่งหากการปรับตัวนั้นไม่ประจบผลสำเร็จอาจนำไปสู่ปัญหาชีวิต และทวีความรุนแรงไปเป็นปัญหาสังคมในหลายรูปแบบ เช่น การใช้สารเสพติด การจับกลุ่มเป็นอันธพาล ยุวอาชญากร เป็นต้น (ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร, 2530) **ประการที่สาม** รูปแบบการประมวลผลทางปัญญา (cognitive process) ของวัยรุ่นแตกต่างจากผู้ใหญ่หลายด้าน นั่นคือความรอบคอบ การคิดพินิจพิจารณามีน้อยกว่าผู้ใหญ่ รวมถึงการมีแนวโน้มที่จะมีความหุนหันพลันแล่น และกระทำพฤติกรรมที่ขาดการพิจารณาไตร่ตรอง (Beyth-Marom & Fischhoff, 1997; Steinberg & Cauffman, 1996) ทั้งนี้เกิดจากการที่สมองของวัยรุ่นยังมีการพัฒนาได้อย่างไม่เต็มที่จนกระทั่ง อายุ 25 ปี (Giedd, 2004) ซึ่งจะเห็นได้จากพฤติกรรมเสี่ยง/ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาจะลดลงเมื่อมีอายุมากขึ้น

ดังนั้นการทบทวนองค์ความรู้ การวิจัยและพัฒนาที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่น จึงจำเป็นต้องมีการศึกษาวิจัยเป็นระยะและหารูปแบบที่เป็นแบบจำลองที่ยั่งยืนในการแก้ปัญหา โดยงานวิจัยนี้ศึกษาอิทธิพลของโปรแกรมเชิงป้องกัน ซึ่งพัฒนาจากปัจจัยป้องกันที่ประกอบด้วยตัวบ่งชี้ 4 ตัว ได้แก่ การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน เจตคติทางลบต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบของวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ และอิทธิพลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่ส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่น

การศึกษานี้ยังได้พัฒนาโปรแกรมเชิงป้องกันเบื้องต้นที่มีรูปแบบโครงการ การสอน กิจกรรมรูปแบบเน้นวิธีการที่เหมาะสมกับช่วงวัยนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น ที่มีผลเชิงบวกกับปัจจัยป้องกัน และมีผลในการลดระดับของเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยทำการศึกษาวิจัยเชิงทดลองในรูปแบบการทดลองที่มีกลุ่มควบคุมโดยมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (pre-test posttest control group design) ผลการศึกษาจะได้นำไปใช้ขยายผลตามเป้าหมายที่ต้องการต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองปัจจัยป้องกันในนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น
2. เพื่อพัฒนาโปรแกรมเชิงป้องกันที่ส่งผลต่อปัจจัยป้องกันและเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น
3. เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกันในรูปแบบผลลัพธ์ของปัจจัยป้องกัน ได้แก่ ผลลัพธ์ของการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต ผลลัพธ์ของการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน ผลลัพธ์ของเจตคติทางลบ ต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และผลลัพธ์การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่

สมมติฐานการวิจัย

การศึกษาที่ 1

โมเดลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันันปัจจัยป้องกันมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

การศึกษาที่ 2

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 กลุ่มทดลองมีคะแนนการวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต สูงกว่า กลุ่มควบคุม
สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 กลุ่มทดลองมีคะแนนการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน สูงกว่า กลุ่มทดลอง
สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 กลุ่มทดลองมีคะแนนเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น สูงกว่า กลุ่มควบคุม

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 กลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบของผู้สูบบุหรี่ที่อยู่ในวัยเดียวกับตน สูงกว่า กลุ่มควบคุม

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5 กลุ่มทดลองมีคะแนนเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ น้อยกว่า กลุ่มควบคุม

ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 การศึกษา ดังนี้

การศึกษาที่ 1 เป็นการตรวจสอบความตรงของโมเดลการวิเคราะห์ห้องค์ประกอบเชิงยืนยันันอันดับสองปัจจัยเชิงป้องกัน และ

การศึกษาที่ 2 เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบมีกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง โดยมีการวัดก่อนและหลังการทดลอง (the pretest-posttest design with control group) เพื่อศึกษาอิทธิพลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่ส่งผลต่อยุทธปัจจัยป้องกันและเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

การศึกษาที่ 1

ประชากรเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนรูปแบบสหศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครเขต 1 ปีการศึกษา 2555-2556

กลุ่มตัวอย่างเป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนรูปแบบสหศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครเขต 1 ปีการศึกษา 2555-2556 จำนวน 612 คน ได้โดยมาด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน (two-stage sampling)

ตัวแปรในการวิจัย

- การวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต (goal directed future orientation)
- ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน (peer resistance efficacy)
- เจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น (negative attitude toward smoking)
- ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ (negative image of smoking in adolescent)

การศึกษาที่ 2

ประชากร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนรูปแบบสหศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครเขต 1

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนรูปแบบสหศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครเขต 1 ที่อาสาเข้าร่วมโปรแกรมพัฒนาทักษะเชิงป้องกันจำนวน 188 คน ปีการศึกษา 2555-2556

ตัวแปรจัดกระทำ มี 1 ตัวแปร คือรูปแบบโปรแกรมเชิงป้องกัน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ (levels) คือ

1. ได้รับโปรแกรมเชิงป้องกัน (กลุ่มทดลอง)
2. ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนของครูตามปกติ (กลุ่มควบคุม)

ตัวแปรตาม มี 5 ตัวแปรตาม

1. การวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต
2. ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน
3. เจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น
4. การรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่
5. เจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

ปัจจัยป้องกัน หมายถึง ตัวแปรที่สัมพันธ์ในทางลบกับโอกาสการเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่น ในงานวิจัยนี้วัดจากตัวแปรสังเกตได้ 4 ตัวแปร คือ การวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน เจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ โดยในงานวิจัยนี้ประเมินโดยมาตรวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

โปรแกรมเชิงป้องกัน หมายถึง กระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ใช้ปัญหาคล้ายสถานการณ์จริงกระตุ้นการเรียนรู้ ผ่านวิธีการจัดการเรียนรู้แบบเกม สถานการณ์จำลอง บทบาทสมมติ โดยจัดทำกิจกรรมตามที่คุณเรียนสนใจโดยอิงประเด็น การวางแผนเป้าหมายในอนาคตอันใกล้ของนักเรียน ความสามารถในการปฏิเสธ การรับรู้ตัวแบบที่สูบบุหรี่ในทางลบ เจตคติในทางลบต่อบุหรี่ มีการประยุกต์องค์ความรู้ในการแก้ปัญหา ความคิดริเริ่ม การกำกับตนเอง โดยมีผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยคอยให้คำแนะนำและกระตุ้นด้วยกิจกรรม การพูดคุยสนทนา เพื่อเพิ่มระดับของปัจจัยป้องกัน คือสามารถวางแผนเป้าหมายของตนเองในระยะต้นได้ มีระดับความสามารถในการปฏิเสธ เข้าใจกลุ่มอ้างอิงที่สำคัญกับตน มีระดับการรับรู้ตัวแบบสูบบุหรี่ในทางลบ ไม่เห็นด้วยกับการสูบบุหรี่ และมีความรู้เท่าทันในสถานการณ์บุหรี่ในประเทศไทย และธรรมชาติวัยรุ่นไทย

เจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ความเป็นไปได้ที่นักเรียนจะแสดงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยประเมินจากความตั้งใจ เจตนา การตัดสินใจ และความเป็นไปได้ที่จะสูบบุหรี่ โดยมุ่งที่พฤติกรรมปัจจุบันและอนาคตอันใกล้ 6-12 เดือนข้างหน้า โดยในงานวิจัยนี้ประเมินโดยมาตรวัดที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ทราบตัวบ่งชี้ที่สำคัญของปัจจัยป้องกันที่สามารถนำมาใช้พัฒนาเป็นตัวชี้วัด ในการประเมินสถานการณ์/ แก้ปัญหาพฤติกรรมสูบบุหรี่ในวัยรุ่นได้
2. สามารถนำมาพัฒนามาตรการในการป้องกันที่มีประสิทธิภาพตรงกับสภาพปัญหาจริง จากความรู้เรื่องปัจจัยเสี่ยง/ ปัจจัยป้องกัน
3. ได้รูปแบบโปรแกรมเข้มข้นในการเสริมสร้างทักษะเชิงป้องกันแก่นักเรียนวัยรุ่นที่ศึกษาในโรงเรียนมัธยมศึกษา และการเตรียมนักเรียนที่จะหลีกเลี่ยงจากพฤติกรรมสูบบุหรี่และการใช้สารเสพติด
4. เป็นประโยชน์เชิงนโยบายประกอบการจัดทำหลักสูตรหรือจัดโครงการทักษะเชิงป้องกันเพื่อพัฒนาส่งเสริมสุขภาพให้กับโรงเรียน สถานศึกษา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การนำเสนอในส่วนนี้เป็นการนำเสนอรายละเอียดเกี่ยวกับแนวคิด/ ทฤษฎี เอกสารงาน วิจัยที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่อยู่ในกลุ่มปัจจัยป้องกัน และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับเจตนาเชิงพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น โดยนำเสนอส่วนของแนวคิดพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behavior theory: PBT) การวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ และส่วนของปัจจัยที่สัมพันธ์กับเจตนาเชิงพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น โดยผู้วิจัยได้เชื่อมโยงมโนทัศน์เพื่ออธิบายตัวแปรกลุ่มป้องกันพัฒนาเป็นโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยป้องกันนำไปสู่การจัดโปรแกรมเชิงป้องกันเพื่อเพิ่มผลลัพธ์เชิงป้องกันในนักเรียนเพื่อให้กรอบแนวคิดในการวิจัยในครั้งนี้มีความเชื่อมโยงและเข้าใจง่าย ผู้วิจัยแบ่งสาระในการนำเสนอออกเป็น 4 ตอน คือ

- ตอนที่ 1 ความหมายและพัฒนาการวัยรุ่น
- ตอนที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น
- ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยเชิงป้องกันในวัยรุ่นกับพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่
- ตอนที่ 4 โปรแกรมเชิงป้องกันและการเสริมสร้างทักษะเชิงป้องกันในเด็กและวัยรุ่น

ตอนที่ 1 ความหมายและพัฒนาการวัยรุ่น

การนำเสนอสาระในตอนนี้ นำเสนอความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการในวัยรุ่น ได้แก่ ความหมายของวัยรุ่น พัฒนาการด้านร่างกาย พัฒนาการด้านปัญญา พัฒนาการด้านอารมณ์ พัฒนาการด้านสังคมในวัยรุ่น และทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพในวัยรุ่นเพื่อทำความเข้าใจพัฒนาการ และธรรมชาติของวัยรุ่น

1. วัยรุ่น : ความหมายและพัฒนาการ

วัยรุ่น (adolescent) มีรากศัพท์มาจากภาษาละติน คือ adolescere ซึ่งหมายความว่าเจริญเติบโตไปสู่วุฒิภาวะ (to grow into maturity) วุฒิภาวะ หมายถึง สภาพความเป็นผู้ใหญ่ หรือเป็นสภาวะที่สมบูรณ์ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา (Pinyerd & Zipf, 2005 อ้างถึงใน สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552) องค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายของวัยรุ่นว่า วัยรุ่นเป็นผู้มีลักษณะ 3 ประการ คือ 1) มีพัฒนาการทางร่างกาย มีวุฒิภาวะทางเพศ 2) มีพัฒนาการทางด้านจิตใจ และ 3) มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจจากการที่ต้องพึ่งพาครอบครัวมาเป็นบุคคลที่สามารถประกอบอาชีพหารายได้ให้ตนเอง (WHO, 1983 อ้างถึงใน พาสนา ฝิโลศิลป์, 2535)

เมื่อเด็กย่างเข้าสู่วัยรุ่นจะเห็นลักษณะการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ อย่างชัดเจนทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ โดยทั่วไปเด็กหญิงจะเข้าสู่วัยรุ่นได้เร็วกว่าเด็กชายประมาณ 2 ปี การที่จะเข้าสู่วัยรุ่นช้าหรือเร็วขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายประการ ได้แก่ กรรมพันธุ์ การได้รับสารอาหารที่เพียงพอ เศรษฐกิจ ฐานะทางสังคม วัฒนธรรมรวมถึงการศึกษา (วัฒนเพ็ญ บุญประกอบ, 2545) นอกจากนี้เด็กที่ไม่ได้รับการศึกษาต่อเมื่อจบชั้นประถมศึกษาจะเข้าสู่วัยรุ่นหนุ่มสาวได้เร็วกว่าเด็กที่ได้รับการศึกษาต่อทำให้เด็กที่อยู่ในระบบของ

การศึกษาจะมีช่วงเวลาวัยรุ่นที่นานกว่าเด็กที่ต้องออกมารับภาระทำงาน ซึ่งจะก้าวเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ตอนต้นได้เร็วกว่า (อุไร สุมาริธรรม, 2545)

1.1 พัฒนาการทางด้านร่างกาย

เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น โดยเฉพาะวัยรุ่นตอนต้นซึ่งเป็นระยะเปลี่ยนแปลงทางร่างกายที่สำคัญ (puberal phase) ซึ่งเป็นช่วงที่ร่างกายเกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญ ๆ 2 ประการ (Pinyerd & Zipf, 2005 อ้างถึงใน สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552) ได้แก่ 1) ลักษณะของการเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งทางด้านขนาด และรูปร่าง (growth spurt) และ 2) วุฒิภาวะทางเพศ (puberty)

การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว (growth spurt) ที่เห็นได้ชัด โดยเฉพาะช่วงคอ แขน ขา จะมีการเจริญเติบโตมากกว่าลำตัว ทำให้เด็กมีลักษณะแก้ง่าม มีกล้ามเนื้อเพิ่มขึ้น มีไขมันสะสมตามที่ต่าง ๆ ในเพศหญิงจะมีการขยายส่วนเต้านม และสะโพก ในขณะที่เพศชายจะมีการขยายในส่วนไหล่ แต่ไขมันตามส่วนต่าง ๆ ของร่างกายในเพศชายจะลดลง

การเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว (growth spurt) เป็นการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วทั้งความสูง และน้ำหนักของเด็กที่ก้าวเข้าสู่วัยรุ่น Pinyerd และ Zipt (2005 อ้างถึงใน สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552) พบว่า อัตราการเจริญเติบโต (growth rate) ในช่วงนี้จะรวดเร็วกว่าอัตราการเจริญเติบโตช่วงทารกมาก โดยในเพศหญิงจะเข้าสู่ช่วงนี้ อายุประมาณ 10 ปี 6 เดือน และมีอัตราการเจริญเติบโตสูงสุด ประมาณ 12 ปี หรือประมาณ 1.3 ปี ก่อนมีประจำเดือน และจะกลับไปมีอัตราการเจริญเติบโตชะลอตัวลง อายุ 13 ปี ถึง 13 ปี 6 เดือน โดย Grumbach และ Styne (2003 อ้างถึงใน สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552) พบว่าเด็กหญิงส่วนใหญ่มีส่วนสูงเพิ่มขึ้นเพียง 2.5 เซนติเมตร หลังการมีประจำเดือนครั้งแรก

ในเพศชายจะล่าช้ากว่าเพศหญิง 2 ถึง 3 ปี อายุของการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็วจะเฉลี่ยที่อายุ 13 ปี พัฒนาสูงสุด (peak) เมื่ออายุ 14 ปี (ซึ่งเป็นระยะของ puberty) และกลับมามีค่าค่อย ๆ เติบโต อย่างค่อยเป็นค่อยไปเมื่ออายุ 16 ปี ในช่วงปลายของระยะ growth spurt นี้ เด็กชายจะมีความสูงเพิ่มขึ้น 28-31 เซนติเมตร ในขณะที่เพศหญิงจะมีความสูงเพิ่มขึ้นระหว่าง 27.5 ถึง 29 เซนติเมตร (Abbassi, 1998) ทั้งนี้การเจริญเติบโตและการขยายของอวัยวะส่วนต่าง ๆ จะดำเนินไม่พร้อมกันหรือไม่เป็นไปตามขั้นตอน (asynchrony) (วันเพ็ญ บุญประกอบ, 2545) แต่อย่างไรก็ตามในช่วงท้ายของวัยจะมีการเจริญเติบโตเท่ากัน

วุฒิภาวะทางเพศ (puberty) มาจากรากศัพท์ภาษาละติน คำว่า Pubertas หมายถึง “to grow hairy” ซึ่งเป็นการระบุถึงจุดเปลี่ยนสำคัญเมื่อบุคคลมีวุฒิภาวะทางเพศ (sexual maturity) และมีความพร้อมในการเจริญพันธุ์ รวมทั้งพร้อมในการมีบุตร

การทำงานของต่อมฮอร์โมนเพิ่มขึ้น ทำให้กระตุ้นต่อมอวัยวะเพศให้เกิดการหลั่งฮอร์โมน ส่งผลให้อวัยวะเพศเติบโต และมีการเปลี่ยนแปลงรูปร่าง เช่น ในเพศหญิงมีการขยายของเต้านม ขนรักแร้ ขนที่อวัยวะเพศ และการมีประจำเดือน ในเพศชายจะมีอวัยวะเพศขยายใหญ่ และมีการหลั่งน้ำอสุจิ มีการฝันเปียก (nocturnal emission) มีขนรักแร้ ขนที่อวัยวะเพศ เสียงห้าวขึ้น ใหญ่ขึ้น มีหนวด ขนตามร่างกาย (Conger & Galambos, 1996) ในเด็กชายนั้นมีการศึกษาวิจัย พบว่า เด็กชายที่มีวุฒิภาวะทางเพศก่อนจะมีการเข้าสู่สังคม และมีข้อได้เปรียบในทางสังคมมากกว่าเด็กชายที่เข้าสู่วุฒิภาวะทางเพศช้ากว่า (Pinyerd & Zipf, 2005 อ้างถึงใน สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552)

Jones และ Bayley (1950) พบว่า ผู้ที่เข้าสู่ความเป็น mature ช้ากว่า จะโกรธง่าย กังวล เรียวกร้าง ความสนใจ มีบทบาทความเป็นเพศชายน้อยกว่า รวมถึงแรงดึงดูดทางร่างกายน้อยกว่าเด็กชายที่มีวุฒิภาวะ

ทางเพศก่อน สาเหตุสำคัญ 2 ประการ ได้แก่ 1) ขนาดรูปร่างที่ใหญ่กว่า และพลังกำลัง ที่แข็งแรงกว่าทำให้มีความสามารถทางกีฬา หรือกิจกรรมที่ต้องใช้กำลังวังชา ทำให้บุคคลรอบข้างจดจำ โดยเฉพาะกลุ่มเพื่อน และผู้ใหญ่ 2) การมีลักษณะที่ปรากฏดูเป็นผู้ใหญ่ ทำให้คนอื่นรอบข้างประมาณความสามารถของวัยรุ่นเกินจริง และมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบ รวมถึงให้สิทธิพิเศษต่าง ๆ ด้วย

1.2 พัฒนาการทางด้านสติปัญญา

เมื่อเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจะมีความคิดเปลี่ยนจากรูปธรรมเป็นนามธรรม อย่างค่อยเป็นค่อยไป มีความคิดที่กว้างไกลมากขึ้น มีความเข้าใจสภาพความเป็นจริงได้มากขึ้น สามารถคิดในเชิงทฤษฎี เป็นเหตุเป็นผล มีตรรกะ คิดถึงสิ่งที่เป็นสมมติฐานได้ โดย Piaget เรียกระยะพัฒนาการทางสติปัญญาในระย่วัยรุ่นนี้ว่าเป็นความคิดขั้นนามธรรม (formal operation) เป็นระยะของการแก้ปัญหาด้วยเหตุผลกับสิ่งที่เป็นนามธรรม กล่าวคือมีความสามารถในการจินตนาการ เข้าใจความคิดรวบยอดที่ลึกซึ้ง สามารถวิจารณ์ เปรียบเทียบ บรรยายในรายละเอียดได้มากขึ้น รู้จักแก้ปัญหาได้ด้วยตนเอง รู้จักตั้งสมมติฐาน และทดสอบสมมติฐานได้ ความคิดมีลักษณะที่เป็นแบบวิทยาศาสตร์ (scientific thinking) มีการให้เหตุผลได้ทั้งแบบนิรนัย และอุปนัย รวมทั้งเข้าใจ โมนทัศน์ที่เป็นนามธรรม (Flavell & Wellmann, 1977)

ลักษณะทางความคิดของวัยรุ่นที่สำคัญคือ การนิรนัยเชิงสมมติ (hypothetico-deductive reasoning) วัยรุ่นจะคิดจากสมมติฐานหรือสิ่งที่คาดว่าจะเป็นไปได้ก่อน แล้วมาพิสูจน์ด้วยหลักฐาน สิ่งที่เป็นจริงเชิงประจักษ์ที่เกิดขึ้น เพื่อพิสูจน์ดูว่าสิ่งที่เกิดขึ้นจริงเชิงประจักษ์สอดคล้องกับสมมติฐานที่ตั้งไว้ ซึ่งมีความแตกต่างจากเด็กวัยเรียนที่อยู่ในขั้นปฏิบัติการเป็นรูปธรรม (concrete operational thinking) ที่จะตั้งต้นจากสิ่งที่ตนเองมองเห็นหรือหลักฐาน/ พยานเชิงประจักษ์ก่อน แล้วหาข้อสรุปจากสิ่งที่เห็น (empirico-inductive reasoning) หากยังติดขัดก็ยังคงไม่สามารถหาวิธีการอื่น ๆ มาแก้ไขปัญหาได้ (Flavell & Wellmann 1977) นอกจากนี้วัยรุ่นจะมีความสามารถในการใช้ภาษาพูด เพื่อยืนยันหาคำคิดของตนเองและสามารถสำรวจประเมินข้อเท็จจริง รวมทั้งเหตุผลด้วยความคิดตนเองได้โดยไม่ต้องอ้างความเป็นจริงอื่น ๆ ซึ่งในส่วนความคิดแบบเป็นรูปธรรม (concrete operational) จะคิดได้เฉพาะเหตุผลที่มีอยู่เท่านั้น

ในวัยรุ่นนี้เองเด็กจะมีลักษณะมองที่ตนเอง (egocentrism) โดย Elkind (1975, 1981 อ้างถึงใน วัณเพ็ญ บุญประกอบ, 2545) ได้บรรยายลักษณะของการมองตนเอง (egocentrism) ในวัยรุ่นไว้ 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การจินตนาการว่ามีผู้จับจ้องตน (imaginary audience) วัยรุ่นจะสามารถคิดได้ว่าผู้อื่นมีความคิดเห็นอย่างไร โดยเชื่อว่าผู้อื่นจะมีความคิดอย่างที่ว่าวัยรุ่นคิด รวมทั้งคิดว่าผู้อื่นจะคิดเกี่ยวกับเรื่องของตน หรือรู้สึกว่ามีคนคอยจับจ้องมอง วิพากษ์วิจารณ์และจับผิดอยู่ จะพบในวัยรุ่นอายุประมาณ 14 -16 ปี เมื่อวัยรุ่นโตขึ้นความคิดเกี่ยวกับตนเองจะลดลงไป และมีความคิดแบบนามธรรม (abstract thinking) เพิ่มขึ้น 2) เชื่อในตนเอง (personal fable) เป็นความเชื่อที่ค่อนข้างซับซ้อน เรื่องที่ธรรมดาจะคิดเป็นเรื่องมาก และพิเศษสำหรับตนเอง วัยรุ่นจะเชื่อมั่นในความคิดและความรู้สึกของตน โดยจะเห็นว่าความคิดของตนเองถูกต้องทั้งหมด พยายามที่จะหาเหตุผลมาประกอบความเชื่อของตน รวมถึงเป็นระยะที่เด็กมีความหลงตัวเอง (narcissism) Freud (1965, อ้างถึงใน วัณเพ็ญ บุญประกอบ, 2545)

1.3 พัฒนาการทางด้านอารมณ์

นักจิตวิทยาได้ให้ความหมายของ อารมณ์ว่าเป็นสภาพการเปลี่ยนแปลงของร่างกายและจิตใจ อันเนื่องมาจากการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสิ่งเร้าและอินทรีย์ โดยการแสดงโต้ตอบนั้นเป็นไปตามสถานการณ์ โดยเมื่อเกิดอารมณ์ขึ้นต้องมีการแสดงออก การแสดงออกของอารมณ์เป็นไปได้ 2 ทาง ได้แก่ การแสดงด้วยวาจา

และการแสดงด้วยท่าทาง การแสดงออกนั้นจะไม่เหมือนกันในแต่ละบุคคล โดยมีปัจจัยที่ทำให้มีลักษณะอารมณ์ต่างกัน คือ พันธุกรรม ประสบการณ์เดิม การอบรมเลี้ยงดู สังคมแบบแผนการดำรงชีวิตในครอบครัว เป็นต้น (ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2540)

วัยรุ่นจัดได้ว่าเป็นวัยที่มีอารมณ์รุนแรง เปลี่ยนแปลงง่าย และควบคุมอารมณ์ไม่ค่อยได้ เมื่อได้รับการกระทบกระเทือนทางอารมณ์ ไม่ว่าจะสุขหรือทุกข์ วัยรุ่นจะเกิดอารมณ์ได้ง่าย และรุนแรงกว่าที่ควรจะเป็น มักพบว่าวัยรุ่นจะมีลักษณะเจ้าอารมณ์ ทำอะไรโดยที่ไม่มีการยับยั้ง ขาดการไตร่ตรอง ทั้งนี้ส่วนหนึ่งเป็นเพราะวัยรุ่นขาดความรู้สึกมั่นคง เกิดความเครียดทางจิตใจ และอารมณ์ที่รุนแรงนี้จะเกิดขึ้นในช่วงที่ร่างกายมีการเปลี่ยนแปลง โดยการเปลี่ยนแปลงทางร่างกายมากเท่าไร จะเกิดความแปรปรวนทางอารมณ์มากขึ้นด้วย (Gesell, 1970 อ้างถึงในประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร, 2530)

Hurlock (1973, อ้างถึงในประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร, 2530) กล่าวถึงสภาวะทางอารมณ์ของวัยรุ่นว่าเป็นลักษณะอารมณ์ที่เรียกว่า "Heightened Emotionality" คือสภาวะทางอารมณ์ที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ จะเกิดในระยะเริ่มแรกของวัยรุ่น โดยในช่วงต้นของวัยรุ่นนั้น นอกจากจะมีอารมณ์เปลี่ยนแปลงง่ายรวมทั้งบางครั้งอาจไม่มีเหตุผลแล้ว วัยรุ่นอาจมีความวิตกกังวล หงุดหงิด ไม่สบายใจ เครียด มีอารมณ์เศร้าเกิดขึ้น มีความรู้สึกไม่แน่นอน หัวใจไวง่าย บางครั้งอาจแสดงกริยาที่รุนแรง แสดงความก้าวร้าว บางครั้งมีความรับผิดชอบได้บ้าง โดยไม่ต้องการให้ผู้ใหญ่มาบังคับหรือบงการ และเมื่อผ่านระยะวัยรุ่น เป็นวัยรุ่นตอนปลาย และวัยผู้ใหญ่ พฤติกรรมเหล่านี้จะค่อยเป็นปกติ มีอารมณ์ที่มั่นคง และสามารถที่จะควบคุมตนเองได้ดียิ่งขึ้น (วัณเพ็ญ บุญประกอบ, 2545)

1.4 พัฒนาการทางด้านสังคม

วัยรุ่นตอนต้น ต้องมีการเรียนรู้และปรับตัวทางสังคมอย่างมาก โดยจะพัฒนาลักษณะทางสังคมไปสู่ผู้ใหญ่ที่สามารถพึ่งพาและรับผิดชอบตนเองได้ ทั้งนี้เด็กจะผ่านกระบวนการขัดเกลาทางสังคม (socialization process) ซึ่งเป็นกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม เพื่อที่จะปรับตัวให้เข้ากับบรรทัดฐานของกลุ่มตามสังคมที่ตนอยู่

ในระยะนี้ เด็กจะมีการเรียนรู้การปฏิบัติตามความคาดหวังของสังคมมากขึ้นโดยจะแสดงพฤติกรรมไปตามทิศทางที่สังคมคาดหวัง ซึ่งรวมไปถึงแบบแผนพฤติกรรมที่แสดงความเป็นวัยรุ่นว่าควรจะต้องแสดงออกอย่างไร วัยรุ่นที่มีความสามารถที่จะปรับตัวทางสังคมได้ดีจะแสดงพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ ซึ่งพฤติกรรมที่เป็นที่ยอมรับนั้นจะต้องแสดงออกมาโดยไม่มีการแสวงหา หรือส่งผลกระทบต่อความรู้สึก ทัศนคติของวัยรุ่น (ประไพพรรณ ภูมิวุฒิสาร, 2530)

การเปลี่ยนแปลงจากชีวิตทางสังคมครอบครัวไปสู่สังคมที่กว้างขึ้น เด็กวัยนี้ จะให้ความสำคัญกับเพื่อน โดยจะให้ความสำคัญกับกลุ่มเพื่อนที่รุ่นราวคราวเดียวกัน มีความต้องการที่จะให้เพื่อนยอมรับและเห็นคุณค่าในตัวเอง วัยรุ่นจึงยอมที่จะทำพฤติกรรมต่าง ๆ ให้คล้ายกับกลุ่ม

สิ่งเหล่านี้ทำให้วัยรุ่นมักจะคล้อยตามกลุ่มเพื่อนได้ง่าย แม้บางอย่างจะไม่เห็นด้วย หรือเห็นว่าไม่เหมาะสมก็ตาม กลุ่มเพื่อนจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก หากได้คบกับกลุ่มเพื่อนที่มีพฤติกรรมที่ดีก็จะชักนำไปสู่พฤติกรรมที่เหมาะสม นอกจากนี้วัยรุ่นยังมีความสนใจเพศตรงข้ามเป็นไปตามแรงขับทางเพศ ซึ่งเป็นไปตามธรรมชาติของบุคคล การสนใจเพศตรงข้ามทำให้เกิดความสนองตอบความต้องการหลาย ๆ อย่าง เช่น ความต้องการใครสักคนที่รักและเข้าใจกัน แลกเปลี่ยนความรู้สึกนึกคิดต่าง ๆ ต่อกัน เป็นเพื่อนกัน และพึ่งพากัน (อุไร สุมาริธรรม, 2545)

1.5 ทฤษฎีพัฒนาการบุคลิกภาพในช่วงวัยรุ่นของ Erikson

ตามทฤษฎีพัฒนาการบุคลิกภาพของ Erikson (Feldman, 1998) อธิบายพัฒนาการทางบุคลิกภาพในมนุษย์ โดยแบ่งระยะพัฒนาการเป็น 8 ขั้น ครอบคลุมทุกช่วงชีวิต ซึ่งในช่วงวัยเด็กเชื่อมต่อกับวัยรุ่นจะอยู่ในช่วงประมาณ 10 – 12 ปี โดยในงานวิจัยนี้ศึกษาในวัยรุ่นจึงเริ่มอธิบายทฤษฎีพัฒนาการบุคลิกภาพของ Erikson ตั้งแต่ขั้นที่ 4 ถึง ขั้นที่ 6 ดังนี้

ขั้นที่ 4 การรู้สึกว่าคุณประสบความสำเร็จหรือรู้สึกด้อย (sense of industry Vs. sense of inferiority) เกิดขึ้นในช่วงอายุ 6-12 ปี เป็นช่วงที่เชื่อมต่อกันระหว่างเด็กเข้าสู่วัยรุ่น ในช่วงนี้เด็กจะได้สำรวจสิ่งแวดล้อมทำให้เพิ่มพูนประสบการณ์มากขึ้น เด็กในวัยนี้จะชอบการแข่งขันเพื่อจะวัด/ ประเมินความสามารถของตนเอง มีความกังวลว่าความสามารถของตนจะด้อยกว่าเพื่อนรุ่นราวคราวเดียวกัน เด็กจะลดความกังวลนี้โดยพยายามเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ ในสภาพแวดล้อมด้วยการทดลองปฏิบัติ ทำให้เด็กมีความสามารถมากขึ้น การเล่นของเด็กวัยนี้จะหยิบยกเอาสภาพความเป็นจริงมาเป็นกิจกรรมการเล่น ทั้งสองเพศมีแนวโน้มที่จะแยกกันเล่น แต่ก็มีโอกาสมาเล่นร่วมกันได้ การเล่นจะมีความสำคัญในช่วงที่เด็กเริ่มเข้าสู่วัยรุ่น เด็กจึงทำอะไรเป็นการเป็นงานมากขึ้นโดยจะเห็นความสำคัญของเพื่อนและครอบครัวของเพื่อนมากขึ้น เพื่อน และโรงเรียนจะมีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของเด็ก รวมทั้งเป็นวัยที่ชื่นชอบบุคคลเพื่อเป็นตัวแบบ แต่เด็กจะไม่เลียนแบบทั้งหมด โดยจะเลือกลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งที่มีความหมายสำหรับตัวเขาเท่านั้น (วิณเพ็ญ บุญประกอบ, 2545)

ขั้นที่ 5 การรู้จักตนเอง และสับสนในตนเอง (sense of identity vs. sense of identity diffusion) จะเกิดในช่วงอายุ 12-17 ปี เด็กวัยนี้มีร่างกายที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว เด็กอาจไม่แน่ใจว่าจะเกิดอะไรขึ้นกับตัวเอง ในช่วงการก้าวสู่วัยรุ่นจะมีการผสมผสานความรู้สึกทางเพศกับบทบาทใหม่ ๆ นั่นคือ ความสามารถของ ego ในการผสมผสานเอกลักษณ์ อันได้แก่ เอกลักษณ์ทางเพศ (sex identity) เอกลักษณ์บทบาททางเพศ (sex role identity) เอกลักษณ์ทั่วไป (general identity) ดังนั้นความรู้สึกทางเอกลักษณ์ของ ego (ego identity) จะเป็นตัวสร้างความเชื่อมั่น โดยเกิดจากการความเหมือนภายใน (inner-sameness) และความต่อเนื่อง (continuity) ซึ่งปรับเปลี่ยนไปตามกาลเวลา เพื่อบุคคลอื่นเป็นการเชื่อมโยงบุคคลกับอนาคต ซึ่งปรากฏในลักษณะของโอกาสที่จะมีอาชีพ (Erikson, 1968) และ self-perception ของบุคคลที่ได้จากข้อมูลส่งกลับของการมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลอื่น จะทำให้บุคคลยังมั่นคง นั่นคือ เด็กวัยรุ่นเองจะต้องมีความมั่นคงในความสัมพันธ์ระหว่างความมั่นคงภายใน และภายนอก สิ่งสำคัญของระยะนี้คือ การทราบว่าคุณเป็นใคร และมีอนาคตทิศทางไปในทางใด พัฒนาการในขั้นนี้มีรากฐานมาจากความสำเร็จของขั้นพัฒนาการที่ได้ผ่านมา

นอกจากนี้บุคคลไม่สามารถที่จะสร้างเอกลักษณ์ได้ทั้งหมดภายในช่วงวัยรุ่น รวมทั้งยังมีวิกฤตการณ์ในขั้นนี้ (identity crisis) เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นตามปกติ หากไม่สามารถผ่านวิกฤตการณ์นี้ไปได้จะเกิด “identity diffusion” หรือ “role confusion” คือไม่มีความแน่ใจในตนเองในฐานะบุคคลหนึ่งในสังคม (sense of self) อาจแสดงออกโดยพฤติกรรมที่มีปัญหาต่าง ๆ เช่น การลี้ภัย ขโมย อาชญากรรม ปัญหาทางเพศ หรือเป็นโรคจิตได้ (ศิริกุล อิศรานุรักษ์, 2540) หากวัยรุ่นสามารถผ่านช่วงวิกฤตโดยการแก้ปัญหาเฉพาะก็จะเกิดเอกลักษณ์ใหม่เกิดขึ้นเมื่อก้าวสู่ช่วงวัยผู้ใหญ่

Erickson (อ้างถึงใน Feldman, 1998) กล่าวว่า ระยะนี้เป็นระยะที่เปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองบทบาทต่าง ๆ ก่อนที่จะเริ่มเป็นผู้ใหญ่จริง การเปิดโอกาสให้เด็กได้ทดลองปฏิบัติจะทำให้เด็กวัยรุ่นไม่มีปัญหา สามารถปรับตัวได้สำเร็จซึ่งความคิดของเด็กวัยรุ่นนี้จะเปิดกว้างสำหรับสิ่งแปลกใหม่ นอกจากนี้ในเรื่องเอกลักษณ์เชิงลบนั่น จะมีความเกี่ยวข้องกับการที่เด็กเคยถูกทำโทษจนรู้สึกผิดและละอาย อีกทั้งยังเกี่ยวกับความรู้สึกไม่มีความสามารถ การล้มเหลวในอดีต

ขั้นที่ 6 ความรู้สึกว่าตนเองมีเพื่อนและความรู้สึกอ้างว้าง (sense of intimacy vs. isolation) เกิดในช่วงอายุประมาณ 17-21 ปี เมื่อเด็กผ่านช่วงวัยรุ่นตอนต้น จะเป็นวัยที่มีส่วนรับผิดชอบต่อสังคมมากขึ้น เป็นวัยที่มุ่งมั่นมีการใกล้ชิดกับเพศเดียวกัน หรือเพศตรงข้าม เพื่อเลือกหาคนที่สนิทสนมใกล้ชิด รวมทั้งการแต่งงาน พัฒนาการนี้จะสำเร็จได้ด้วยการประสบความสำเร็จในขั้นต้น ๆ ที่ผ่านมา จะทำให้สนิทและจริงจังกับผู้อื่นได้ แต่ถ้าพัฒนาการขั้นต้นไม่ประสบความสำเร็จจะไม่ไว้วางใจผู้อื่น ไม่พอใจในตนเองปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้ ทำให้รู้สึกอ้างว้าง

ดังนั้นอาจสรุปได้ว่า พัฒนาการขั้นนี้จะสำเร็จได้ด้วยการประสบความสำเร็จในขั้นต้น ๆ ที่ผ่านมา จะทำให้สนิทและจริงจังกับผู้อื่นได้ มีความสามารถในเรื่องความสัมพันธ์ใกล้ชิด แต่ถ้าพัฒนาการขั้นต้นไม่ประสบความสำเร็จหรือไม่สามารถที่จะมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและไม่มีความคิดริเริ่มในการทำงาน เกิดการแยกตัว (isolation) ทำให้รู้สึกอ้างว้าง ความสัมพันธ์จะมีลักษณะฉาบฉวย จะไม่ไว้วางใจผู้อื่น ไม่พอใจในตนเองปรับตัวเข้ากับผู้อื่นไม่ได้

1.6 ทฤษฎีนิเวศน์ของพัฒนาการมนุษย์ (Theories of Ecology of Human Development) ของ Bronfenbrenner

ทฤษฎีของ Kurt Levin ในปี 1936 กล่าวได้ว่า $B = f(P,E)$ นั่นคือ พฤติกรรมของบุคคล (B) เป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ร่วม (interaction หรือ f) ระหว่างบุคคล (P) และสภาพแวดล้อม (E) ซึ่ง Bronfenbrenner ได้นำทฤษฎีของ Lewin มาจัดระบบใหม่แล้วเรียกว่า “รูปแบบทางนิเวศน์” (ecological model) (Bronfenbrenner & Morris, 1998) รูปแบบที่จัดใหม่แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อพัฒนาการมนุษย์ โดยมีชื่อว่า “ทฤษฎีนิเวศน์ของพัฒนาการมนุษย์” (theories of ecology of human development) ตามทฤษฎีจะประกอบไปด้วย ระบบสำคัญ 5 ระบบ เริ่มตั้งแต่การปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับบุคคล (social agents) ในระบบเดียวกัน ไปจนถึงการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งที่ไกลตัวออกไป (Bronfenbrenner & Morris, 1998) ดังนี้ 1) ระบบจุลภาค (microsystem) เป็นระบบของสิ่งแวดล้อมใกล้ตัววัยรุ่น ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน เพื่อนบ้าน เป็นต้น ในระบบจุลภาค วัยรุ่นจะมีปฏิสัมพันธ์โดยตรงกับบุคคลที่อยู่ในระบบนี้ วัยรุ่นจะได้รับการมองว่าไม่ได้เป็นผู้ถูกกระทำ แต่ได้รับการมองว่าบุคคลต่าง ๆ ในระบบนี้เป็นผู้ระคับคองให้บรรลุขั้นพัฒนาการต่าง ๆ 2) ระบบกลาง (mesosystem) เป็นความสัมพันธ์ของระบบจุลภาค 2 ระบบขึ้นไป เช่น ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับโรงเรียน ความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับวัด ความสัมพันธ์ระหว่างครอบครัวกับเพื่อน หากเด็กหรือวัยรุ่นได้รับการปฏิเสชจากพ่อแม่ ซึ่งอยู่ในระบบครอบครัว จะส่งผลให้สร้างสัมพันธ์ภาพที่ดีกับครูได้ยาก 3) ระบบภายนอก (exosystem) เป็นสภาพแวดล้อมที่มีอิทธิพลต่อประสบการณ์ของวัยรุ่น เช่น ผู้หญิงที่มีประสบการณ์ทำงาน ส่งผลต่อความสัมพันธ์กับสามี และลูกที่เป็นวัยรุ่น 4) ระบบมหภาค (macrosystem) เป็นสังคม วัฒนธรรมที่วัยรุ่นอาศัยอยู่ วัฒนธรรมจะหมายถึง รูปแบบพฤติกรรม (behavior patterns) ความเชื่อ (beliefs) และมรดกของกลุ่มคนที่ตกทอดจากรุ่นหนึ่งไปรุ่นหนึ่ง การศึกษาข้ามวัฒนธรรม (cross-cultural studies) เป็นการเปรียบเทียบวัฒนธรรมหนึ่งกับอีกวัฒนธรรมหนึ่งเพื่อทราบข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการโดยทั่ว ๆ ไป และ 5) ระบบเวลา (Chronosystem) รูปแบบของเหตุการณ์แวดล้อมและการเปลี่ยนแปลงในช่วงชีวิตรวมถึงสภาพการณ์สังคม/ประวัติศาสตร์ เช่น การศึกษาผลกระทบจากการหย่าร้างที่มีต่อเด็ก นักวิจัยพบว่าอิทธิพลทางลบที่รุนแรงต่อเด็กจะอยู่ในระยะ 1 ปี แรกภายหลังการหย่าร้าง และจากการศึกษาพบว่าผลทางลบในเด็กชายจะมากกว่าเด็กหญิง (Hetherington, 1993 อ้างถึงใน Santrock, 2008)

ตอนที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมเสี่ยงและพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่น

การนำเสนอสาระในตอนนี้ ผู้วิจัยมุ่งเสนอความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา คือพฤติกรรมสูบบุหรี่ และเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น แนวคิด/ ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การประมวลนิยามวิธีการวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมสูบบุหรี่ จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และสรุปนิยามรวมถึงการวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ของวัยรุ่นที่ใช้ในงานวิจัยครั้งนี้

1. พฤติกรรมสูบบุหรี่ และเจตนาเชิงพฤติกรรมในวัยรุ่นที่อยู่ในวัยเรียน

วัยรุ่นจัดได้ว่าเป็นวัยที่จะเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง (risk taking behaviors) ได้ง่ายกว่าช่วงวัยอื่นๆ ทั้งนี้วัยรุ่นเป็นวัยที่เชื่อมต่อกับวัยผู้ใหญ่ จึงมีความคิดว่าสามารถที่จะทำกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผู้ใหญ่คนอื่น ๆ ในสังคมทำกัน เช่น การทำตัวเป็นผู้รู้ ผู้ซ่าของโลก การมีเพศสัมพันธ์ การเริ่มมีชีวิตคู่ เป็นต้น ทั้งนี้กิจกรรมต่าง ๆ นั้นต้องไม่ถูกควบคุมจากพ่อแม่ และครู (Pape & Hammer, 1996) นอกจากนี้วัยรุ่นจะรู้สึกไม่มั่นคง และสับสนในเอกลักษณ์ของตน รวมไปถึงความสัมพันธ์กับบุคคลอื่น ๆ หนทางหนึ่งที่จะทดแทนความไม่มั่นคงและสับสนได้คือ การเข้ากลุ่มเสี่ยง (risk-taking) ซึ่งเป็นกิจกรรมที่วัยรุ่นรู้สึกดีมากในการค้นหาตัวเองและความรู้สึกที่ได้เป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม โอกาสจะข้องเกี่ยวกับปัญหาต่าง ๆ จึงมีมาก ปรากฏการณ์นี้จะเป็นรูปแบบเดียวกันทั้งวัยรุ่นเพศหญิงและเพศชาย (Engels & Bot, 2006) โดยทั่วไปอาจมองว่าการดื่มสุรา และการสูบบุหรี่เป็นพฤติกรรมที่เบี่ยงเบน และอาจพิจารณาว่าผู้เสพมีระดับการควบคุมตนเองที่ต่ำ หรือขาดการควบคุมตนเอง การเข้าไปข้องเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ จึงเป็นรูปแบบของการสูญเสียการควบคุม และเป็นการค้นหาตัวเองของวัยรุ่น (Engels & Bot, 2006)

อย่างไรก็ตามมีงานวิจัยที่สนับสนุนว่าการข้องเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ ทำให้วัยรุ่นได้มีโอกาสเข้าสังคมรวมทั้งได้ประสบการณ์มากขึ้น ในทางตรงกันข้ามหากบริโภคในปริมาณมาก อาจนำไปสู่ปัญหาด้านสุขภาพ การศึกษาวิจัยพบว่า การสูบบุหรี่ตั้งแต่เริ่มแรกจะเพิ่มความเสี่ยงในการติดสารนิโคตินในระยะต่อมา (Engels & Bot, 2006) แม้ว่าบางครั้งการข้องเกี่ยวกับการสูบบุหรี่และการดื่มสุราจะได้รับการมองว่าเป็นการเข้าสังคม และการเติมเต็มในขั้นพัฒนาการในช่วงวัย เช่น การประพฤติดนของวัยรุ่นเหมือนผู้ใหญ่ แต่สิ่งสำคัญที่ต้องตระหนักคือผลเสียต่อสุขภาพทั้งระยะสั้นและระยะยาว

งานวิจัยในระยะ 10 ปีที่ผ่านมาต่างให้ความสนใจในประเด็นการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น โดยช่วงวัยที่ทำการศึกษามีตั้งแต่ระดับชั้นประถมศึกษาตอนปลาย (Wills et al., 2006; Wills et al., 2007) และวัยรุ่นมหาวิทยาลัย (Kliewer & Murrelle, 2007; Borsari, Murphy, & Barnett, 2007; Nichter, Nichter, Carkoglu, & Richardson, 2010)

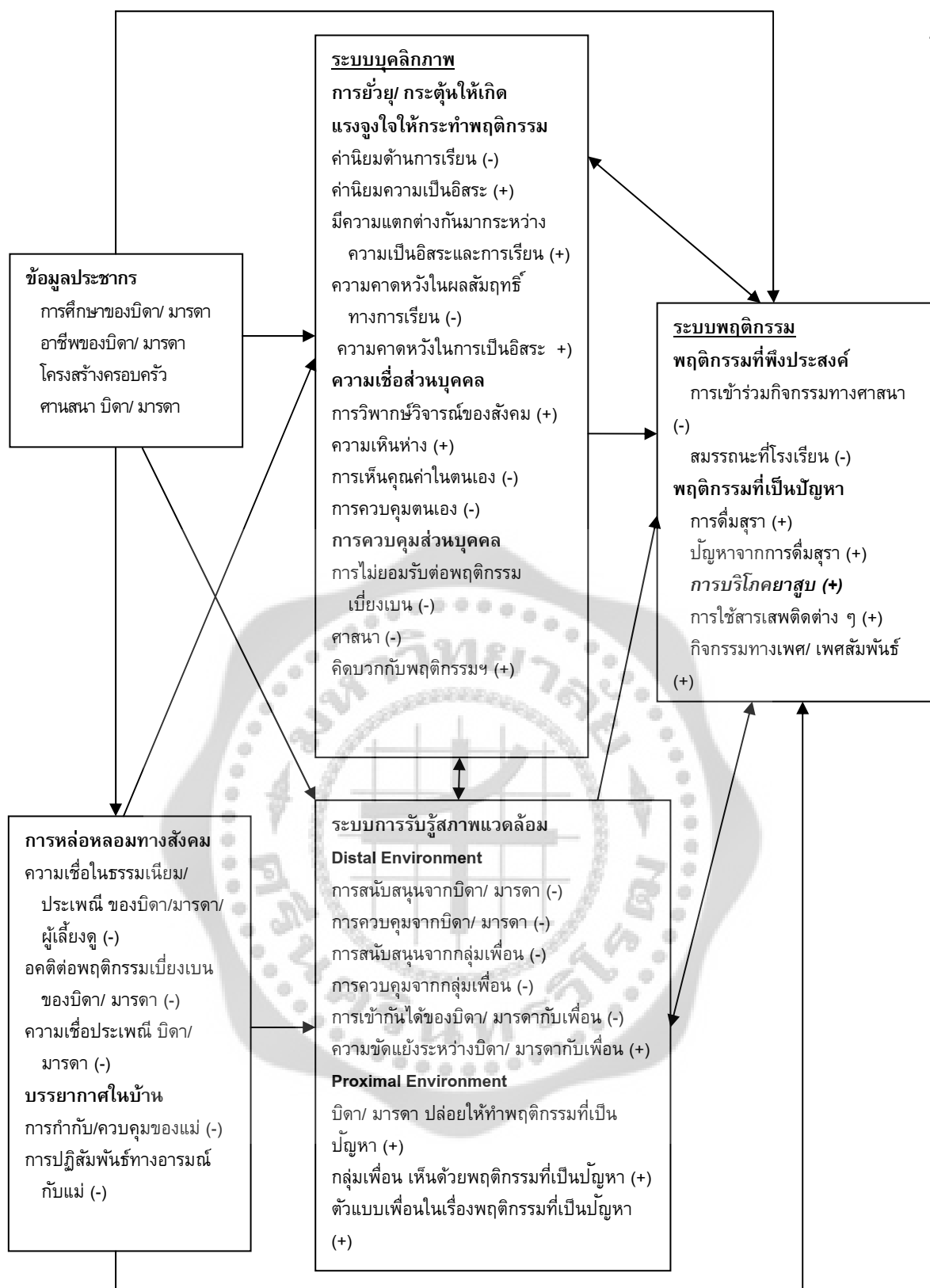
ที่น่าสนใจคืองานวิจัยในระยะหลังพบว่าพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นนั้นมีลักษณะที่มักเกิดขึ้นด้วยกัน (package) กับการดื่มสุรา นั่นคือหากมีพฤติกรรมการสูบบุหรี่จะต้องมีการดื่มสุราด้วย จากการวิจัยเชิงคุณภาพพบว่า วัยรุ่นที่อยู่ในระดับมหาวิทยาลัยจะนิยมงานสังสรรค์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อรวมกลุ่ม หรืออยู่ในสถานบันเทิง เกือบทั้งหมดจะต้องดื่มสุรา และที่ตามมาคือสูบบุหรี่ (Nichter et al., 2010) โดยจากการสัมภาษณ์พบอีกว่าแม้บุคคลจะอยู่เฉย ๆ ไม่มีอะไรทำ ก็ให้เหตุผลว่าสูบบุหรี่จะทำให้มีความรู้สึกผ่อนคลายขึ้น ดูเหมือนมีอะไรทำมากขึ้น รวมถึงเป็นที่เฝ้ามอง จีบจ้องของบุคคลวัยเดียวกัน ซึ่งประเด็นนี้จะมีความเกี่ยวข้องกับตัวแบบพฤติกรรม (prototype) ที่บุคคลรับรู้ภาพลักษณ์ของบุคคลวัยเดียวกันที่ทำพฤติกรรม เช่น สูบบุหรี่หรือดื่มสุรา แล้วรู้สึกชื่นชมกับภาพลักษณ์นั้น (Gibbons, Gerrard, Blanton, & Russell, 1998) นอกจากนี้พฤติกรรมการสูบบุหรี่และดื่มสุราในวัยรุ่นตอนต้นยังเป็นจุดริเริ่มของการทดลองใช้สารเสพติดอื่น ๆ ที่หนักขึ้น (Hays & Ellickson, 1990)

2. แนวคิด/ ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Problem Behavior Theory: PBT)

ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behavior theory) เป็นกรอบแนวคิดที่สำคัญในศาสตร์พัฒนาการประยุกต์ มีการพัฒนาและสนับสนุนแนวคิดอย่างกว้างขวาง โดยมีลักษณะการศึกษาพฤติกรรมที่เป็นระบบ มีความหลากหลาย พัฒนาขึ้นในปี 1960 ในโครงการวิจัยที่รวมนักจิตวิทยา นักสังคมวิทยา นักมานุษยวิทยา เพื่ออธิบายความแตกต่างระหว่างบุคคล (individual differences) ที่มีเชื้อชาติที่หลากหลาย โดยศึกษาพฤติกรรมการดื่มสุรา มลรัฐ Southwestern Colorado (Jessor, Graves, Hanson, & Jessor, 1968) ตัวแปรที่ประกอบขึ้นตามกรอบแนวคิดทฤษฎีสะท้อนถึงระบบสำคัญ 4 ระบบ ได้แก่ ระบบสังคม วัฒนธรรม ระบบการหล่อหลอมทางสังคม ระบบบุคลิกภาพ และระบบพฤติกรรม โดยการศึกษาความแปรปรวนในพฤติกรรมการดื่มสุรา อธิบายโดย 4 ระบบ ดังกล่าว ทั้งในระดับบุคคล และระดับกลุ่มเชื้อชาติ จากนั้นจึงมีการศึกษาระยะยาวกับกลุ่มวัยรุ่นเพื่อศึกษาพัฒนาการของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาต่อมา (Jessor & Jessor, 1977) พฤติกรรมที่เป็นปัญหาเป็นกรอบแนวคิดทางจิตวิทยา ซึ่งมีพื้นฐานมาจากแนวคิดเรื่องคุณค่า ค่านิยม และความคาดหวัง แนวคิดทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคม โดยมีสมมติฐานว่าพฤติกรรมเป็นผลมาจากปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสภาพแวดล้อม ซึ่งเกี่ยวข้องกับทฤษฎีสนาม "field theory" ของ Lewin (Donovan, 2005)

พฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behaviors) เป็นพฤติกรรมที่สังคมมองว่าเป็นปัญหา หรือมองว่าเป็นการกระทำที่ผิดไปจากบรรทัดฐานของสังคม สังคมไม่พึงปรารถนา โครงสร้างของทฤษฎีกำหนดเป็นกรอบแนวคิดประกอบด้วย 3 ระบบใหญ่ ในการอธิบายพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่ ระบบบุคลิกภาพ (personality system) ระบบการรับรู้สิ่งแวดล้อมรอบตัว (perceived-environment) และระบบพฤติกรรม (behavior system) ในแต่ละระบบ การอธิบายตัวแปรจะมีทั้งการกระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และตัวควบคุมไม่ให้เกิดพฤติกรรม และเรียกภาวะนี้ว่า "proneness" หรือแนวโน้มของโอกาสที่จะเกิดการกระทำที่ละเมิดต่อบรรทัดฐานของสังคม หรือพฤติกรรมที่เป็นปัญหาขึ้น โดยนิยามของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาคือ พฤติกรรมที่ผิดไปจากบรรทัดฐานหรือกฎหมาย ขอบบังคับ ของสังคมนั้น ๆ เป็นพฤติกรรมที่สังคมไม่เห็นด้วย ไม่ยอมรับ และมีแนวโน้มที่สังคมจะตอบสนองต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นด้วยการปฏิเสธ การควบคุม การลงโทษทางสังคม หรือแม้กระทั่งการลงโทษทางกฎหมาย เช่น การจำคุก

กรอบแนวความคิดของทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behavior theory: PBT) แสดงดังแผนภาพที่ 1 มีลักษณะซับซ้อน โดยมีตัวแปรมากกว่า 30 ตัวแปร ใน 3 ระบบหลัก และมีตัวแปรที่เกี่ยวข้องทั้งหมดกว่า 50 ตัวแปร จะเห็นได้ว่ามีตัวแปรมากจึงมีลักษณะซับซ้อน ในขณะที่เดียวกันก็ครอบคลุมตัวแปรเกือบทั้งหมด สรุปเป็นแผนภาพ แสดงดังภาพที่ 2.1

ภาพที่ 2.1 โครงสร้างของทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา
(เครื่องหมาย +, - ในวงเล็บแสดงถึงทิศทางความสัมพันธ์ของตัวแปรกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา)
ที่มา: Donovan (2005)

กรอบแนวความคิดของทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behavior theory: PBT) มีรายละเอียดดังนี้

2.1 ระบบบุคลิกภาพ (Personality System)

ในระบบบุคลิกภาพมีโครงสร้างการยั่วยุ จูงใจให้กระทำพฤติกรรม และโครงสร้างการควบคุม ได้แก่ โครงสร้างการเชื่อส่วนบุคคล และโครงสร้างการควบคุมส่วนบุคคล

1) โครงสร้างการกระตุ้น/ยั่วยุจูงใจให้กระทำ (motivational instigation) ประกอบด้วย ค่านิยม (value) และความคาดหวัง (expectation) กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมต่อเป้าหมาย 3 อย่าง คือ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ความเป็นอิสระ และความรู้สึกของกลุ่มเพื่อน การมีค่านิยมในด้านการเรียน โอกาสที่จะมีพฤติกรรมในด้านการเรียนก็สูง (Jessor & Jessor, 1977) และยังคงบอกได้ต่อไปว่าพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ในโรงเรียนด้วย ในขณะที่การมีค่านิยมในความเป็นอิสระสันนิษฐานได้ว่าจะไม่ค่อยมีพฤติกรรมที่พึงประสงค์ โดยแสดงออกมาให้เห็นในรูปการเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม การที่มีค่านิยมในเรื่องความเป็นอิสระมากกว่าค่านิยมด้านการเรียนนี้เอง จะทำให้ได้รับการจูงใจให้กระทำพฤติกรรมที่เป็นอิสระมากกว่า จะกระทำพฤติกรรมตามเป้าหมายมุ่งสู่ผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ดังนั้นหากเป้าหมายไม่มุ่งที่ผลสัมฤทธิ์ หรือ กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เด็กจะไม่มีพฤติกรรมที่เหมาะสม

2) โครงสร้างการเชื่อส่วนบุคคล (personal beliefs structure) เป็นความเชื่อบุคคลจะ เกี่ยวข้องกับการควบคุมทางปัญญา (cognitive controls) ที่แสดงออกเพื่อต่อต้านพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Jessor & Jessor, 1977) ตัวแปรทั้งหลายในโครงสร้างนี้ได้แก่ ความเห็นห่าง การวิพากษ์วิจารณ์ทางสังคม ความภาคภูมิใจในตนเอง ความเชื่อเกี่ยวกับตนเอง/สังคม และสัมพันธภาพระหว่างตนกับสังคม ทั้งนี้ ความแปลกแยก (alienation) เป็นความไม่แน่ใจในตนเอง สงสัยในบทบาทในแต่ละวันและกิจกรรมของตนเอง มีความเชื่อว่าสังคมจะปล่อยตนให้โดดเดี่ยว ความเชื่อดังกล่าวจะลดอิทธิพลของการกำกับตนเอง ซึ่งมักจะเกิดขึ้นมาพร้อมกับความรู้สึกของบุคคลที่มีเป้าหมาย และความรู้สึกเชื่อมโยงกับผู้อื่น ในส่วนของการวิพากษ์วิจารณ์ทางสังคม (social criticism) เป็นระดับของการยอมรับ และการปฏิเสธค่านิยม บรรทัดฐาน ข้อปฏิบัติของสังคม ความเชื่อในลักษณะที่ชอบด้วยกฎหมาย และเหมาะสมของบรรทัดฐานของสังคม จะสามารถช่วยให้ไม่ละเมิดข้อกำหนดบรรทัดฐานของสังคม เช่นเดียวกับการเห็นคุณค่าในตนเอง (self-esteem) ที่มีเป็นตัวช่วยยั้ง/ลดโอกาสไม่ให้อำนาจเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

3) โครงสร้างการควบคุมส่วนบุคคล (personal control structure) เป็นการควบคุมพฤติกรรมได้รวมเอาตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่ ความไม่ยอมรับ/ไม่เห็นด้วยกับพฤติกรรมเบี่ยงเบน (intolerance of deviance) พิจารณาได้จากเจตคติทั่วไปของวัยรุ่นต่อการกระทำผิด เช่น การลักขโมย การก้าวร้าว รุนแรง เป็นต้น หรือเจตคติต่อการกระทำพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ ถ้ามีเจตคติต่อสิ่งเหล่านี้ในทางลบ โอกาสที่จะเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเหล่านี้ก็จะน้อย ตัวแปรศาสนา (religiosity) เป็นความเชื่อในทางศาสนา กิจกรรมทางศาสนา ซึ่งเป็นการควบคุมไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ครอบคลุมไปถึงคุณธรรม จริยธรรม และการเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนา

2.2 ระบบการรับรู้สภาพแวดล้อม (Perceived-Environment System)

ระบบนี้มีโครงสร้างหลักซึ่งเป็นทั้งตัวกระตุ้น/ยั่วยุให้ข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และการควบคุมไม่ให้อำนาจเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ได้แก่

1) โครงสร้างสภาพแวดล้อมภายนอก (distal environment structure) การควบคุมทางสังคมโดยอ้อม การรับรู้โอกาสที่จะถูกเพิกเฉยต่อพฤติกรรมจากบิดา/มารดา หรือเพื่อนที่ไม่เห็นด้วย รวมทั้งสภาพแวดล้อมทางสังคม ซึ่งได้แก่ ความคุ้นเคยจากกลุ่มเพื่อน และบิดามารดา การรับรู้การควบคุม และการ

สนับสนุนทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งจากบิดา/ มารดา จะช่วยลดโอกาสในการเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหา และเนื่องจากวัยรุ่นจะคล้อยตามกลุ่มเพื่อน รัับอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนมากกว่าบิดา/ มารดา โอกาสที่พฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นจะได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มเพื่อนก็จะมีมากกว่า เพราะว่าการเข้าร่วมกลุ่มเพื่อนจะได้รับการยอมรับจากเพื่อนที่มากกว่า รวมถึงเป็นต้นแบบของพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในกลุ่มด้วย

2) *โครงสร้างสภาพแวดล้อมภายใน* (proximal environmental structure) ประกอบด้วยตัวแปรที่สรุปในส่วนของโมเดลการรับรู้ และการให้การสนับสนุนทางสังคมกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่มีอยู่ในสภาพรอบตัววัยรุ่น ยิ่งมีการเปิดใจรับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของเพื่อน หรือการที่ให้บิดา/มารดา หรือกลุ่มเพื่อน ยอมรับ/ เห็นชอบในพฤติกรรมที่เป็นปัญหา โอกาสที่วัยรุ่นจะข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมดังกล่าวก็มากขึ้น

2.3 ระบบพฤติกรรม (Behavior System)

ระบบสุดท้ายของทฤษฎี ประกอบด้วยโครงสร้างหลัก ได้แก่ โครงสร้างพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behavior structure) และโครงสร้างพฤติกรรมที่พึงประสงค์ (conventional behavior structure)

1) *โครงสร้างพฤติกรรมที่เป็นปัญหา* (problem behavior structure) ได้แก่ พฤติกรรมการดื่มสุรา ปัญหาจากการดื่มสุรา/ เครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์ การสูบบุหรี่ การใช้สารเสพติดต่าง ๆ กิจกรรมทางเพศ/ เพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันสมควร พฤติกรรมรุนแรง/ อันธพาล พฤติกรรมเหล่านี้หากได้ไปข้องเกี่ยวในพฤติกรรมใด พฤติกรรมหนึ่งแล้ว ย่อมมีแนวโน้มที่จะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาอื่น ๆ ด้วย โดยงานวิจัยก่อนหน้านี้นับสนับสนุนความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยต่าง ๆ และปัญหาพฤติกรรมดังกล่าว (Donovan & Jessor, 1985; Jessor & Jessor, 1977)

2) *พฤติกรรมที่พึงประสงค์* (conventional behavior structure) เป็นพฤติกรรมที่สังคมยอมรับ สังคมเห็นด้วยว่าเหมาะสมกับวัยรุ่น ตามทฤษฎีนี้ปรากฏ 2 ตัวแปร ได้แก่ การเข้าร่วมในกิจกรรมทางศาสนา โดยอาจประเมินจากความถี่ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางศาสนา การเข้าร่วมกิจกรรมทางการศึกษาและผลการศึกษาโดยประเมินจากผลการเรียน นอกจากนี้ ศาสนสถาน และโรงเรียน ได้รับการมองว่าเป็นหน่วยทางสังคมในการหล่อหลอมพฤติกรรมที่พึงประสงค์ การเรียนรู้พฤติกรรมที่พึงประสงค์ พฤติกรรมที่ติงามตลอดจนสร้างเครือข่ายสังคมที่ใหญ่ขึ้นต่อไป

โดยสรุปในการอธิบายทฤษฎี จะมีการถ่วงดุลระหว่างการกระตุ้น/ ยั่วยุ (instigation) ให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหากับการควบคุม (control) ไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหาที่เป็นตัวกำหนดแนวโน้ม (proneness) ที่จะทำให้อายุรุ่นมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา การถ่วงดุลกันระหว่างการกระตุ้น/ ยั่วยุ และการควบคุมที่ประกอบอยู่ใน 3 ระบบตามทฤษฎีเป็นตัวกำหนดระบบแนวโน้มที่จะกำหนดตัวแปรทางจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

3. การนำทฤษฎีไปใช้ในการอธิบายพฤติกรรมที่เป็นปัญหา

มีผู้นำทฤษฎีไปประยุกต์ใช้ศึกษาอธิบายความแปรปรวนในพฤติกรรมที่เป็นปัญหา Jessor (1977) ศึกษาในระยะยาวกับกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักศึกษามหาวิทยาลัยโดยแบ่งการเก็บข้อมูลออกเป็น 4 ครั้ง ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ พบว่าทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (PBT) อธิบายความแปรปรวนในตัวแปรตาม การใช้สารเสพติด การดื่มสุรา พฤติกรรมเบี่ยงเบน ประสบการณ์ทางเพศ ทั้งนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย และนักศึกษามหาวิทยาลัยทั้งเพศชาย และเพศหญิง

นอกจากนี้ยังมีผู้นำทฤษฎีไปศึกษา เช่น การศึกษาในระยะยาวพฤติกรรมที่เป็นปัญหาของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (Jessor, Donovan, & Costa, 1991) การศึกษาในระยะยาวคนระดับล่างในชุมชนเมือง

ในปี 1989-1992 (Costa, Jessor, Donovan, & Fortenberry, 1995) ในการศึกษาที่กล่าวมาศึกษาตามทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา แสดงให้เห็นว่า บุคลิกภาพ การรับรู้สิ่งแวดล้อม และพฤติกรรม ทำนายการใช้สารเสพติด ได้ถึงร้อยละ 47 และ 62 ตามลำดับ (Donovan, 1996) อธิบายการดื่มสุราได้คิดเป็นร้อยละ 40 – 51 และมีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ที่อธิบายพฤติกรรมเบี่ยงเบน มีพิสัยระหว่าง .65 - .71 (Jessor & Jessor, 1977)

4. พฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น

พฤติกรรมที่เป็นปัญหาคลายคลึงกับพฤติกรรมเสี่ยง โดยความหมายของ “ความเสี่ยง” ของวัยรุ่นนั้นสามารถจำแนกได้ 2 ความหมาย *ความหมายแรก* อธิบายได้กับวัยรุ่นที่เข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงแล้ว โดยมากจะเป็นวัยรุ่นที่มีอายุที่แก่กว่า ความเสี่ยงในที่นี้จึงมีความหมายถึง ผลลัพธ์ (outcome) ที่ตามมาจากการเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมนั้นๆ เช่น การตั้งครรภ์ ฝ่าฝืนกฎหมาย ล้มเหลวในด้านการศึกษา มีปัญหาในการจ้างงาน อึดอัดทัศนคติในตนเองต่ำ เป็นต้น (Jessor, 1991) หากเป็นวัยรุ่นที่เข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงแล้ว จะมองในเรื่องของระดับของการเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง การใช้สารเสพติด การดื่มเครื่องดื่มผสมแอลกอฮอล์จนเกิดปัญหา หรือการสูบบุหรี่ การมีพฤติกรรมทางเพศ การหนีเรียน “ความเสี่ยง” ในความหมายนี้จึงเป็นขั้นพัฒนาการต่อมาจากการที่วัยรุ่นได้เข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงแล้ว สิ่งที่ต้องให้ความสำคัญคือ การเข้าไปบำบัด (intervention) โดยการประเมินขนาดความรุนแรงของการเข้าไปข้องเกี่ยวกับสามารถสรุปได้เป็น 4 ข้อ ดังนี้ ข้อแรก ความเข้มข้น มากน้อย ของการเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงจำเพาะนั้น ๆ ข้อสอง จำนวนของพฤติกรรมเสี่ยง ที่เข้าไปข้องเกี่ยว และรูปแบบการริเริ่มพฤติกรรม ข้อสาม อายุของการเข้าร่วมกับกลุ่มที่มีพฤติกรรม และอายุครั้งแรกที่ริเริ่มพฤติกรรม ข้อสี่ ระดับการเข้าร่วมในพฤติกรรมป้องกัน (protective behavior)

ความหมายที่สอง อธิบายได้ในส่วนของวัยรุ่นที่ยังไม่ได้เข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง (มักจะมีอายุน้อยกว่าวัยรุ่นที่เข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง) ความเสี่ยงในความหมายที่สองจึงเป็นเรื่องเกี่ยวกับการริเริ่ม หรือกำลังที่จะข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงนั้น ๆ แต่ยังคงทำเช่น การตั้งใจจะมีเพศสัมพันธ์ การริเริ่มการดื่มแอลกอฮอล์ การใช้สารเสพติด บุหรี่ เริ่มไม่เข้าชั้นเรียน การมีพฤติกรรมไม่ดี เกเร เป็นต้น เหล่านี้จำเป็นต้องมีการป้องกัน (prevention) โดยการประเมินขนาดความเสี่ยงสามารถสรุปได้เป็น 4 ข้อ ดังนี้ ข้อแรก จำนวน และความเข้มข้นของปัจจัยเสี่ยงต่าง ๆ จำเพาะเจาะจงกับชนิดของความเสี่ยงนั้น ๆ ข้อสอง จำนวน และความเข้มข้นของปัจจัยป้องกันต่าง ๆ จำเพาะเจาะจงกับชนิดของความเสี่ยงนั้น ๆ ข้อสาม ปัจจัยเสี่ยงที่สัมพันธ์ข้ามไปยังความเสี่ยงอื่น ๆ ข้อสี่ ปัจจัยป้องกันที่สัมพันธ์ข้ามไปยังความเสี่ยงอื่น ๆ

สรุปความแตกต่างทั้ง 2 ประเด็นที่ได้กล่าวข้างต้น คือความหมายของความเสี่ยงของวัยรุ่นที่ข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงแล้วอาจมีผลเสียตามมาจากการทำพฤติกรรมเสี่ยงนั้นซึ่งโดยมากอธิบายได้ในวัยรุ่นที่มีอายุแก่กว่า ส่วนวัยรุ่นที่ยังไม่ได้เข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงนั้น ๆ พฤติกรรมเสี่ยงเป็นการริเริ่มที่จะทำ หรือตั้งใจที่จะทำพฤติกรรมเสี่ยงซึ่งโดยมากมักเป็นวัยรุ่นที่มีอายุน้อยกว่า

ตอนที่ 3 กรอบแนวคิดโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยเชิงป้องกันในวัยรุ่นกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่

เด็กและวัยรุ่นมีพฤติกรรมการริเริ่มสูบบุหรี่ ด้วยเหตุผลที่แตกต่างกัน เช่น ความอยากรู้อยากเห็น อยากรลอง การต่อต้าน การเลียนแบบ แรงผลักดันจากเพื่อน อยากรแสดงว่าตนเป็นผู้ใหญ่ และรับรู้ว่าเป็นสิ่งที่ดูโดดเด่นในสายตาวัยรุ่น (Jessor, 1993) และเนื่องจากการที่วัยรุ่นได้รับอิทธิพลทางสังคม (Social influence) มากกว่าผู้ใหญ่จึงทำให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพขึ้น (Gardner & Steinberg, 2005) งานวิจัยที่เกี่ยวข้องศึกษาปัจจัยต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในเยาวชน ทั้งในประเทศและต่างประเทศ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมดังกล่าวส่วนใหญ่มามากจากการทำหน้าที่ของครอบครัวได้ไม่ดี การอบรมเลี้ยงดู การควบคุมตนเอง ความเชื่อ ค่านิยม การรับรู้บรรทัดฐานจากเพื่อน ฯลฯ

สิ่งเหล่านี้มีส่วนในการนำพาให้วัยรุ่นหลงไปสู่พฤติกรรมเสี่ยง และพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ส่งผลให้มีความเสี่ยงสูงมากต่อการเกิดปัญหาสุขภาพด้านต่าง ๆ รวมไปถึงการนำไปสู่การกระทำที่ผิดกฎหมายหรือผิดไปจากบรรทัดฐานของสังคม (Jessor, 1993) โดยตัวแปรทั้งหลายสามารถจัดกลุ่มได้เป็น 1) ด้านตนเอง เป็นกระบวนการทางปัญญา ได้แก่ ค่านิยม ความเชื่อ 2) ด้านสังคม ได้แก่ ครอบครัว เพื่อน โรงเรียน เป็นต้น

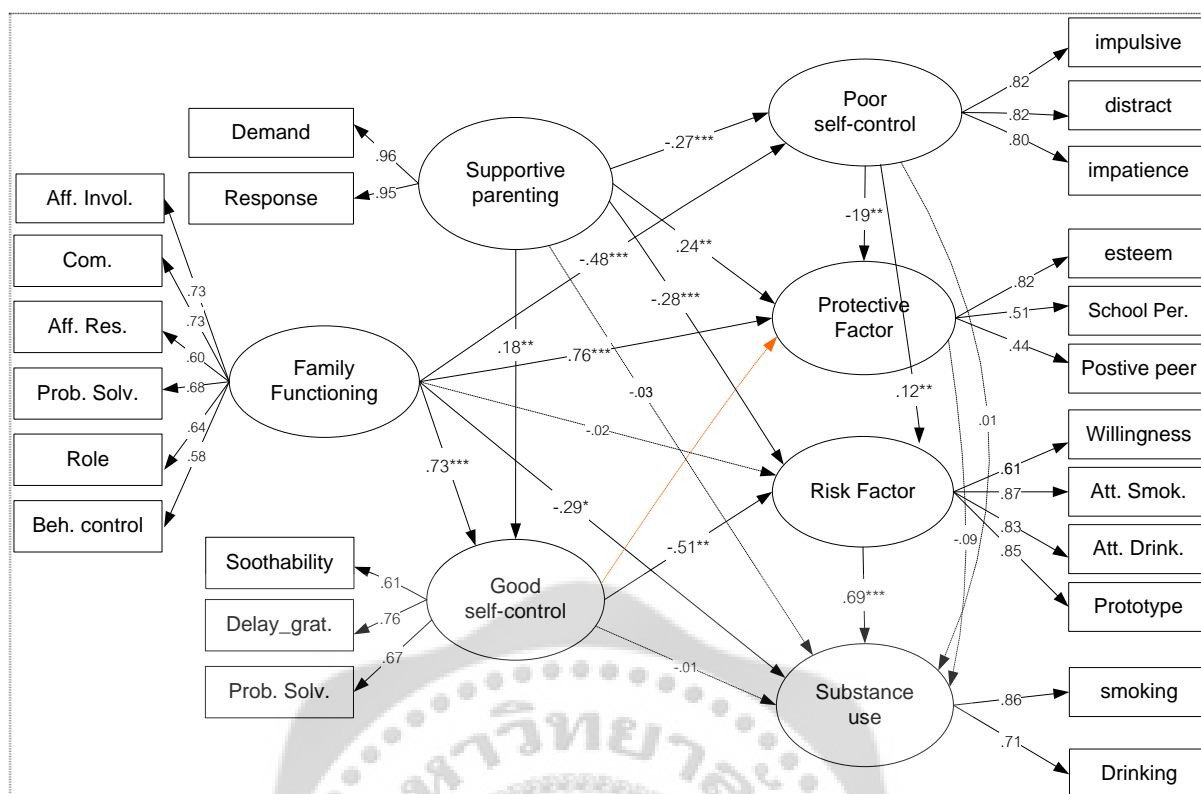
ในต่างประเทศให้ความสำคัญกับการติดตามศึกษา ธรรมชาติกับเยาวชนช่วงวัยรุ่นเป็นพิเศษเช่นกัน ในฐานะที่พฤติกรรมการริเริ่มการสูบบุหรี่/บริโภคบุหรี่ เป็นการตัดสินใจที่เริ่มในช่วงวัยรุ่นเป็นส่วนใหญ่ (Viscusi, 1992) Slovic (2001) เห็นว่าพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นเกิดจากวัยรุ่นไม่คำนึงถึงความเสี่ยงที่เกิดขึ้นกับตน โดยคิดว่าการทดลองแค่เพียงเล็กน้อยคงไม่เกิดผลกระทบต่อตนเอง หรือแม้แต่คิดว่าสามารถควบคุมปริมาณการสูบของตน พฤติกรรมเหล่านี้ถูกกระตุ้นโดยสภาพเหตุการณ์รอบด้าน รวมถึงวัยรุ่นมีความคิดวามว่า บุหรี่เป็นสิ่งแปลกใหม่ น่าตื่นเต้น และเป็นหนทางที่ได้เข้าสังคมสนุกกับกลุ่มเพื่อน ๆ จนกระทั่งวัยรุ่นทำพฤติกรรมดังกล่าวจนเป็นปกติวิสัย ผลที่ตามมาคือเมื่อผ่านพ้นช่วงวัยรุ่นไปสู่ผู้ใหญ่ จำนวน และปริมาณที่สูบสะสมในช่วงเวลาที่ผ่านมา จะทำให้เกิดปัญหาการเสพติดนิโคติน (nicotine addiction) โดย Slovic (2001) พบว่าผู้สูบบุหรี่ที่อยู่ในช่วงวัยผู้ใหญ่ ส่วนใหญ่มีความคาดหวังที่จะเลิกสูบบุหรี่ แต่ปัญหาคือการเสพติดนิโคตินทำให้เลิกได้ยาก ดังนั้นการศึกษาสถานการณ์ อุตสาหกรรม รวมไปถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการริเริ่มสูบบุหรี่ในกลุ่มประชากรตั้งแต่วัยรุ่นตอนต้นจึงเป็นสิ่งจำเป็นประกอบการกำหนดทิศทางการและนโยบายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552)

ความสำคัญของปัญหาที่เกิดขึ้นทำให้นักวิชาการต่างประเทศสนใจศึกษาพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในเด็กและวัยรุ่น เช่น พฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น ซึ่งเป็นประเด็นสุขภาพที่สำคัญ รวมถึงการศึกษาที่มุ่งเน้นที่การออกแบบ/พัฒนาโปรแกรมการเสริมสร้างทักษะ การฝึกทักษะทางบวกด้านต่าง ๆ ให้กับวัยรุ่นเพื่อให้ลดระดับการข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาดังกล่าวลง Brody และคณะ (2004) ริเริ่มโครงการ Strong African American Families Program (SAAF) วิจัยและพัฒนาโปรแกรมเพื่อฝึกทักษะให้กับครอบครัว และทักษะให้กับวัยรุ่น African American ในเรื่องของการกำกับตนเอง การสื่อสารภายในครอบครัว การให้การศึกษาในเรื่องปัจจัยป้องกัน (protective factors) ปัจจัยเสี่ยง (risk factors) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่/ใช้สารเสพติดในวัยเรียน ผลการวิจัยพบว่าการเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีระดับของปัจจัยป้องกันเพิ่มขึ้น ปัจจัยป้องกันที่นักวิจัยศึกษา ได้แก่ เจตคติทางลบต่อการดื่มสุรา เจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยเรียน การวางเป้าหมายในชีวิต ทักษะในการปฏิเสธ การได้รับการยอมรับจากพ่อแม่ ภาพลักษณ์ทางลบของผู้สูบบุหรี่ โดยมีพื้นฐานการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงปัจจัยป้องกันเหล่านี้ เช่น ทฤษฎีนิเวศน์ของพัฒนาการมนุษย์ (theories of ecology of human development) ของ Bronfenbrenner ที่เน้นเรื่องอิทธิพลจากบริบทของครอบครัว โรงเรียน และชุมชนที่มีผลต่อบุคคล มโนทัศน์เกี่ยวกับจิตวิทยา

พัฒนาการทางสังคม ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behavior theory) ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยป้องกันในฐานะเป็นตัวแปรที่ใกล้ชิดบุคคล (proximal factor)

ระยะต่อมา มีนักวิจัยศึกษาในประเด็นที่ใกล้เคียงโดย Wills และคณะ (2007) ศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสูบบุหรี่/ ใช้สารเสพติดในวัยรุ่น โดยพบเช่นเดียวกันว่า ปัจจัยป้องกัน ได้แก่ ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ทักษะการปฏิเสธ ตัวแบบการสูบบุหรี่และใช้สารเสพติดที่ส่งผลต่อการใช้สารเสพติดในวัยรุ่น

แม้ว่าโมเดลของ Wills และคณะ (2007) มีการวิเคราะห์ที่ซับซ้อน และมีจำนวนตัวแปรในโมเดลมาก แต่มีข้อจำกัดในการวัดตัวแปรต่าง ๆ ในโมเดลเรื่องค่าความเที่ยงของตัวแปรที่มีค่าไม่สูงมากนัก ซึ่งอาจเป็นเพราะข้อกระทงที่ใช้ในการวัดตัวแปรมีจำนวนน้อย ประเด็นดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อผลการวิเคราะห์งานวิจัยของ สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552) อาศัยแนวคิด/ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงานวิจัยของ Wills และคณะ (2007); Brody และคณะ (2004) สังเคราะห์และสร้างตัวแปรที่อยู่ในหมวดเดียวกันแต่ละตัวให้เป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปรหลักพัฒนาเป็นโมเดลการวัดหรือโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน รวมทั้งเพิ่มตัวแปรที่เห็นว่าน่าจะมีอิทธิพลเชิงสาเหตุ ส่งอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มสุราในวัยรุ่น โดยพัฒนาเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและตรวจสอบความตรงของโมเดล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (structural equation model) ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น สูงที่สุดในกลุ่มนี้ คือ **ปัจจัยเสี่ยง** (risk factor) ประกอบด้วยตัวแปรความเต็มใจในการข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ (willingness) ตัวแปรเจตคติต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น (attitude toward smoking) ตัวแบบพฤติกรรมฯ (prototype) หากนักเรียนมีปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้เพิ่มสูงขึ้นโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นด้วย รองลงมาคือตัวแปรการทำหน้าที่ของครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ การควบคุมตนเองที่ดี นั่นคือ หากนักเรียนมีครอบครัวที่มีการทำหน้าที่ของครอบครัวที่สมบูรณ์ในระดับที่เพิ่มขึ้น จะส่งผลให้พฤติกรรมการสูบบุหรี่ลดลง รวมทั้งหากระดับการควบคุมตนเองที่ไม่ดี เพิ่มมากขึ้นโอกาสที่นักเรียนจะข้องเกี่ยวหรือเพิ่มพฤติกรรมการสูบบุหรี่ก็จะมีมากขึ้น ปัจจัยเสี่ยง และปัจจัยป้องกันที่เป็นตัวสกัดกั้นไม่ให้เกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่ หรือลดระดับพฤติกรรมลง ยังได้รับอิทธิพลจากตัวแปรการทำหน้าที่ของครอบครัว การอบรมเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่ และการควบคุมตนเองที่ดี และการควบคุมตนเองที่ไม่ดี โดยถ้านักเรียนมีการทำหน้าที่ของครอบครัวตนเองที่เพิ่มสูงขึ้น พ่อแม่มีการเลี้ยงดูแบบเอาใจใส่สนับสนุน จะทำให้ลดโอกาสที่จะเกิดปัจจัยเสี่ยง รวมทั้งหากนักเรียนมีการควบคุมตนเองที่ดีเพิ่มมากขึ้น จะลดโอกาสที่จะเกิดปัจจัยเสี่ยงได้ด้วยเช่นกัน ผลการวิจัยของ สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552) แสดงดังภาพที่ 2.2

Chi-square = 234.974, $df = 201$, $p = .051$, GFI = .970, AGFI = .958, RMR = .024, RMSEA = .016

* $p < .05$, ** $p < .01$, *** $p < .001$ ($n = 660$)

ภาพที่ 2.2 โมเดลเชิงสาเหตุพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่/ ดื่มสุรา ในกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น
ที่มา: สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552)

จากผลการวิจัยข้างต้น ทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะศึกษาค้นคว้าต่อไปในประเด็นทางจิตวิทยาที่สำคัญ นั่นคือ ปัจจัยเสี่ยงที่ประกอบไปด้วยตัวแปรทางจิตวิทยาสังคม ได้แก่ ตัวแปรความเต็มใจในการข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ (willingness) ตัวแปรเจตคติต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น (attitude toward smoking) การรับรู้ภาพลักษณ์วัยรุ่นที่สูบบุหรี่ (prototype) เหล่านี้ส่งผลต่อพฤติกรรมของวัยรุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการสูบบุหรี่ โดยมีขนาดอิทธิพลสูงมาก ดังนั้นการรณรงค์วางแผนในการให้การอบรม หรือปรับเปลี่ยนปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยจึงพัฒนาโปรแกรมเสริมสร้างทักษะต่างๆ ในประเด็นของปัจจัยเชิงป้องกัน โดยศึกษาผลของการทดลองรูปแบบการเสริมสร้างในรูปแบบการสอนและกิจกรรมที่มีต่อปัจจัยป้องกัน และเจตนาเชิงพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่กำลังศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เจตนาเชิงพฤติกรรม (Intention)

เจตนาเชิงพฤติกรรม คือความเป็นไปได้ที่บุคคลจะแสดงพฤติกรรมหนึ่ง ๆ (Ajzen & Fishbein, 1980) โดยสิ่งสำคัญในการวัดเจตนาคือ ความสอดคล้องกับการวัดพฤติกรรมในแง่ของการกระทำ เป้าหมาย เวลา และบริบท พิจารณาจากทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล จะพบว่าเจตนาเชิงพฤติกรรม ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมขึ้น โดยเจตนาเชิงพฤติกรรมนี้ได้รับอิทธิพลจาก เจตคติต่อการทำพฤติกรรม และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (Ajzen & Fishbein, 1980) โดยในการศึกษานี้ผู้วิจัยให้เจตนาเชิงพฤติกรรมเป็นตัวแปรตาม และศึกษาวิจัยในนักเรียนที่ไม่ได้มีพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ โดยมุ่งที่เจตนาเชิงพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ ดังนั้นนักเรียนที่ไม่เคยมีประสบการณ์

การสูญๆ อาจมีเจตนาเชิงพฤติกรรม (intention) ต่อการสูญบุหรี (Ajzen & Fishbein, 1980) ซึ่งตามทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา นักเรียนกลุ่มนี้จัดได้ว่าเป็น*กลุ่มเสี่ยง*ที่ต้องให้การณรงค์เรื่องพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพ และเพิ่มระดับของปัจจัยป้องกันต่อไป

2. ปัจจัยป้องกัน (Protective Factors)

ปัจจัยป้องกัน คือตัวแปรต้นต่างๆ ที่ลดโอกาสที่วัยรุ่นจะเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ทั้งทางตรงและทางอ้อม หรือเป็นตัวแปรต้นที่สัมพันธ์ทางลบกับโอกาสการเกิดพฤติกรรมทางลบ หรือพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ (Jessor et al., 1995) โดยปัจจัยป้องกันนี้เป็นทั้งตัวแปรสาเหตุที่มีอิทธิพลโดยตรงต่อพฤติกรรมวัยรุ่น รวมทั้งเป็นตัวแปรปรับ (moderators) ที่เข้าไปมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ของปัจจัยเสี่ยงที่ส่งผลต่อพฤติกรรมไม่เหมาะสมในวัยรุ่นด้วย ตามทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา โครงสร้างด้านการกระตุ้นให้เกิดการกระทำ (motivational instigation) และโครงสร้างความเชื่อส่วนบุคคล (personal beliefs structure) มุ่งเน้นที่ค่านิยม ความคาดหวัง การต้องการการยอมรับ ฯลฯ ซึ่งเป็นที่มาของการกำหนดตัวบ่งชี้ปัจจัยป้องกัน โดยปัจจัยป้องกันในงานวิจัยนี้เน้นที่คุณลักษณะ ความเชื่อ เจตคติของวัยรุ่น ได้แก่ การวางเป้าหมาย มุ่งอนาคต ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน เจตคติทางลบต่อพฤติกรรมการสูญบุหรี และการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูญบุหรี โดยมีรายละเอียดสังเขปดังนี้

3.1) การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต (goal directed future orientation)

Nurmi (2005) ใต้นิยามคุณลักษณะมุ่งอนาคต (future orientation) ว่าเป็นความคาดหวังของบุคคลเกี่ยวกับการกระทำที่สัมพันธ์กับอนาคต

Seginer (2009) ได้ทำการศึกษาและทบทวนเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับลักษณะมุ่งอนาคต และนำเสนอมุมมองการกำหนดเป้าหมายอนาคต ว่าเป็นโครงสร้างที่ประกอบด้วย การรู้คิด (cognition) แรงจูงใจ (motivation) และอารมณ์ (affective)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหาในวัยรุ่นยืนยันความเกี่ยวข้องของคุณลักษณะมุ่งอนาคตกับพฤติกรรมที่เป็นปัญหา โดยการวางแผนมุ่งเน้นอนาคตของเด็กวัยรุ่นจะทำให้วัยรุ่นเกิดการวางแผน และกำกับ ติดตามพฤติกรรมของตน ในขณะที่วัยรุ่นที่ไม่มีแผนอนาคตหรืออยู่กับปัจจุบันจะตอบสนองต่อสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น ตามอิทธิพลกลุ่มเพื่อน รับความเห็นชอบจากกลุ่มเพื่อนแต่จะขาดการตระหนักถึงผลต่อเนื่องจากการกระทำ

3.2) ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน (resistance to peer influence)

เป็นความสามารถที่นักเรียนวัยรุ่นจะต้านแรงกดดันใน 2 มิติ จากกลุ่มเพื่อนของตนเองได้ ได้แก่ การกำกับตัวให้เข้ากับกลุ่ม และการรับอิทธิพลจากกลุ่ม (Steinberg & Monahan, 2007)

เนื่องจากธรรมชาติของวัยรุ่นต้องการเข้ากลุ่มทางสังคม โดยกลุ่มเพื่อนมีบทบาททางสังคมต่อวัยรุ่นเป็นอย่างมากในแง่ของการเป็นกลุ่มอ้างอิง (reference group) และการกล่อมเกลากทางสังคม การศึกษาอิทธิพลกลุ่มเพื่อนจึงสำคัญ โดยการศึกษาเน้นที่ความสามารถต้านทานแรงกดดัน หรืออิทธิพลกลุ่มเพื่อนโดยแบ่งลักษณะของการคล้อยตามกลุ่มเพื่อนเป็น 2 มิติ (Steinberg & Monahan, 2007) ได้แก่

1) การกำกับตัวให้เข้ากับกลุ่ม (normative regulation) เป็นภาวะที่วัยรุ่นเมื่อต้องเข้าไปอยู่ในกลุ่ม แรงกดดันจากกลุ่ม (social pressure) ที่วัยรุ่นรับรู้จะทำให้วัยรุ่นปรับเปลี่ยน รูปแบบการดำเนินชีวิต ค่านิยม ความชอบส่วนบุคคล ตามอิทธิพลและความคาดหวังของกลุ่ม ประเด็นดังกล่าวถือว่าเป็นการกำกับพฤติกรรมของวัยรุ่นทุกคนในกลุ่ม ให้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกัน มีความเฉพาะเจาะจงในแต่ละกลุ่ม เพื่อที่จะรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่ม (group identity) ให้แตกต่างจากนักเรียนคนอื่นๆ

2) การได้รับอิทธิพลกลุ่มเพื่อน (peer influence) เน้นที่คุณลักษณะของปัจเจกบุคคล (individual) มากกว่าบริบททางสังคม โดยอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนจะส่งผลให้วัยรุ่นนำตัวเองเข้าไปอยู่ในกลุ่มเพื่อรับแรงกดดันต่างๆ จากกลุ่ม พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้เข้ากับกลุ่ม โดยวัยรุ่นจะคำนึงถึงความคิดของเพื่อนที่มีต่อตนเอง วัยรุ่นจึงต้องเข้าไปได้กับกลุ่มเกิดความกลมกลืนกับกลุ่ม ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ไม่ถูกปฏิเสธ (Brown et al., 1986 อ้างถึงใน Steinberg & Monahan, 2007) หากวัยรุ่นเห็นระดับความสำคัญของเพื่อนมากขึ้น จะทำให้วัยรุ่นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้สอดคล้อง (fit in) มากขึ้น

3.3) เจตคติทางลบต่อพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น (negative attitudes toward smoking in adolescence)

Triandis (1971) ให้ความหมายเจตคติว่าเป็นความรู้สึก ความเชื่อ ความเห็นที่มีต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่งภายหลังที่ได้รับประสบการณ์หรืออิทธิพลจากเรื่องนั้น ๆ มาแล้ว เป็นสิ่งจูงใจให้บุคคลแสดงพฤติกรรมต่าง ๆ ต่อเรื่องนั้น ๆ โดยองค์ประกอบของเจตคติ (Triandis, 1971) ประกอบด้วย 3 องค์ประกอบ คือ 1) องค์ประกอบทางการรู้คิด (cognitive component) โดยสมองบุคคลจะรับรู้และวินิจฉัยข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้รับ ทำให้เกิดเจตคติซึ่งแสดงออกแนวคิดที่ว่า อะไรถูก อะไรผิด ดีหรือไม่ดี ซึ่งเป็นความเชื่อที่ได้รับการประเมินค่าแล้ว รวมไปถึงความเชื่อของบุคคลว่าควรจะมีปฏิกิริยาตอบโต้ที่เหมาะสมอย่างไรต่อเป้าหมายเจตคติ 2) องค์ประกอบด้านความรู้สึก (affective component) เป็นลักษณะทางอารมณ์ของบุคคลต่อเป้าหมายเจตคตินั้น หากบุคคลมีความคิดในทางที่ดีต่อสิ่งใดจะมีความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งนั้น เจตคติจะออกมาในรูปแบบของความรู้สึกชอบ หรือไม่ชอบ พอใจหรือไม่พอใจ 3) องค์ประกอบด้านพฤติกรรม (behavioral component) คือความพร้อมที่จะกระทำหรือตอบสนอง ซึ่งเป็นผลเนื่องมาจากความคิด ความรู้สึกของบุคคลที่จะแสดงออกในรูปแบบของการยอมรับหรือปฏิเสธ การเข้าหาหรือการหลีกเลี่ยง อย่างไรก็ตามแนวคิดเจตคติ 2 องค์ประกอบก็มีปรากฏ Rosenberg (1960) เห็นว่าเจตคติที่มีต่อเรื่องใด เรื่องหนึ่งเป็นภาพรวมที่เกิดจากอารมณ์ความรู้สึก และปัญญาความรู้ นั้นแสดงให้เห็นว่ามี 2 องค์ประกอบ คือความรู้สึกของบุคคลที่มีต่อเรื่องใดเรื่องหนึ่ง และความเชื่อของบุคคลต่อเรื่องนั้น ๆ ที่จะส่งเสริมหรือขัดขวางต่อค่านิยมอื่น ๆ ของบุคคลหรือไม่ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Triandis (1971) เพียงแต่องค์ประกอบจะลดลงเหลือเพียง 2 องค์ประกอบเท่านั้น นอกจากนี้นักจิตวิทยาวัตเจตคติอยู่ 2 ลักษณะคือ 1) ทิศทาง (direction) หมายถึง การประเมินค่าความรู้สึกและความพร้อมในการกระทำในด้านที่เป็นบวกหรือลบ ดี หรือเลว ในส่วนองค์ประกอบด้านความรู้สึก วัตโดยบุคคลมีความรู้สึกต่อสิ่งนั้นไปในทางบวกหรือลบ ชอบหรือไม่ชอบ ในด้านการกระทำวัตโดยบุคคลพร้อมจะทำต่อสิ่งนั้นในทางบวกหรือลบ 2) ปริมาณ (magnitude) หมายถึง ความเข้มข้นหรือปริมาณความรุนแรงของเจตคติว่าไปในทิศทางบวกหรือลบ โดยขึ้นอยู่กับความสำคัญของสิ่งนั้น ดังนั้นสรุปได้ว่าเจตคติต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนเป็นความรู้สึกเห็นด้วย หรือไม่เห็นด้วยชอบหรือไม่ชอบ ที่มีต่อพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสม โดยหากวัยรุ่นมีความเห็นด้วยกับการกระทำพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมของบุคคลคนหนึ่งที่อยู่รุ่นราวคราวเดียวกันเด็กก็มีแนวโน้มที่จะนำตนเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง หรือสถานการณ์เสี่ยง และมีโอกาสประพฤติปฏิบัติตนไม่เหมาะสม (Conger et al., 1992) ทั้งนี้ Rothbart และ Ahadi (1994) ศึกษาพัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ พบว่าตัวแปรเจตคติที่โน้มเอียงไปยังพฤติกรรมที่เป็นปัญหาจะทำนายการเกิดพฤติกรรมที่เป็นปัญหานั้นได้จึงจัดเป็นปัจจัยเสี่ยงที่จำเป็นต้องทำการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสม (Jessor & Jessor, 1977; Wills et al., 2001) ดังนั้นหากวัยรุ่นมีเจตคติที่เป็นบวกต่อพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่/ ดื่มสุราในวัยรุ่นก็มีแนวโน้มที่จะเกิดพฤติกรรมได้ ต้องมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมเช่นกัน

3.4) การรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบของการสูบบุหรี่ (negative images of smoking)

โมเดลของการรับรู้ความเป็นแบบอย่างของบุคคลวัยเดียวกัน (prototype) เป็นการดัดแปลงจากโมเดลในพฤติกรรมสุขภาพ โดยมี**ข้อตกลงเบื้องต้นว่าการริเริ่มพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น ปราศจากการตั้งใจและการวางแผน แต่เป็นการตอบสนองต่อเหตุการณ์แวดล้อม**

แนวคิดดังกล่าวสามารถเชื่อมโยงไปถึงการอธิบายเรื่องการรับรู้บรรทัดฐานกลุ่ม (perceived norms) บรรทัดฐานที่เกี่ยวข้องกับการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นที่กำลังศึกษา (Borsari, Murphy, & Barnett, 2007) ได้แก่ 1) การรับรู้ของผู้อื่นกับการสูบบุหรี่ (descriptive norms) ทั้งปริมาณและความถี่ของการดื่ม และตั้งอยู่บนพื้นฐานการสังเกตพฤติกรรมในสถานการณ์จริง 2) การรับรู้การยอมรับ เจตคติเกี่ยวกับพฤติกรรม (injunctive norms) งานวิจัยพบว่า Injunctive norms มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจส่วนบุคคลเกี่ยวกับการยอมรับพฤติกรรม บุคคลจะข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเพราะรับรู้ว่าเป็นที่ยอมรับของผู้อื่น (Cialdini, Kallgren, & Reno, 1991) นอกจากนี้บรรทัดฐานกลุ่มเพื่อนจะมีอิทธิพลอย่างมากต่อวัยรุ่น ซึ่งการศึกษาของ Turrisi, Padilla และ Wiersma (2000) ศึกษาที่กลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักศึกษาปี 1 ที่เข้ามาใหม่ในมหาวิทยาลัย พบว่านักศึกษาใหม่จะอิงกับกลุ่มเพื่อนมาก และมีมิตรภาพของเพื่อนนี้จะเป็นกระบวนการต้นแบบ (role models) กระบวนการขัดเกลาทางสังคม ที่จะทำให้วัยรุ่นปรับเอกลักษณ์ของตน (Hays & Oxley, 1986) สาระสำคัญของแนวคิด prototype มีความสอดคล้องกับทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (theory of reasoned action) ของ Ajzen และ Fishbein (1980)

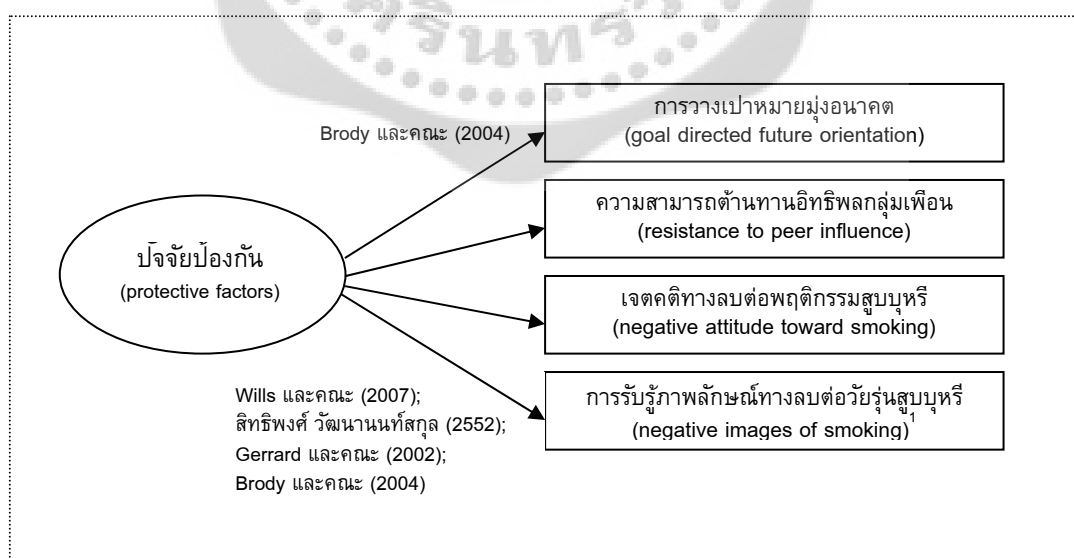
สาระของทฤษฎีการกระทำด้วยเหตุผล (theory of reasoned action) ของ Ajzen และ Fishbein (1980) มีแนวคิดว่าพฤติกรรมต่าง ๆ ของบุคคลอยู่ภายใต้การควบคุมของความตั้งใจ (intention) ที่จะทำพฤติกรรม ซึ่งความตั้งใจที่จะทำพฤติกรรมขึ้นอยู่กับปัจจัย 2 ประการ ได้แก่ เจตคติต่อการกระทำ (attitude toward the behavior) และการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง (subjective norms) โดยการคล้อยตามกลุ่มอ้างอิง แบ่งได้เป็น 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) ความเชื่อเกี่ยวกับความคาดหวังของบุคคลต่าง ๆ ในกลุ่มอ้างอิงต่อการกระทำพฤติกรรม (normative belief) และแรงจูงใจที่บุคคลจะปฏิบัติตามพฤติกรรมตามความคาดหวังของกลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อตน (motivation to comply) จะเห็นได้ว่า การคล้อยตามกลุ่มอ้างอิงเกี่ยวกับการกระทำพฤติกรรมถูกกำหนดโดยความเชื่อของบุคคลที่ว่า กลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อตนคิดว่าตนนั้นสมควรหรือไม่ที่จะทำพฤติกรรม กับแรงจูงใจที่จะปฏิบัติตามความคาดหวังของกลุ่มอ้างอิงที่มีความสำคัญต่อตน อย่างไรก็ตามในเรื่อง prototype วัยรุ่นจะรับรู้อิทธิพลของแบบอย่างบุคคลวัยเดียวกัน ซึ่งเป็นอิทธิพลจากภาพลักษณ์ทางสังคม (social image) โดยธรรมชาติวัยรุ่นจะมีลักษณะอ่อนไหวต่อภาพลักษณ์ทางสังคม (Erickson, 1968) ในพฤติกรรมการสูบบุหรี่ วัยรุ่นจะมีภาพลักษณ์ที่ชัดเจนเกี่ยวกับผู้สูบบุหรี่ที่อยู่ในวัยเดียวกับตน และตระหนักเป็นอย่างดีถึงผลทางด้านภาพลักษณ์ที่เกิดจากการที่บุคคลในวัยเดียวกันสูบบุหรี่ต่อหน้าผู้คน หรือในกลุ่มเพื่อน ดังนั้น**ถ้าวัยรุ่นรับรู้ว่ามีผลลบจากการที่คนอื่นรับรู้เกี่ยวกับการสูบบุหรี่ไม่ดี** ภาพลักษณ์ลักษณะนี้จะเป็นลบในความนึกคิด ความเต็มใจที่จะข้องเกี่ยวหรือความเต็มใจที่จะดื่ม หรือสูบบุหรี่จะมีน้อยแม้ว่าจะมีโอกาส หรือสถานการณ์เอื้ออำนวยก็ตาม

3.3) ความสามารถในการปฏิเสธ (Resistance efficacy) เป็นความสามารถในการปฏิเสธซึ่งเกี่ยวข้องกับความเต็มใจที่จะข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ (smoking willingness) นั่นคือ การที่บุคคลไม่เปิดรับพฤติกรรมเสี่ยง เช่น “เมื่อคุณอยู่ในงานสังสรรค์ และมีบุหรี่ คุณอยากจะหยิบมาสูบบ้างน้อยเพียงใด” ซึ่งเป็นการตอบสนองมากกว่าพฤติกรรมตามแผน ตามทฤษฎีของ Ajzen และ Fishbein (1980) การแสดง ความเต็มใจในการข้องเกี่ยว (willingness) จะเกิดภายใต้เงื่อนไขของสถานการณ์ ดังนั้นการที่บุคคลเข้าไปข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง/ พฤติกรรมที่เป็นปัญหา จะทำโดยไม่ตั้งใจ หรืออาจทดลองโดยไม่ได้ยั้งคิด โดยจากงานวิจัยที่ศึกษาตัวแปรดังกล่าว จะพบว่าสามารถทำนายพฤติกรรมเสี่ยง/ พฤติกรรมที่เป็นปัญหาได้

(Gibbons, Gerrard, Blanton & Russell, 1998; Gibbons, Gerrard, Ouellete, & Burzette, 1998) นอกจากนี้ผลการวิจัยยังพบว่า ภาพลักษณ์ในทางลบเกี่ยวกับพฤติกรรมมีความสัมพันธ์กับระดับความเต็มใจในการชั่งเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงในวัยรุ่น (Gibbon & Gerrard, 1995)

โดยสรุปตัวแปรการรับรู้ความเป็นแบบอย่างของบุคคลวัยเดียวกัน แตกต่างจากโมเดลพฤติกรรมสุขภาพอื่นๆ ที่ระบุว่า พฤติกรรมเกิดจากเจตนา (intention) โดยในการวิจัยในครั้งนี้สนใจศึกษาสถานการณ์ที่เอื้อ/ กระตุ้นให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยงเมื่อวัยรุ่นอยู่ในเหตุการณ์ โดยที่เพื่อนสูบบุหรี่ จะกระตุ้นให้วัยรุ่นมีพฤติกรรม อย่างไรก็ตามในเรื่องภาพลักษณ์ หรือการรับรู้ความเป็นแบบอย่างของบุคคลวัยเดียวกัน (prototype) และความเต็มใจที่จะชั่งเกี่ยวกับพฤติกรรม (willingness) พัฒนามาตั้งแต่ในวัยเด็ก ซึ่งงานวิจัยแสดงให้เห็นว่าตัวแปรดังกล่าวนี้พัฒนามาก่อนความตั้งใจ (intention) ซึ่งสามารถนำไปพัฒนาเป็นโปรแกรมการบำบัดในวัยรุ่น นอกจากนี้ ตามทฤษฎีการรับรู้ทางสังคม (social perception theory) สนใจในเรื่องภาพลักษณ์ทางความคิดที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล ทฤษฎีสนับสนุนว่าการรับรู้ภาพลักษณ์นี้จะพัฒนาตั้งแต่อายุยังน้อย การที่บุคคลมีความชื่นชอบภาพลักษณ์ของผู้มีพฤติกรรมเสี่ยง เช่น สูบบุหรี่ ดื่มสุรา ใช้สารเสพติด ฯลฯ จัดเป็นผู้ที่มีความเสี่ยง อ่อนไหวต่อการชั่งเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง ในทางตรงกันข้ามหากบุคคลมีความชื่นชอบในภาพลักษณ์ของผู้ที่ละเว้น จะไม่เข้าไปชั่งเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยง (Wills และคณะ, 2007) Brody และคณะ (2004) ได้ศึกษาทักษะเชิงป้องกันพบว่า การตั้งเป้าหมายในตนเอง และมีส่วนทำให้ลดโอกาสที่วัยรุ่นจะเข้าไปชั่งเกี่ยวกับสารเสพติด รวมทั้งตัวแปรอิทธิพลจากพ่อแม่ที่มีต่อการตัดสินใจสูบบุหรี่ ก็มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่เช่นกัน

โดยสรุป ผู้วิจัยพิจารณาคัดสรรตัวแปรที่เป็นตัวแปรลดโอกาสการชั่งเกี่ยวกับพฤติกรรมสูบบุหรี่พิจารณาจากค่าสัมประสิทธิ์อิทธิพลจากงานวิจัยก่อนหน้า (Wills et al., 2007; Brody et al., 2004; Gibbon & Gerrard, 1995; Wattananonsakul, Suttiwan & Iamsupasit, 2010) มาพัฒนาเป็นตัวบ่งชี้ ได้แก่ การกำหนดเป้าหมายมุ่งอนาคต ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน เจตคติทางลบต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ การรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ ดังภาพที่ 2.3

¹ การรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ในงานวิจัยนี้ใช้ชื่อภาษาอังกฤษว่า negative prototype

ภาพที่ 2.3 โมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน (โมเดลการวัด) ปัจจัยป้องกัน

ตอนที่ 4 การเสริมสร้างโปรแกรมเชิงป้องกันในเด็กและวัยรุ่น

การนำเสนอสาระในตอนนี้ นำเสนองานวิจัยและการศึกษาที่เกี่ยวข้องกับโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นเพื่อเสริมสร้างทักษะหรือคุณลักษณะเชิงป้องกันให้นักเรียนเพื่อลดความเสี่ยงในการข้องเกี่ยวกับสารเสพติดต่างๆ รวมถึงบุหรี่ ทั้งงานวิจัยในประเทศและต่างประเทศ ทั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์เนื้อหาที่ใช้ในโปรแกรมสรุปตามแนวคิดหลักการทางจิตวิทยา โดยพิจารณาจากการสังเคราะห์งานวิจัยของนักวิจัยในระยะ 20 ปี ที่ผ่านมาในต่างประเทศเกี่ยวกับโปรแกรมที่ออกแบบเพื่อป้องกันเด็กและวัยรุ่นจากการสูบบุหรี่ พบว่า 1) ประเมินโดยพิจารณาความสำเร็จทั่วไปในการลดปัญหา 2) ระดับของความสำเร็จในแต่ละงานวิจัย 3) ตัวแปรใดที่ส่งผลต่อระดับของความสำเร็จ นอกจากนี้ การออกแบบการทดลองรูปแบบการจัดกระทำต่าง ๆ สามารถแบ่งเป็นกลุ่ม ๆ ได้ 4 กลุ่ม รายละเอียดวิธีการ วัตถุประสงค์ วิธีการที่ใช้ แสดงดังตาราง 2.1

ตาราง 2.1

การออกแบบงานวิจัยเกี่ยวกับการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นจำแนกตามกลุ่มสำคัญทางจิตวิทยา *Rational, Developmental, Social norms* และ *Social reinforcement*

กลุ่ม	รายละเอียด	วัตถุประสงค์	วิธีการที่ใช้
1) กลุ่มหลักการและเหตุผล (Rational)	ให้ข้อมูลความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่และสารเสพติด (Information)	เพื่อให้มีความรู้ ความเข้าใจ เนื้อหาของสารเสพติดชนิดต่างๆ และผล กระทบจากการใช้สาร	- การสอน/ บรรยาย - การถามตอบ - ฉายภาพสารเสพติด
2) กลุ่มพัฒนาการ (Developmental)	ให้การศึกษาเชิงทักษะส่วนบุคคล ทางอารมณ์ และความรู้สึก (Affective education)	เพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง (self-esteem) การเชื่อถือตนเอง ลดความแปลกแยกจากสังคมรอบตัว พัฒนาทักษะการตัดสินใจ ทักษะความ สัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งนี้ไม่ได้มุ่งเน้นโดยตรงที่ความรู้ตัวสารเสพติด	- การบรรยาย - อภิปรายกลุ่ม - การแก้ปัญหา - การแสดงบทบาทสมมติ
3) กลุ่มบรรทัดฐานสังคม (Social norms)	สร้างกิจกรรมทางเลือก (Alternatives) อื่นๆ ให้นักเรียนวัยรุ่น ทำให้ใช้เวลาอย่างมีประโยชน์ ไม่ใช่เวลาไปในทางที่มีวามสุข หรือในทางไม่ดี	- เพื่อลดระยะเวลาของความห่างหรือความรู้สึกแปลกแยกจากกลุ่ม - เพื่อเพิ่มการเห็นคุณค่าในตนเอง - เพื่อลดความเหงา ความเบื่อ โดยไม่มุ่งเน้นในเนื้อหาของสารเสพติด	- การเข้าร่วมโครงการพัฒนาชุมชน - จัดการอบรมในช่วงวันหยุด - กิจกรรมสร้างสรรค์ - การจัดติวเข้มบทเรียน - สันทนาการกลุ่ม
4) กลุ่มการเสริมแรงทางสังคม (Social reinforcement)	สอนให้เข้าใจแรงกดดันจากสังคม (Social pressures) พร้อมฝึกปฏิบัติ	- พัฒนาความสามารถในการเข้าใจแรงกดดันจากสังคมต่อการ ใช้สารฯ - พัฒนาทักษะการปฏิเสธ พัฒนาให้เกิดความสามารถแยกแยะ/ คิด และระบุผลที่ตาม/ ผลกระทบทางสังคมและร่างกายที่ตนเองจะได้รับ (อย่างร้ายแรง)จากการใช้ยา และสารเสพติด	- อภิปรายกลุ่ม/ พฤติกรรมตัวแบบ การ คล้อยตาม - การแสดงบทบาทสมมติ - สร้างความรับผิดชอบ ต่อสังคม /พันธะสัญญา ต่อสังคม - การฝึกทักษะต้านแรง เสียดทานทางสังคม - การฝึกความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่ม

นอกจากนี้ งานวิจัยของ Tobler และคณะ (2000) ศึกษางานวิจัยจำนวน 207 ชิ้นงานวิจัย รวบรวมเนื้อหาที่ใช้ในการจัดโปรแกรมเชิงป้องกันฯ โดยแบ่งเป็นหัวข้อใหญ่ๆ ได้ 7 กลุ่ม แสดงดังตาราง 2.2

Tobler และคณะ (2000) สังเคราะห์และจำแนกกลุ่มตามเนื้อหาที่ใช้ในการจัดโปรแกรมเชิงป้องกันฯ แบ่งเป็น 8 กลุ่มเนื้อหา โดยที่ 5 กลุ่มแรก เป็นโปรแกรมฯ ที่จัดภายในโรงเรียนมีเนื้อหาดังนี้

1) โปรแกรมฯ ที่มีการความรู้และผลกระทบที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด (knowledge-only: KO) เป็นการจัดโปรแกรมในโรงเรียนที่เน้นการให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับตัวสารเสพติด บุหรี่ สารประกอบ โดยตรง รวมถึงผลกระทบ และโทษที่มีต่อสุขภาพ

2) โปรแกรมฯ ที่มีการเสริมสร้างด้านความรู้สึก (affective-only: AO) เป็นการเสริมสร้างปัจจัยภายในตนที่เกี่ยวข้องกับความตระหนักในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง ความรู้สึกที่มีต่อตนเอง

3) โปรแกรมฯ การตัดสินใจ คุณค่า และเจตคติ (decisions/ values/ attitudes: D/V/A) เป็นการเสริมสร้างปัจจัยทางด้านการรู้คิด (cognition) ได้แก่ การปลูกฝังความเชื่อ เจตคติต่อพฤติกรรม การสูบบุหรี่ในวัยรุ่น รวมถึงกระบวนการตัดสินใจในการกระทำพฤติกรรมฯ

4) โปรแกรมฯ ที่มีการความรู้ กับความรู้สึก (knowledge –plus-affective: K+A) เป็นโปรแกรมที่ผสมระหว่างข้อ 1 กับ ข้อ 2

5) โปรแกรมฯ การศึกษาการต้านทานอิทธิพลสารเสพติด (drug abuse resistance education: DARE)

นอกจากนี้ อีก 3 กลุ่มเนื้อหา เป็นการจัดโปรแกรมฯ ที่โรงเรียนร่วมมือกับหน่วยงานภายนอก เช่น ชุมชน สื่อ ครอบครัว เป็นต้น ได้แก่

6) อิทธิพลทางสังคม (social influences: SI)

7) การเปลี่ยนแปลงระบบ (SYSTEM)

8) โครงการทักษะชีวิต (comprehensive life skills: CLS)

การจัดทำโปรแกรมเชิงป้องกันฯ พิจารณาคัดเลือกเนื้อหา และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับตัวแปรที่ได้รับการนิยามว่าเป็นตัวแปรป้องกัน ได้แก่ การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต และความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน รวมทั้งได้เลือกตัวแปรที่จัดอยู่ในกลุ่มปัจจัยเสี่ยง ได้แก่ เจตคติต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และการรับรู้ภาพลักษณ์วัยรุ่นที่สูบบุหรี่ โดยผู้วิจัยศึกษาแนวคิดดังกล่าวจากงานวิจัยก่อนหน้า (Tobler et al., 2000; Wattananonsakul, Suttiwan & Iamsupasit, 2010; Brody et al., 2004) พบว่า การบ่มเพาะให้นักเรียนวัยรุ่นมีเจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น รวมถึงมีการรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ เป็นเกราะป้องกันและส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น ดังนั้นผู้วิจัยจึงกำหนดตัวแปรเชิงป้องกันรวม 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ 1) การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต 2) ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน 3) เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และ 4) การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ โดยพัฒนารูปแบบเนื้อหา และกิจกรรมที่เหมาะสมกับนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น แสดงเป็นโปรแกรมเชิงป้องกันดังตาราง 2.3

ตาราง 2.2

เนื้อหาหลักจากการสังเคราะห์งานวิจัยที่ศึกษาเกี่ยวกับการจัดโปรแกรมเชิงป้องกันสารเสพติดในนักเรียน
จำนวน 207 ชิ้นงาน (Tobler และคณะ, 2000)

	เนื้อหา	องค์ประกอบของเนื้อหา
1.	ความรู้ (knowledge)	<ul style="list-style-type: none"> • ความรู้เกี่ยวกับผลเสียจากสารเสพติดที่มีต่อสุขภาพในระยะยาว (long term) • ความรู้เกี่ยวกับผลเสียจากสารเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อสังคมและพฤติกรรมในระยะอันใกล้ (short term) • ความรู้เกี่ยวกับอิทธิพลของสื่อและอิทธิพลทางสังคม • ความรู้เกี่ยวกับสารเสพติด • อิทธิพลกลุ่มเพื่อน (normative education)
2.	ความรู้สึกและความเชื่อ (affective)	<ul style="list-style-type: none"> • การเห็นคุณค่าในตนเอง (self-esteem) ความรู้สึก (feelings) • การตระหนักรู้ในตนเอง (self-awareness) • เจตคติ (attitude) • ความเชื่อ (beliefs) และ คุณค่า (values)
3.	ทักษะการปฏิเสธ (refusal skills)	<ul style="list-style-type: none"> • ทักษะการปฏิเสธบุหรี่ และสารเสพติด • กิจกรรมการให้ข้อสัญญากับสังคม • ทักษะพฤติกรรมทางปัญญา • ระบบการสนับสนุน เครือข่ายวัยรุ่นไม่ข้องเกี่ยวกับสารเสพติด
4.	ทักษะทั่วไป (generic skills)	<ul style="list-style-type: none"> • ทักษะการสื่อสาร • ทักษะการรักษาสิทธิส่วนตัว (assertiveness skills) • ทักษะการตัดสินใจ และการแก้ปัญหา • ทักษะการจัดการ • การตั้งเป้าหมาย (goal-setting)
5.	ทักษะการรักษาความปลอดภัย (safety skills)	<ul style="list-style-type: none"> • ทักษะการป้องกันตนเองจากการเข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด • ทักษะการป้องกันกลุ่มเพื่อน ไม่ให้เข้าไปอยู่ในสถานการณ์ที่เกี่ยวข้องกับสารเสพติด • ทักษะการขับขี้อปลอดภัย
6.	กิจกรรมนอกหลักสูตร	<ul style="list-style-type: none"> • การหารายได้พิเศษ • การจัดกิจกรรมกีฬา • การจัดกิจกรรมทางวัฒนธรรม • กิจกรรมยามว่างที่ปราศจากสารเสพติด • กิจกรรมอาสาสมัครทำงานเกี่ยวกับชุมชน
7.	เนื้อหาอื่นๆ	<ul style="list-style-type: none"> • การให้คำปรึกษากลุ่มเพื่อน • การมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง • การมีส่วนร่วมจากชุมชนแวดล้อม • การสอนพิเศษโดยเพื่อน • การเสริมพลังในตนเอง • องค์ประกอบด้านผู้ปกครอง ชุมชน และสื่อ

ตาราง 2.3

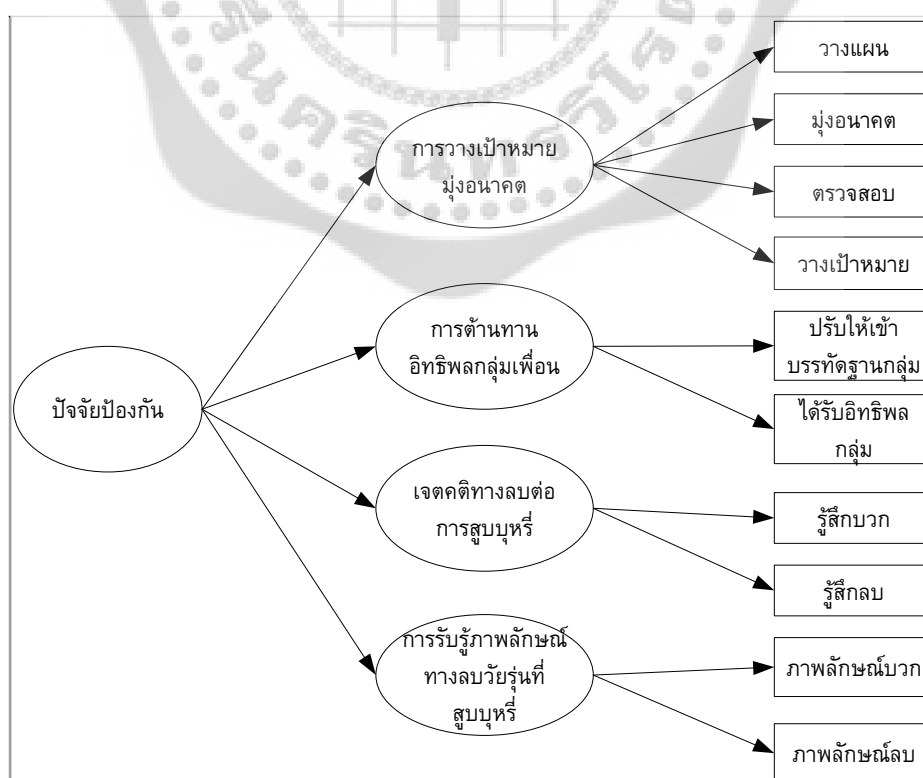
ความเกี่ยวข้องของแนวคิดต่างๆ กับเนื้อหาของโปรแกรมเชิงป้องกัน

หัวข้อ/ ตัวแปร	เนื้อหา	ลักษณะกลุ่มแนวคิด
1) การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต (goal directed future orientation)	ความรู้สึกและความเชื่อ (affective)	กลุ่มพัฒนาการ (development)
2) ความสามารถในการต้านทาน อิทธิพลกลุ่มเพื่อน (resistance to peer influence)	ทักษะการปฏิเสธ (refusal skills)	กลุ่มบรรทัดฐานสังคม (Social norms)
3) เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ (negative attitudes toward smoking)	ความรู้สึกและความเชื่อ (affective)	กลุ่มการเสริมแรงทางสังคม (Social reinforcement)
4) การรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่น ที่สูบบุหรี่ (negative prototype)	ความรู้สึกและความเชื่อ (affective)	กลุ่มการเสริมแรงทางสังคม (Social reinforcement)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้มุ่งศึกษาตัวบ่งชี้ของปัจจัยเชิงป้องกัน และผลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่มีต่อผลลัพธ์เชิงป้องกันและเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้การตอบปัญหา และตอบครอบคลุมวัตถุประสงค์ที่ศึกษา ผู้วิจัยจึงแบ่งการศึกษาออกเป็น 2 ส่วน โดย

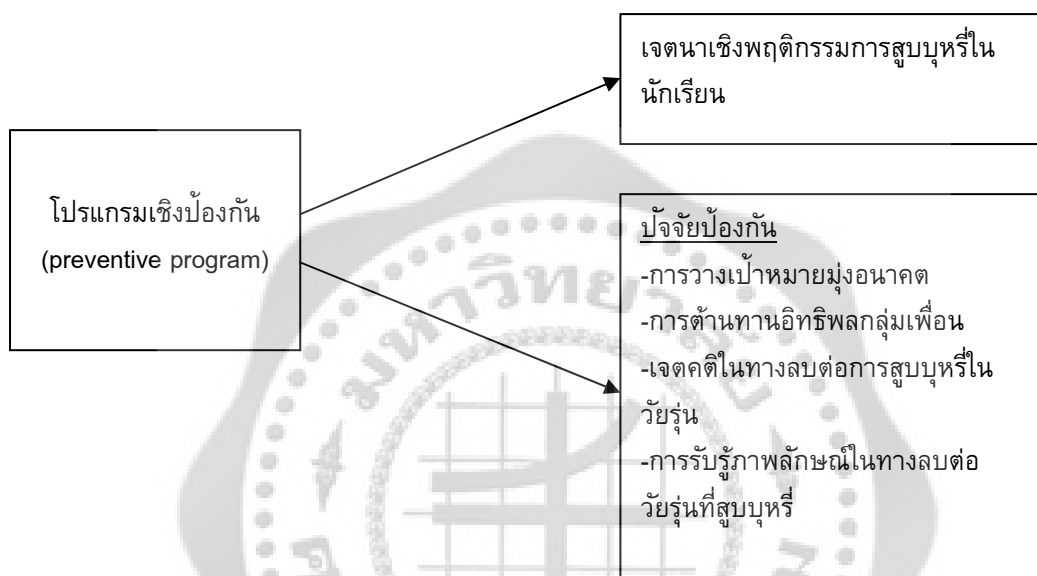
การศึกษาที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบโมเดลการวัดปัจจัยป้องกัน ที่ประกอบด้วยตัวแปรการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และการรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ เสนอเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 2.4 กรอบแนวคิดการวิจัยในการศึกษาที่ 1

การศึกษาที่ 2

มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่พัฒนาตามตัวชี้วัดหรือโมเดลการวัดปัจจัยเชิงป้องกันในการศึกษาที่ 1 เพื่อเพิ่มผลลัพธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ การวางแผนเป้าหมายมุงอนาคต การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ รวมทั้งผลที่เกิดกับเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น_เสนอเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยดังนี้

ภาพที่ 2.5 กรอบแนวคิดการวิจัยในการศึกษาที่ 2

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องผลการใช้โปรแกรมเชิงป้องกันที่มีต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นงานวิจัยที่มุ่งศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกัน โดยแบ่งออกเป็น 2 การศึกษา คือ การศึกษาที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยป้องกันในนักเรียนวัยรุ่นตอนต้น และการศึกษาที่ 2 เป็นการศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกันตามตัวบ่งชี้ในโมเดลการวิเคราะห์ห้วงค์ประกอบเชิงยืนยันปัจจัยป้องกันในการศึกษาที่ 1 โดยมีรายละเอียดการดำเนินการวิจัยในแต่ละการศึกษา ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
2. การออกแบบการวิจัย
3. ขั้นตอนการวิจัย
4. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย
5. การจัดการกระทำและการวิเคราะห์ข้อมูล

เนื่องจากงานวิจัยนี้แบ่งออกเป็น 2 การศึกษา ผู้วิจัยจึงขอเสนอวิธีการดำเนินการวิจัย แบ่งออกเป็นการศึกษาที่ 1 และการศึกษาที่ 2 รายละเอียดดังนี้

การศึกษาที่ 1

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร ประชากรในการศึกษาที่ 1 เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนรูปแบบสหศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครเขต 1 ปีการศึกษา 2555-2556

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนรูปแบบสหศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครเขต 1 ปีการศึกษา 2555-2556 จำนวน 612 คน ได้โดยมาด้วยวิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน (two-stage sampling)

วิธีการสุ่มเลือกกลุ่มตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างแบบ 2 ขั้นตอน โดยมีขั้นตอนดังนี้

ขั้นที่ 1 หน่วยตัวอย่าง (sampling unit) คือโรงเรียน ทำการสุ่มโรงเรียนซึ่งในเขตพื้นที่การศึกษา กรุงเทพมหานครเขต 1 สุ่มโดยวิธีการสุ่มอย่างง่าย (simple random sampling) 4 โรงเรียน

ขั้นที่ 2 หน่วยตัวอย่าง (sampling unit) คือห้องเรียน ทำการสุ่มห้องเรียนในโรงเรียนที่ได้รับการสุ่มอย่างง่ายจากขั้นตอนที่ 1 จำนวน 4 โรงเรียน โรงเรียนละ 3 ห้องเรียน โดยแบ่งเป็นระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 จำนวน 1 ห้องเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 จำนวน 1 ห้องเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ห้องเรียน โดยสรุปในขั้นที่ 2 ได้ห้องเรียนรวมทั้งสิ้น 12 ห้องเรียน

การกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างพิจารณาเกณฑ์ตามสูตรของ Hair และคณะ (2006) เพื่อให้ครอบคลุมการประมาณค่าพารามิเตอร์ที่ต้องการและให้เกิดความคลาดเคลื่อนน้อยที่สุด คือขนาดกลุ่มตัวอย่าง 20 คน ต่อการประมาณค่า 1 พารามิเตอร์ โดยพารามิเตอร์ที่ต้องการประมาณค่าในการวิเคราะห์ความตรงของโมเดลการวัดปัจจัยเชิงป้องกัน มีตัวแปรหลักที่เป็นตัวบ่งชี้ของปัจจัยเชิงป้องกัน

จำนวน 4 ตัวแปร โดยแต่ละตัวแปรมีองค์ประกอบย่อย (ตัวแปรสังเกตได้) รวม 10 ตัวแปรสังเกตได้ ดังนั้น โมเดลกรอบแนวคิดการวิจัยในการศึกษาที่ 1 มีพารามิเตอร์ทั้งหมดประมาณ 28 พารามิเตอร์ที่ไม่ทราบค่า และต้องประมาณค่า ดังนั้นในการศึกษาที่ 1 ขนาดกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมจึงมีขนาด 28 x 20 คน เท่ากับ 560 คน (ข้อมูลกลุ่มตัวอย่างในการศึกษาที่ 1 แสดงในบทที่ 4 ตาราง 4.1)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 แบบสอบถามข้อมูลทั่วไป แบ่งเป็น

1. ข้อมูลส่วนบุคคล
2. ข้อมูลพฤติกรรม

ส่วนที่ 2 มาตรการต่าง ๆ

1. มาตรการการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต
2. มาตรการความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน
3. มาตรการเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น
4. มาตรการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่
5. แบบวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่

การสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ

การหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) มาตรการการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต 2) มาตรการความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน 3) มาตรการเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น 4) มาตรการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ และ 5) แบบวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่

ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์คุณภาพของข้อความ/ ข้อกระทงในมาตรการแต่ละมาตร ด้วยการวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (corrected item-total correlation: CITC) วิเคราะห์ความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน (construct validity) ด้วยเทคนิคการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน ส่วนมาตรการเจตคติต่อการสูบบุหรี่วิเคราะห์ความตรงด้วยวิธีกลุ่มที่รู้ลักษณะอยู่แล้ว (known group technique) รายละเอียดของการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือมีดังนี้

1. ผู้วิจัยนำมาตรการฉบับร่างพร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับกรอบแนวคิดในการวิจัย นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรต่างๆ ที่ใช้ในการวิจัย รวมทั้งตารางกำหนดแผนผังการสร้างนำไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยเป็นผู้เชี่ยวชาญทางด้านจิตวิทยา 2 ท่าน และอาจารย์โรงเรียนมัธยม 1 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ตามนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนด ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา เสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ แล้วนำมาปรับปรุงจนเป็นที่เข้าใจ

2. นำมาตรการที่แก้ไขให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งว่าแต่ละข้อกระทงเข้ากันได้ เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

3. นำมาตรการที่ผ่านขั้นตอน 1 และ 2 ไปให้นักเรียน จำนวน 5 คน ทดลองทำมาตรการเพื่อประเมินเวลาที่ใช้ โดยเฉลี่ยประมาณ 20 นาที รวมทั้งสอบถามนักเรียนเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษาและสำนวนที่ใช้แล้วจึงปรับแก้สำนวนภาษาให้สอดคล้องกับบริบทของนักเรียน

4. นำมาตรการที่ผ่านขั้นตอนที่ 3 ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มทดสอบที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น อายุเฉลี่ย 14 ปี เพื่อนำคำตอบมาวิเคราะห์หาค่าอำนาจจำแนกระหว่างกลุ่มสูงและกลุ่มต่ำ รายข้อกระทง

รวมทั้งการวิเคราะห์ข้อกระทงด้วยค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทง กับคะแนนรวมทั้งฉบับ (corrected item-total correlation: CITC) ข้อกระทงที่มีค่าสหสัมพันธ์ต่ำกว่านัยสำคัญ Critical r จะถูกคัดออก จากนั้นวิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงสำรวจ (exploratory factor analysis: EFA) และวิเคราะห์ความตรงด้วยเทคนิควิเคราะห์หองค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) โดยวิเคราะห์จากกลุ่มตัวอย่าง 100 คน ตามการกำหนดกลุ่มตัวอย่างของ Hair และคณะ (2006) และหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคหรือค่าความเที่ยงของเครื่องมือ (reliability) จึงนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง

ในการประเมินความเที่ยงของมาตรวัดพิจารณาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคที่มากกว่า .5 เป็นอย่างน้อยจึงถือว่าผ่านและนำไปใช้ได้ (ศิริชัย กาญจนวาสี, 2544) อย่างไรก็ตามเกณฑ์ในการประเมินความเที่ยงค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคในครั้งนี้พิจารณาจากหลักแห่งความชัดเจน (rules of thumb) ตามที่ George และ Mallery (2003) เสนอไว้ดังนี้

ตาราง 3.1

เกณฑ์ในการประเมินความเที่ยงค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาค (George & Mallery, 2003)

Cronbach's Alpha (α)	ระดับความเที่ยง
> .90	ดีมาก
> .80	ดี
> .70	พอใช้
> .60	พอรับได้
> .50	ต่ำ
< .50	ไม่สามารถรับได้

ผลการวิเคราะห์ความเที่ยงได้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคของมาตรวัดต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ระหว่าง .85 ถึง .95 บ่งชี้ว่ามาตรวัดต่าง ๆ มีความเที่ยงอยู่ในเกณฑ์ระดับ ดี ถึง ดีมาก

ในส่วนต่อไปจะได้กล่าวถึงการหาคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ 1) มาตรวัดการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต 2) มาตรวัดความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน 3) มาตรวัดเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น 4) มาตรวัดการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ และ 5) แบบวัดเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ โดยรายละเอียดของการสร้างและการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือมีดังนี้

1. มาตรวัดการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต (Goal Directed Future Orientation)

เป็นมาตรวัดที่วัดเกี่ยวกับการรับรู้เหตุการณ์ในอนาคต ความคาดหวังที่จะไปให้ถึงเป้าหมายที่วางไว้ รวมถึงการประเมินการกำกับตนให้สูงกว่าเป้าหมายที่วางไว้ โดยผู้วิจัยพัฒนามาตรวัดจากแนวคิดของ Nurmi (1991) นำมาเรียบเรียง และดัดแปลงข้อกระทงบางข้อ พร้อมสร้างข้อคำถามเพิ่มเติมบางส่วน จำนวน 30 ข้อ ผู้วิจัยนำข้อกระทงจำนวน 30 ข้อ ไปหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1. ผู้วิจัยนำมาตรวัดฉบับร่างพร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับกรอบแนวคิดในการวิจัย นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต รวมทั้งตารางกำหนดแผนผังการสร้าง (specification table) ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยา 2 ท่าน และอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ตามนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนด ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา เสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอื่นๆ แล้วนำมาปรับปรุงจนเป็นที่เข้าใจ

2. นำมาตรวัดที่ผ่านขั้นตอน 1 ไปให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คน ทดลองทำมาตรวัดเพื่อประเมินเวลาที่ใช้ โดยเฉลี่ยประมาณ 4 นาที รวมทั้งสอบถามนักเรียนเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษาและสำนวนที่ใช้ แล้วจึงปรับแก้สำนวนภาษาที่นักเรียนไม่เข้าใจ แก้ไขจนเป็นที่เข้าใจ

3. นำมาตรวัดที่ผ่านขั้นตอนที่ 2 ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มทดสอบเครื่องมือที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 111 คน เป็นเพศชาย 53 คน คิดเป็นร้อยละ 47.70 เพศหญิง 58 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4 คำนวณค่า Cronbach's Alpha รวมทั้งฉบับเท่ากับ .885

ลักษณะมาตรวัดเป็นมาตรวัดประมาณค่า 5 ระดับ ตั้งแต่ตรงมากที่สุด (5) ไปจนถึงตรงน้อยที่สุด (1)

ตาราง 3.2

ตัวอย่างข้อกระทงมาตรวัดการวางแผนเป้าหมายอนาคต

ข้อ	ข้อความ	ตรงน้อยที่สุด	ตรงน้อย	ปานกลาง	ตรงมาก	ตรงมากที่สุด
1.	ฉันเชื่อว่าในแต่ละวันบุคคลควรวางแผนว่าจะทำอะไร	1	2	3	4	5
2.	เมื่อใกล้สอบฉันวางแผนอ่านหนังสือ	1	2	3	4	5
3.	เวลาทำอะไรสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จ ฉันตั้งเป้าหมายไว้ก่อนแต่แรก	1	2	3	4	5

2. มาตรวัดความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน (Resistance to Peer Influence)

ผู้วิจัยนำข้อกระทงจำนวน 11 ข้อ ไปหาคุณภาพเครื่องมือดังนี้

1. ผู้วิจัยนำมาตรวัดฉบับร่างพร้อมรายละเอียดเกี่ยวกับกรอบแนวคิดในการวิจัย นิยามเชิงปฏิบัติการของตัวแปรความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อนอิงตามแนวคิด (Steinberg & Monahan, 2007) รวมทั้งตารางกำหนดแผนผังการสร้าง (specification table) ไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน โดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านจิตวิทยา 2 ท่าน และอาจารย์โรงเรียนมัธยมศึกษา 1 ท่าน ตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหา (content validity) ตามนิยามเชิงปฏิบัติการที่กำหนด ตรวจสอบความถูกต้องของภาษา เสนอข้อคิดเห็นเพิ่มเติมอื่น ๆ แล้วนำมาปรับปรุงจนเป็นที่เข้าใจ

2. นำมาตรวัดที่ผ่านขั้นตอน 1 ไปให้นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 5 คน ทดลองทำมาตรวัดเพื่อประเมินเวลาที่ใช้ โดยเฉลี่ยประมาณ 1 นาที รวมทั้งสอบถามนักเรียน เพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษาและสำนวนที่ใช้ แล้วจึงปรับแก้สำนวนภาษาที่นักเรียนไม่เข้าใจ แก้ไขจนเป็นที่เข้าใจ

3. นำมาตรวัดที่ผ่านขั้นตอนที่ 2 ไปเก็บข้อมูลกับกลุ่มทดสอบเครื่องมือที่เป็นนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 111 คน เป็นเพศชาย 53 คน คิดเป็นร้อยละ 47.70 เพศหญิง 58 คน คิดเป็นร้อยละ 51.4

วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์รายข้อกระทงกับคะแนนรวมทั้งฉบับ ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่าง .332 ถึง .623 ทุกข้อมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 วิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha เท่ากับ .80 จากนั้นผู้วิจัยนำข้อกระทงทั้ง 11 ข้อ ไปเก็บข้อมูลกับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 150 คน ตรวจสอบความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน (construct validity) ต่อไป ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงกับคะแนนรวมอื่น ๆ (corrected Item-total correlation) ของมาตรวัดความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อนแสดงดังตาราง 3.3

ตาราง 3.3

รายละเอียดนิยามเชิงปฏิบัติการ ข้อกระทงชีวิต ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงกับคะแนนรวมอื่น ๆ (CITC) และน้ำหนักความสำคัญของการสร้างของมาตรวัดความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน

องค์ประกอบหลัก	ข้อกระทงชีวิต	ค่า CITC	น้ำหนัก ความสำคัญ
1. Normative Regulation เน้นแนวคิดเกี่ยวกับกลุ่มอ้างอิง (reference group) ที่เป็นเพื่อนที่เข้ามามีบทบาททางสังคม เมื่อบุคคลต้องเข้าไปอยู่ในกลุ่ม การรับรู้แรงกดดันจากกลุ่ม (social pressure) จะทำให้บุคคลปรับเปลี่ยน รูปแบบการดำเนินชีวิต ค่านิยม ความชอบส่วนบุคคล ตามอิทธิพลของกลุ่ม (ได้รับ social influence) ซึ่งกำกับพฤติกรรมของวัยรุ่นทุกคนในกลุ่ม ให้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกัน สอดคล้องกัน มีความเฉพาะเจาะจงในแต่ละกลุ่ม เพื่อที่จะรักษาเอกลักษณ์ของกลุ่ม (group identity) ให้แตกต่างจากนักเรียนคนอื่น ๆ	1. เพื่อนๆ ของฉันสามารถเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของฉันได้	.335	ร้อยละ 54 (6 ข้อ)
	2. ฉันจะทำการสิ่งที่เพื่อนๆ ให้การยอมรับ แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่ค่อยถูกต้องก็ตาม	.364	
	3. บ่อยครั้งที่ฉันต้องเก็บความคิดเห็นที่ถูกต้องไว้ ไม่แสดงออกต่อหน้าเพื่อนเพราะกลัวเพื่อนไม่เห็นด้วย	.623	
	4. ฉันจะไม่ทำสิ่งที่ผิดกฎของโรงเรียน แม้ว่าเพื่อนๆ มักจะทำกัน	.332	
	5. ฉันจะกล้าทำอะไรเสี่ยงๆ เวลาอยู่ในกลุ่มเพื่อน	.437	
	6. ฉันจะพูดในสิ่งที่ทำให้เพื่อนๆ เห็นคุณค่าในตัวฉัน โดยที่บางครั้งฉัน	.542	
2. Peer Influence เน้นที่คุณลักษณะของปัจเจกบุคคล (individual) มากกว่าบริบททางสังคม โดยอิทธิพลจากกลุ่มเพื่อนจะส่งผลให้วัยรุ่นนำตัวเองเข้าไปอยู่ในกลุ่มเพื่อรับแรงกดดันต่างๆ จากกลุ่ม พร้อมทั้งจะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองเพื่อให้เข้ากับกลุ่ม โดยวัยรุ่นจะคำนึงถึงความคิดของเพื่อนที่มีต่อตนเอง วัยรุ่นจึงต้องเข้าไปได้กับกลุ่มเกิดความกลมกลืนกับกลุ่ม ได้รับการยอมรับจากกลุ่ม ไม่ถูกปฏิเสธ (Brown et al., 1986) หากวัยรุ่นเห็นระดับความสำคัญ of เพื่อนมากขึ้น จะทำให้วัยรุ่นต้องปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเพื่อให้สอดคล้อง (fit in) มากขึ้น	7 ฉันคิดว่าการที่ไปไหนมาไหนกับเพื่อนเพียงเพราะต้องการให้เพื่อนมีความสุข	.343	ร้อยละ 46 (5 ข้อ)
	8 ความเป็นตัวของเราสำคัญมากกว่าการที่จะพยายามเป็นส่วนหนึ่งของกลุ่ม	.519	
	9 เวลาอยู่ในกลุ่มเพื่อน ฉันรู้สึกว่าจะต้องทำพฤติกรรมที่ไม่ใช่ตัวฉัน	.540	
	10 ฉันเลือกที่จะอยู่คนเดียวมากกว่าอยู่กับกลุ่มเพื่อน	.473	
	11 ฉันต้องไปกับกลุ่มเพื่อนเพราะกลัวเพื่อนโกรธ	.458	

Cronbach's Alpha รวมทั้ง 11 ข้อ = .80

CITC = ค่าสหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงกับคะแนนรวมทั้งฉบับ (Corrected Item Total Correlation)

ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของข้อกระทงทั้ง 11 ข้อ พบว่ามีค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จำนวนทั้งหมด 55 คู่ มีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05

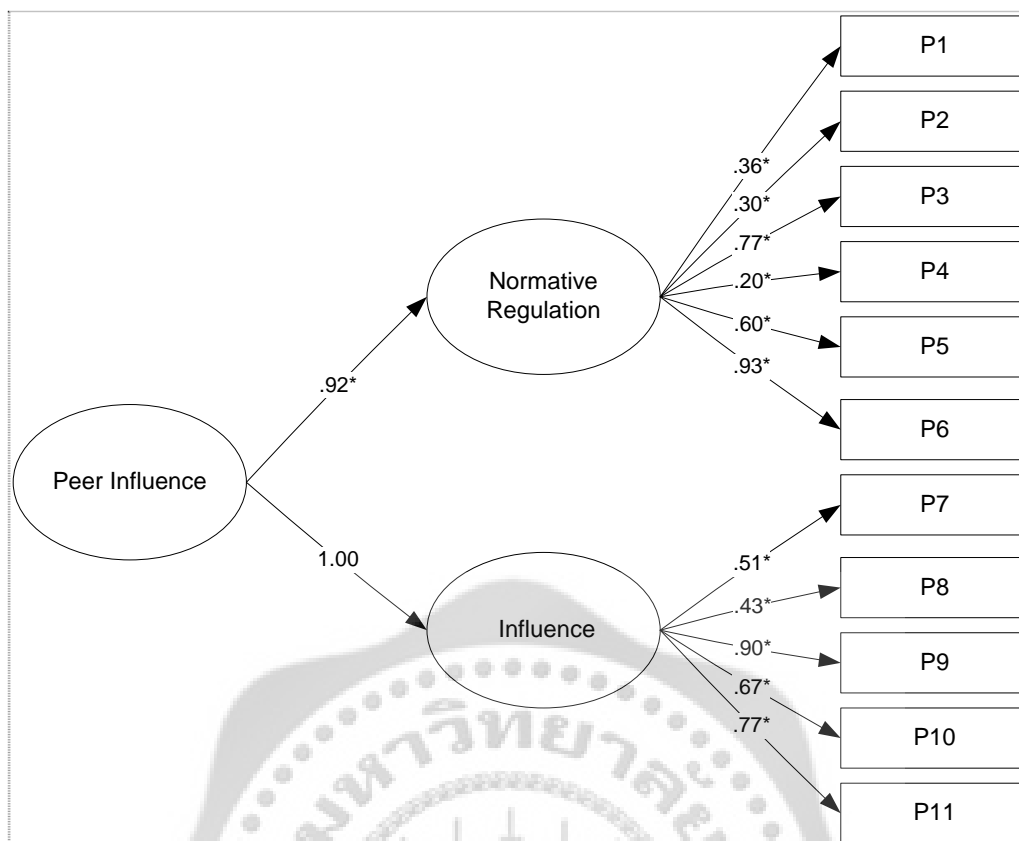
ค่า Bartlett's test of sphericity เท่ากับ 370.977, $df=55$, $p=.000$ ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) เท่ากับ .771 แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์ของข้อกระทงในมาตรวัดทั้ง 11 ข้อ ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) นั่นคือข้อกระทงแต่ละข้อมีความสัมพันธ์กันและสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ต่อไปได้ เมทริกซ์สหสัมพันธ์ข้อกระทงในมาตรวัดความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อนแสดงดังตาราง 3.4

ตาราง 3.4

เมทริกซ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ข้อกระทงชีวิตภาวะสันนิษฐานในโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน ($n=150$)

	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
ข้อที่ 1	1.000										
ข้อที่ 2	.392	1.000									
ข้อที่ 3	.340	.273	1.000								
ข้อที่ 4	.146	.010	.281	1.000							
ข้อที่ 5	.057	.301	.213	.043	1.000						
ข้อที่ 6	.205	.124	.438	.058	.376	1.000					
ข้อที่ 7	.178	.045	.248	.188	.177	.326	1.000				
ข้อที่ 8	.374	.219	.384	.327	.250	.206	.222	1.000			
ข้อที่ 9	.251	.307	.369	.026	.344	.472	.241	.227	1.000		
ข้อที่ 10	.027	.100	.325	.142	.250	.304	.149	.201	.344	1.000	
ข้อที่ 11	-.021	.159	.283	.024	.295	.449	.294	.140	.467	.461	1.000

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองพบว่า โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อนมีความสอดคล้องกลมกลืน (goodness of fit) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่า Chi-square ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($Chi-square=49.41$, $df=36$, $p=.071$) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .94 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI) เท่ากับ .90 ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (RMR) เท่ากับ .09 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือมาตรฐาน (RMSEA) เท่ากับ .049 ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อนมีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อนแสดงดังรูป 3.1

Chi-square= 49.14, $df=36$, $p=.071$, RMSEA=.049, GFI=.94

* $p<.05$, P1-P11 คือข้อกระทงชี้วัดองค์ประกอบของตัวแปรความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน

ภาพที่ 3.1 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน(Peer Influence)

3. มาตรฐานเจตคติต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น

มาตรฐานเจตคติต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ ประกอบด้วยข้อกระทง 13 ข้อเกี่ยวกับความรู้สึกรับชอบ และไม่ชอบที่มีต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ พัฒนาโดย สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552) โดยนักวิจัยนำมาตรวจคัด คัดขี ไปพัฒนาคัดเลือกข้อกระทงโดยหาค่าอำนาจจำแนกรายข้อ ค่าสหสัมพันธ์รายข้อกับคะแนนรวมทั้งฉบับ และตรวจสอบความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน (construct validity) ด้วยวิธีการวิเคราะห์กลุ่มที่รู้จักลักษณะอยู่แล้ว (known group technique) มีรายละเอียดขั้นตอนดังนี้

3.1 ขั้นตอนการพัฒนามาตรฐาน สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552) ได้นำมาตรฐานเจตคติต่อการสูบบุหรี่ที่พัฒนาขึ้นโดยอิงตามมาตรฐานเจตคติต่อการมีเพศสัมพันธ์ในวัยรุ่น (สิทธิพงศ์ วงศ์วิวัฒน์, 2548) และจากการสำรวจงานวิจัยต่างประเทศที่ศึกษาประเด็นดังกล่าว เรียบเรียงได้ทั้งหมด 13 ข้อ นำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบเนื้อหา จากนั้นให้นักเรียน จำนวน 5 คน ทดลองทำมาตรฐานเพื่อประเมินเวลาที่ใช้ โดยเฉลี่ยประมาณ 2 นาที รวมทั้งสอบถามนักเรียนเพื่อตรวจสอบความเข้าใจในภาษาและสำนวนที่ใช้ แล้วจึงปรับแก้สำนวนภาษาที่นักเรียนไม่เข้าใจ

3.2 การหาคุณภาพของเครื่องมือ สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552) นำมาตรฐานที่ผ่านขั้นตอนที่ 3.1 ไปทดสอบกับกลุ่มที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 40 คน เป็นเพศชาย 21 คน เพศหญิงจำนวน 19 คน พบว่าข้อความทั้ง 13 ข้อ ผ่านเกณฑ์การวิเคราะห์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างข้อกระทงกับคะแนนรวมอื่น ๆ ทั้งนี้คำนวณค่าสัมประสิทธิ์ Cronbach's Alpha กับกลุ่มตัวอย่างวัยรุ่นจำนวน 124 คน ได้ค่าความเที่ยงเท่ากับ .910

จากนั้น สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552) ทำการวิเคราะห์ความตรงของมาตรฐานเจตคติต่อการสูบบุหรี่ด้วยวิธีกลุ่มที่รู้จักลักษณะอยู่แล้ว (known group technique) โดยกลุ่มที่คาดว่าจะเป็กลุ่มสูงได้แก่ **กลุ่มวัยรุ่นผู้สูบบุหรี่** และกลุ่มต่ำคือ **กลุ่มวัยรุ่นที่ไม่สูบบุหรี่** กลุ่มตัวอย่างที่ใช้วิเคราะห์เป็นกลุ่มวัยรุ่นตอนต้นที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น 19 คน กลุ่มวัยรุ่นตอนกลางที่ศึกษาอยู่ระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย 18 คน และกลุ่มวัยรุ่นตอนปลายที่ศึกษาอยู่มหาวิทยาลัย จำนวน 15 คน เป็นเพศชาย 30 คน เพศหญิง 22 คน รวมทั้งสิ้น 52 คน เป็น **วัยรุ่นที่สูบบุหรี่ 22 คน** และ **กลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่ 30 คน** เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยของคะแนนเจตคติต่อการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มผู้สูบบกับกลุ่มที่ไม่สูบบุหรี่

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติต่อการสูบบุหรี่ระหว่างกลุ่มผู้สูบบและไม่สูบบพบว่ากลุ่มนักเรียน/ นักศึกษาที่สูบบหรี่มีคะแนนเจตคติต่อการสูบบหรี่ในวัยรุ่น ($M=29.636$, $SD=6.106$) สูงกว่ากลุ่มนักเรียน/ นักศึกษาที่ไม่สูบบหรี่ ($M=16.20$, $SD=2.249$) อย่างมีนัยสำคัญ ทางสถิติที่ระดับ .001 ($t=9.842$, $df=50$, $p<.001$) แสดงให้เห็นว่ามาตรฐานเจตคติต่อการสูบบหรี่ในวัยรุ่นมีความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน (construct validity) ผลการวิเคราะห์แสดงดังตาราง 3.5

ตาราง 3.5

ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนเจตคติต่อการสูบบหรี่ระหว่างกลุ่มผู้สูบบและไม่สูบบ

	กลุ่มสูบบหรี่		กลุ่มไม่สูบบหรี่		t
	(n=22)		(n=30)		
	M	SD	M	SD	
คะแนนเจตคติต่อการสูบบหรี่	29.636	6.106	16.200	2.249	9.842***

*** $p<.001$; ที่มา สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552)

ลักษณะมาตรวัด เป็นมาตรวัดประมาณค่า 4 ระดับ พิสัยตั้งแต่ 1 (ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง) ถึง 5 (เห็นด้วยอย่างยิ่ง)

ตาราง 3.6

ตัวอย่างข้อความเจตคติต่อการสูบบุหรี่

ข้อ	ข้อความ	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.	การสูบบุหรี่ทำให้เสียการเรียน	1	2	3	4
2.	การสูบบุหรี่เป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน	1	2	3	4
3.	การสูบบุหรี่เป็นที่ดูถูกของสังคม	1	2	3	4

4. มาตรวัดการรับรู้ภาพลักษณ์วัยรุ่นที่สูบบุหรี่ (Prototype Scale)

มาตรวัดการรับรู้ภาพลักษณ์วัยรุ่นที่สูบบุหรี่เป็นมาตรวัดการรับรู้ที่วัยรุ่นมีต่อวัยรุ่นอายุรุ่นราวคราวเดียวกันที่กำลังมีพฤติกรรมสูบบุหรี่ โดยพัฒนาการในขณะนี้วัยรุ่นจะได้รับอิทธิพลจากภาพลักษณ์ทางสังคม (social images) และการรับเอาเอกลักษณ์จากผู้อื่นมาเป็นของตนตามทฤษฎีพัฒนาการของ Erikson มาตรวัดการรับรู้ภาพลักษณ์วัยรุ่นที่สูบบุหรี่ หรือการรับรู้ความเป็นแบบอย่างของบุคคลวัยเดียวกันนี้ใช้แนวคิดของ Gibbon และ Gerrard (1995) พัฒนาโดย สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552) โดยที่ลักษณะของมาตรวัดการรับรู้ความเป็นแบบอย่างของบุคคลวัยเดียวกัน (prototype perception) จะนำเสนอข้อความนำว่า

“วัยรุ่นเพศเดียวกับคุณ ที่มีพฤติกรรมดื่มสุรา/ สูบบุหรี่” จากนั้นให้กลุ่มตัวอย่างประเมินวัยรุ่นคนนั้นจากคำคุณศัพท์ (adjective) จำนวน 13 คำ ประกอบด้วย

คำคุณศัพท์ทางบวก 6 คำ ได้แก่ 1) ดี 2) เพื่อนเยอะ 3) เท่ 4) เชื้อมัน 5) เป็นตัวของตัวเอง 6) ห่วงใยความรู้สึกผู้อื่น

คำคุณศัพท์ทางลบ 7 คำ ได้แก่ 1) ไม่มีวุฒิภาวะ 2) ไม่คำนึงถึงความรู้สึกผู้อื่น 3) ไม่ตั้งใจ 4) น่าเบื่อ 5) วุ่นวายใจ 6) ยึดตนเองเป็นหลัก 7) เห็นแก่ตัว

4.1 การวิเคราะห์คุณภาพข้อความ สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552) นำข้อความให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบคำ รวมทั้งนำคำศัพท์ไปทดสอบความเข้าใจกับกลุ่มนักเรียน ปรับแก้แล้วจึงนำไปทดสอบกับกลุ่มที่คล้ายกับกลุ่มตัวอย่างที่เก็บข้อมูลจริง คำนวณค่า Cronbach's Alpha ได้เท่ากับ .91

4.2 การตรวจให้คะแนนและแปลผล คำตอบในแต่ละข้อมี 7 ระดับ ได้แก่ “ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ให้เท่ากับ 1 คะแนน “ไม่เห็นด้วยมาก” ให้เท่ากับ 2 คะแนน “ไม่เห็นด้วยบ้าง” ให้เท่ากับ 3 คะแนน “ทั้งสองข้างพอๆ กัน” ให้เท่ากับ 4 คะแนน “เห็นด้วยบ้าง” ให้เท่ากับ 5 คะแนน “เห็นด้วยมาก” ให้เท่ากับ 6 คะแนน และ “เห็นด้วยอย่างยิ่ง” ให้เท่ากับ 7 คะแนน

วิธีการและขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยยื่นเรื่องต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน (Ethical Review Committee) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เรื่องการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล และทำวิจัยกับนักเรียนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี รวมทั้งทำหนังสือจากภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเสนอเรื่องขออนุมัติในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียน

2. ติดต่อโรงเรียนในกรุงเทพมหานครเขต 1 ที่ได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดและขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนแต่ละแห่ง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. ผู้วิจัยเข้าพบและแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนแต่ละห้อง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยขอให้นักเรียนตอบแบบสอบถามของผู้วิจัยตามความสมัครใจของนักเรียน

4. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมการทดลอง อธิบายสาระสำคัญของโครงการ ระยะเวลาที่ใช้ ผ่านคาบวิชาเรียนวิชาแนะแนว อธิบายถึงสิทธิรวมทั้งการพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย

5. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้ง โดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม อธิบายถึงวิธีตอบแบบสอบถามโดยละเอียด แล้วเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจโดยผู้วิจัยอยู่กับกลุ่มตัวอย่างตลอดการตอบแบบสอบถาม

6. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

7. ภายหลังจากการเก็บแบบสอบถาม และจบโครงการ ผู้วิจัยแสดงความขอบคุณนักเรียนและคุณครูโดยมอบของที่ระลึกและข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ รวมทั้งตอบปัญหาข้อซักถามแก่นักเรียน 1 คาบเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลแบ่งออกเป็น 4 ตอน ตอนที่ 1 การเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพข้อมูล ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ตอนที่ 1 การเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

ผู้วิจัยจัดเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 บรรณาธิกรณ (editing) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบจำนวนแบบสอบถาม และความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำตอบ ลงรหัสของแบบสอบถาม กรณีข้อมูลขาดหาย (missing data) ปรากฏในฐานข้อมูล ผู้วิจัยแทนค่าขาดหาย (missing value) ด้วยค่าเฉลี่ย (replacing with mean)

1.2 สร้างแฟ้มข้อมูล ผู้วิจัยสร้างแฟ้มข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบคุณภาพข้อมูล

2.1 การวิเคราะห์ความเที่ยง (reliability) ของตัวแปรหลักในโมเดล โดยใช้สูตร Cronbach's Alpha Coefficient

2.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) เพื่อวิเคราะห์

ความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน (construct validity) ของโมเดลการวัด โดยการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันเป็นเครื่องมือในการวัดองค์ประกอบซึ่งเป็นตัวแปรแฝง หรือเรียกว่าเป็น โมเดลการวัด (measurement model) เป็นโมเดลที่อธิบายความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรแฝงกับตัวแปรสังเกตได้หลายตัวแปร หลักในการวัดทางจิตวิทยาจะต้องสร้างองค์ประกอบจากหลายตัวแปรโดยจะรวมกลุ่มตัวแปรที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน

เป็นองค์ประกอบเดียวกัน แต่ละองค์ประกอบเรียกว่า ตัวแปรคุณลักษณะแฝง (นงลักษณ์ วิรัชชัย, 2542) การวิเคราะห์องค์ประกอบยังเป็นเครื่องมือในการตรวจสอบความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน (construct validity) ของตัวแปร เพื่อพิสูจน์โครงสร้างตามนิยามเชิงทฤษฎี และความสอดคล้องกับสภาพที่เป็นจริง

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

3.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปในส่วนของตัวแปรจัดประเภท (categorical data) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ จำนวน ร้อยละ และการวิเคราะห์สถิติบรรยาย เพื่อนำเสนอค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในการวิจัยที่เป็นตัวแปรต่อเนื่อง (continuous data) ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด สัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง เพื่อดูลักษณะการกระจาย และการแจกแจงของตัวแปร

3.2 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น (assumption) ของสถิติวิเคราะห์

ตอนที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัยการศึกษาคำที่ 1

4.1 วิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตรวจสอบความตรงของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงป้องกัน

การนำเสนอข้อมูล

1. แสดงจำนวน ร้อยละ ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างในรูปแบบตารางแสดงผลการวิเคราะห์
2. แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เมตริกซ์สหสัมพันธ์ เมตริกซ์น้ำหนักองค์ประกอบ ค่าสถิติ/ ตัชนีต่างๆ ประกอบการพิจารณาความตรงของโมเดลองค์ประกอบเชิงยืนยัน ในรูปแบบตารางแสดงผลการวิเคราะห์ และแผนภาพแสดงความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน

การศึกษาที่ 2

การศึกษาที่ 2 เป็นการศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่ส่งผลต่อผลลัพธ์ปัจจัยป้องกันในนักเรียน เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experiment) ในรูปแบบการทดลองที่มีกลุ่มควบคุมและมีการทดสอบก่อนและหลังการทดลอง (pre-test posttest control group design)

วัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาโปรแกรมเชิงป้องกันในรูปแบบกิจกรรม/ การรณรงค์เพื่อเพิ่มระดับปัจจัยป้องกันในวัยรุ่นตอนต้นที่ศึกษาอยู่ในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น และเพื่อศึกษาผลของโปรแกรมฯ ในรูปแบบผลลัพธ์ของปัจจัยป้องกัน ได้แก่ 1) การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต 2) ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน 3) เจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น 4) การรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ และ 5) เจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากร นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนรูปแบบสหศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานคร เขต 1 จำนวน 2 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจากโรงเรียนรูปแบบสหศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กรุงเทพมหานครเขต 1 ที่อาสาเข้าร่วมโปรแกรมฯ การพัฒนาความสามารถในการป้องกันให้กับตนเอง จำนวน 188 คน

ตัวแปรจัดกระทำ มี 1 ตัวแปร คือรูปแบบการใช้โปรแกรมเพื่อการสร้างเสริมปัจจัยป้องกัน แบ่งออกเป็น 2 ระดับ (levels) คือ

1. ได้รับโปรแกรมเชิงป้องกัน (กลุ่มทดลอง)
2. ได้รับการจัดการเรียนการสอนตามแผนการสอนของครูตามปกติ (กลุ่มควบคุม)

ตัวแปรตาม เป็นกลุ่มตัวแปรปัจจัยป้องกัน มี 5 ตัวแปร คือ

- 1) การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต
- 2) ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน
- 3) เจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น
- 4) การรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่
- 5) เจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย การวิจัยในการศึกษาที่ 2 นี้ แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

1) การพัฒนารูปแบบโปรแกรมเพื่อการเสริมสร้างปัจจัยป้องกัน ขั้นตอนนี้ ผู้วิจัยต้องศึกษาข้อมูลเบื้องต้นที่เกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่นทั้งในประเทศและต่างประเทศ รวมถึงการพัฒนาโปรแกรม กิจกรรมให้สอดคล้องกับโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยป้องกันในการศึกษาที่ 1 ใช้วิธีการศึกษาโดยใช้ปัญหาเป็นหลัก วิธีการสอนแบบแสดงบทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง เกม และสถานการณ์จำลอง (ทิตนา แชมมณี, 2554)

2) การทดลองใช้ และประเมินประสิทธิภาพโปรแกรมเพื่อการเสริมสร้างปัจจัยป้องกัน ดำเนินการ 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) เตรียมการทดลองใช้โปรแกรม เริ่มด้วยการกำหนดประชากร การเลือกกลุ่มตัวอย่าง เตรียมผู้ช่วยวิจัย เตรียมนักเรียน 2) เตรียมเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล 3) การลงมือใช้โปรแกรมเชิงป้องกัน 4) เก็บรวบรวมข้อมูล 5) ประเมินผลโปรแกรมเชิงป้องกัน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การพัฒนาโปรแกรมเชิงป้องกันเพื่อการเสริมสร้างปัจจัยป้องกันในนักเรียน

การพัฒนาแบบโปรแกรมเพื่อการเสริมสร้างปัจจัยป้องกัน ขั้นตอนนี้มีกระบวนการสำคัญ ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

1) ผู้วิจัยศึกษาปัญหาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่น ทบทวนเอกสารที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงานวิจัยที่ศึกษาปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ (Brody et al., 2004; Wills et al., 2007; Wattananonsakul, Suttiwan, & Iamsupisit, 2010; สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552)

2) ศึกษาข้อมูลที่เกี่ยวข้องโปรแกรมการสร้างเสริมสุขภาพ รวมถึงประสิทธิภาพของรูปแบบโปรแกรมที่ส่งผลต่อพฤติกรรมการสูบบุหรี่ และคุณลักษณะเชิงป้องกันในนักเรียน (ศิริพร ชวนชาติ, 2551; ดวงกมล มงคลศิลป์, 2550)

3) พัฒนาโปรแกรมที่ช่วยเพิ่มผลลัพธ์เชิงป้องกันที่ส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียน โดยผสมแนวคิดในกลุ่มหลักการต่างๆ รวมถึงงานวิจัยที่สนับสนุนประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ

ขั้นตอนที่ 2 สร้างกรอบกิจกรรมในโปรแกรม

จากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องในขั้นที่ 1 ผู้วิจัยได้สร้างกรอบกิจกรรมเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนารูปแบบกิจกรรมในโปรแกรมเชิงป้องกันให้ครอบคลุมตามแนวคิด ทฤษฎี และคำนึงถึงตัวชี้วัดเชิงป้องกันที่วิเคราะห์ในการศึกษาที่ 1 แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ของบุหรี่ยาสูบและสารเสพติด (knowledge)

ส่วนที่ 2 การฝึกทักษะทางสังคมและการเข้าสังคม (social skills)

ส่วนที่ 3 การฝึกทักษะภายในตนเอง (intrapersonal skills) ทั้ง 3 ส่วน ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ยาสูบและสารเสพติด ทักษะการวางแผนเป้าหมายอนาคต แรงกดดันทางสังคม การรับรู้ตัวแบบวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ (prototype) เข้าใจภาพลักษณ์ของบุคคลวัยเดียวกันกับตนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ และความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน

ขั้นตอนที่ 3 การทดลองใช้ และประเมินประสิทธิภาพของรูปแบบโปรแกรมเพื่อเสริมสร้างระดับปัจจัยป้องกันในนักเรียน รวมถึงเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่น โดยรูปแบบโปรแกรมเป็นการจัดการการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ยาสูบและสารเสพติด ผสมแนวคิดในกลุ่มหลักการต่างๆ ได้แก่

- 1) กลุ่มหลักการและเหตุผล
- 2) การเสริมสร้างทักษะด้านพัฒนาการ
- 3) กลุ่มบรรทัดฐานสังคม และ
- 4) กลุ่มการเสริมแรงทางสังคม

จัดกิจกรรมกลุ่ม กลุ่มละ 5-7 คน เป็นเวลา 10 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 50 นาที เป็นเวลา 3 เดือน แบ่งการจัดการโปรแกรม โดยเน้นกระบวนการจัดการการเรียนรู้เป็น 3 ส่วน ส่วนแรกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ของบุหรี่ยาสูบและสารเสพติด (knowledge) ส่วนที่ 2 การฝึกทักษะทางสังคมและการเข้าสังคม (social skills) ส่วนที่ 3 การฝึกทักษะภายในตนเอง (intrapersonal skills) ทั้ง 3 ส่วน ครอบคลุมเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ยาสูบและสารเสพติด ทักษะการวางแผนเป้าหมายอนาคต แรงกดดันทางสังคม การรับรู้ตัวแบบวัยรุ่นที่สูบบุหรี่

(prototype) เข้าใจภาพลักษณ์ของบุคคลวัยเดียวกันกับตนที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ และความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน ผ่านวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้ปัญหาเป็นหลัก การถามตอบ บรรยาย เกม กรณีตัวอย่าง สถานการณ์จำลอง อภิปรายกลุ่ม สร้างชิ้นงาน แสดงบทบาทสมมติ วาดภาพ สร้างสรรค์โปสเตอร์ ประชาสัมพันธ์การรณรงค์เพื่อการไม่สูบบุหรี่ ภายหลังการเข้าโปรแกรมฯ กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถามและมาตรวัดต่างๆ

ตาราง 3.8

ตัวอย่างแผนการอบรมเชิงปฏิบัติการเพื่อปรับเปลี่ยนภาพลักษณ์ทางปัญญา

หัวข้อ/ ตัวแปร	เนื้อหา
<p>1) การวางเป้าหมายมุ่งเน้นอนาคต (goal directed future orientation)</p> <p><u>หลักการ</u></p> <p>การวางแผนมุ่งเน้นอนาคตของเด็กวัยรุ่นจะทำให้วัยรุ่นเกิดการวางแผนและกำกับ ติดตาม พฤติกรรมของตน ในขณะที่วัยรุ่นที่ไม่มีแผนอนาคต (อยู่กับปัจจุบัน) จะตอบสนองต่อสถานการณ์ปัจจุบัน เช่น ตามอิทธิพลกลุ่มเพื่อน รับความเห็นชอบจากกลุ่มเพื่อนแต่จะขาดการตระหนักถึงผลจากการกระทำ</p>	<p><u>วิธีการ</u></p> <ol style="list-style-type: none"> ตั้งหัวหน้ากลุ่มนำการสนทนา Outcome เป้าหมายของกลุ่มและเป้าหมายของตนเอง รายงานหน้าชั้นเรียน เป็นหลักการที่นำวิธีการของการกำกับตนเองมาใช้ การสอนการวางเป้าหมายในอนาคต รวมถึงการวางเป้าหมายเพื่อที่จะทำให้สำเร็จตามเป้าที่กำหนด ประเด็นนี้อาจรวมเทคนิคการทบทวนแผนชีวิตที่ผ่านมาแล้วจึงค่อยๆ พัฒนาแผนตนเองในอนาคต โดยพิจารณาทุนของตนเอง (human capital) ที่มีอยู่เดิม
<p>2) การรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ (negative prototype <u>or</u> negative images of smoking youths)</p> <p><u>หลักการ</u> การรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบ (prototype perceptions) ยิ่งลดระดับการชอบภาพลักษณ์พฤติกรรมในวัยรุ่นนั้นให้น้อยลง ยิ่งทำให้ความเต็มใจที่จะข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมน้อยลงไปด้วย แม้ว่าจะอยู่ในสถานการณ์ที่พร้อมในทางกลับกัน หากวัยรุ่นยอมรับ และเห็นด้วยกับภาพลักษณ์ที่วัยรุ่นสูบบุหรี่ ก็จะมีระดับความเต็มใจในการข้องเกี่ยวกับการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น</p>	<p><u>วิธีการ</u></p> <ul style="list-style-type: none"> นำเสนอผลกระทบ ภาพนักเรียนชายและหญิงหน้าตาดี สูบบุหรี่ ดูปฏิกริยานักเรียนของนักเรียนโดยรวม สร้างการอภิปรายถกเถียง ถูก/ ผิด อธิบายสิ่งที่ถูกต้อง ให้เกิดการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวาง ปรับเปลี่ยน ความเท่ ความเก๋ ความเป็นผู้ใหญ่ สมาร์ท ต้องไม่สูบ ด้วยการฝึกบทบาทสมมติ (Role-playing) สนับสนุนแนวคิดและกฎหมายคุ้มครองผู้ไม่สูบบุหรี่ นำเสนอข้อมูล ข้อเท็จจริง ประเด็นร้อนที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ในประเทศ และการนำเข้า สอนสาระของการปฏิเสธในสิ่งที่ไม่ดี ทั้งคนที่ชวนและคนที่ไม่ชวน ระดมสมอง กิจกรรมกลุ่ม นำเสนอกลวิธี หรือยุทธวิธี ที่จะหลีกเลี่ยง บทบาทสมมติ

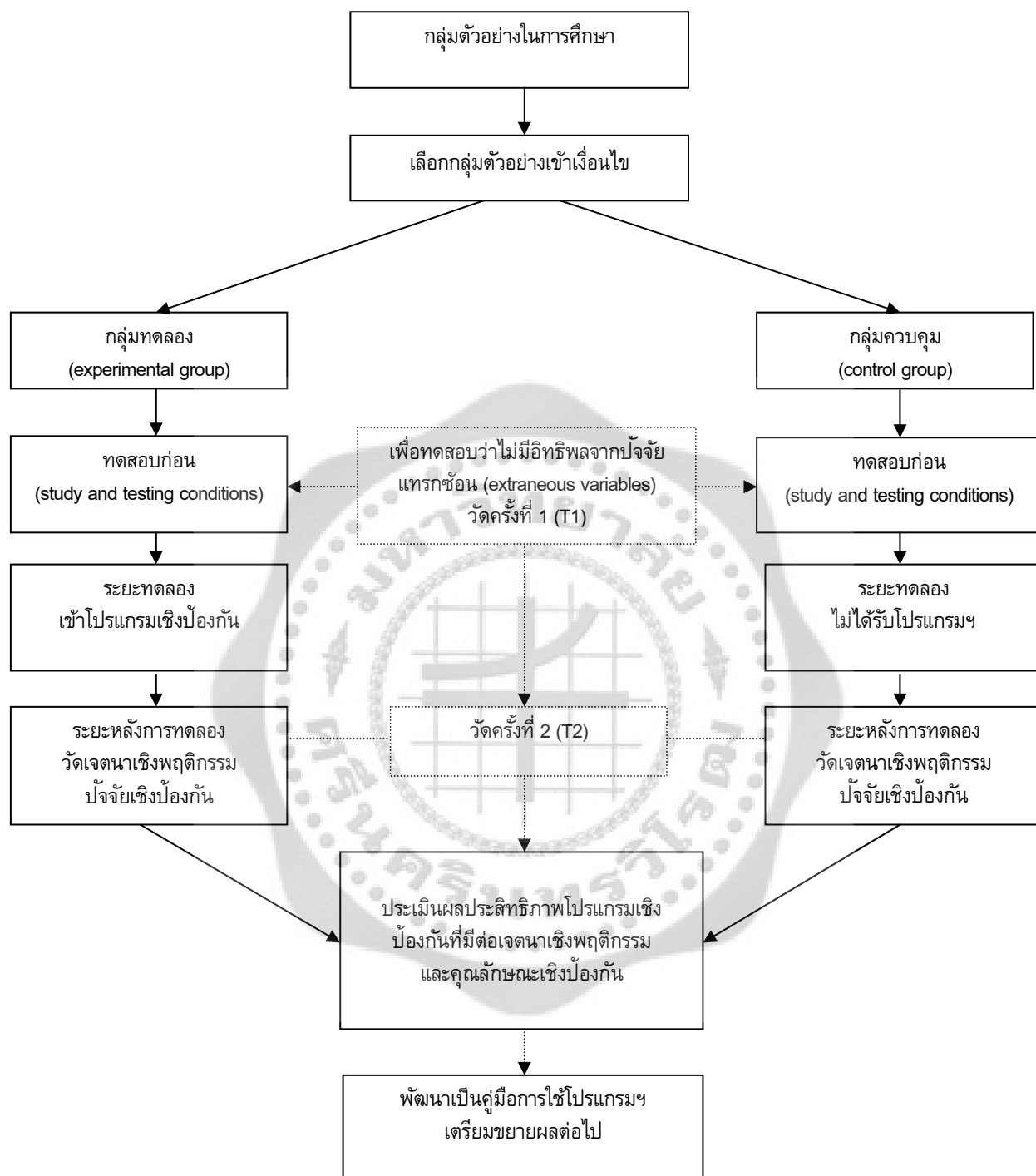
ตาราง 3.9

แผนโปรแกรมเชิงป้องกัน (Preventive Intervention) ในโรงเรียน

ขั้นตอนการดำเนินงาน	วันที่	ผู้ประสานงาน
1. ชั้นเตรียมการ 1.1 วางแผนการจัดทำโครงการ 1.2 ประชุมชี้แจงโครงการ 1.3 กำหนดวันที่จัดกิจกรรม 1.4 ขออนุมัติโครงการ	ตุลาคม 2555	รองผู้อำนวยการกลุ่ม บริหารวิชาการและคณะ
2. ชั้นดำเนินการ 2.1 ดำเนินกิจกรรม ครั้งที่ 1 กิจกรรมการสร้างความรู้ความคุ้นเคย แนะนำ โครงการวิจัย ครั้งที่ 2 การให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบุหรีและสาร เสพติด ครั้งที่ 3-4 เสริมสร้างความรู้และความตระหนักถึง โทษของบุหรี ครั้งที่ 5 เสริมสร้างทักษะเชิงป้องกัน (ทักษะปฏิเสธ การรักษาสีทธิ วิเคราะห์ปัญหา) ครั้งที่ 6 เสริมสร้างความเข้าใจภาพลักษณ์ของการ สูบบุหรีของวัยรุ่น: วัยรุ่นกับบุหรี (Prototype/ Willingness) ครั้งที่ 7 ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่ม เพื่อน ครั้งที่ 8- 9 กิจกรรมสำรวจตนเอง ตั้งเป้าหมายและ วางแผนแบบมุ่งอนาคต (goal orientation) ครั้งที่ 10 เชื่อมโยงทักษะเชิงป้องกัน และ ประเมินผลโปรแกรมฯ 2.2 นิเทศ ติดตาม กิจกรรมโครงการ ครั้งที่ 11 ติดตามผลของโปรแกรม (1) ครั้งที่ 12 ติดตามผลของโปรแกรม (2)	พฤศจิกายน 2555 ธันวาคม 2555 มกราคม 2556 กุมภาพันธ์ 2556	รองผู้อำนวยการ กลุ่มบริหาร วิชาการและคณะ
3. ชั้นสรุปผล 3.1 ประเมินผล 3.2 จัดทำแฟ้มสรุปโครงการและรายงานผลการวิจัย เบื้องต้น	มีนาคม 2556	

หมายเหตุ หลังจากจบโครงการ ควรได้มีการทำ SWOT Analysis เพื่อวิเคราะห์ในรายละเอียดต่อไปว่าจะเสริมเพิ่มเติม หรือขจัดจุดอ่อนจุดที่สุ่มเสี่ยง ออกไปได้อย่างไร

แผนภาพกระบวนการทดลอง

ขั้นตอนการดำเนินการทดลองและเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยเข้าดำเนินการจัดโปรแกรมเชิงป้องกันให้กับนักเรียนด้วยตนเองพร้อมผู้ช่วยวิจัย โดยดำเนินการดังนี้

1. ผู้วิจัยยื่นเรื่องต่อคณะกรรมการพิจารณาจริยธรรมการวิจัยในคน (Ethical Review Committee) มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เรื่องการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูล และทำวิจัยกับนักเรียนที่อายุต่ำกว่า 18 ปี รวมทั้งทำหนังสือจากภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ เพื่อเสนอเรื่องขออนุมัติในการเข้าเก็บรวบรวมข้อมูลในโรงเรียน

2. ติดต่อโรงเรียนในกรุงเทพมหานครเขต 1 ที่ได้จากการเลือกกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดและขอความร่วมมือจากผู้บริหารโรงเรียนแต่ละแห่ง พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

3. ผู้วิจัยเข้าพบและแนะนำตัวกับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนแต่ละห้อง ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย

4. ผู้วิจัยชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัย และขอความร่วมมือในการเข้าร่วมการทดลอง อธิบายสาระสำคัญของโครงการ ระยะเวลาที่ใช้ ผ่านคาบวิชาเรียนวิชาแนะแนว อธิบายถึงสิทธิรวมทั้งการพิทักษ์สิทธิของผู้เข้าร่วมการวิจัย

5. ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลในแต่ละครั้ง โดยการแจกแบบสอบถามให้กลุ่มตัวอย่างตอบแบบสอบถาม อธิบายถึงวิธีตอบแบบสอบถามโดยละเอียด แล้วเปิดโอกาสให้นักเรียนซักถามในสิ่งที่ไม่เข้าใจ โดยผู้วิจัยอยู่กับกลุ่มตัวอย่างตลอดการตอบแบบสอบถาม

6. ตรวจสอบความสมบูรณ์ของแบบสอบถาม

7. ภายหลังจากการเก็บแบบสอบถาม และจบโครงการ ผู้วิจัยแสดงความขอบคุณนักเรียนและคุณครู โดยมอบของที่ระลึกและข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาต่อ รวมทั้งตอบปัญหาข้อซักถามแก่นักเรียน 1 คาบเรียน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลภายหลังการทดลองใช้โปรแกรมเชิงป้องกัน แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ 2) การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น และ 3) การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัย รายละเอียดของการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ตอนที่ 1 การเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์

ผู้วิจัยจัดเตรียมข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ ดังนี้

1.1 บรรณาธิการณ์ (editing) ผู้วิจัยนำแบบสอบถามที่ได้รับคืนมาตรวจสอบจำนวนแบบสอบถาม และความครบถ้วนสมบูรณ์ของคำตอบ ลงรหัสของแบบสอบถาม กรณีข้อมูลขาดหาย (missing data) ปรากฏในฐานข้อมูล ผู้วิจัยแทนค่าขาดหาย (missing value) ด้วยค่าเฉลี่ย (replacing with mean)

1.2 สร้างแฟ้มข้อมูล ผู้วิจัยสร้างแฟ้มข้อมูลสำหรับการวิเคราะห์ข้อมูล

ตอนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเบื้องต้น

2.1 วิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐาน เพื่ออธิบายลักษณะทั่วไปในส่วนของตัวแปรจัดประเภท (categorical data) ได้แก่ การแจกแจงความถี่ จำนวน ร้อยละ และการวิเคราะห์สถิติบรรยาย เพื่อนำเสนอค่าสถิติพื้นฐานของตัวแปรในการวิจัยที่เป็นตัวแปรต่อเนื่อง (continuous data) ค่าสูงสุด ค่าต่ำสุด สัมประสิทธิ์การกระจาย ค่าความเบ้ ค่าความโด่ง เพื่อดูลักษณะการกระจาย และการแจกแจงของตัวแปร

2.2 การวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบข้อตกลงเบื้องต้น (assumption) ของการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนาม (Multivariate Analysis of Variance: MANOVA) ได้แก่ การตรวจสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม (variance-covariance matrices) ของตัวแปรในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดยสถิติ Box's M test การตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรเชิงป้องกัน โดย Bartlett's test of Sphericity

ตอนที่ 3 การวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อตอบคำถามวิจัยการศึกษาที่ 2

3.1 วิเคราะห์ความแตกต่างของคะแนนกลุ่มตัวแปรเชิงป้องกัน ได้แก่ 1) คะแนนการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต 2) คะแนนความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน 3) คะแนนเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น 4) คะแนนการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ ระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

3.2 วิเคราะห์ความแตกต่างของเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ระหว่างทดลองและกลุ่มควบคุม

การนำเสนอข้อมูล

1. แสดงจำนวน ร้อยละ ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างในรูปแบบตารางแสดงผลการวิเคราะห์
2. แสดงผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าความแปรปรวนโดยพิจารณาจากสถิติทดสอบ Pillai's Trace, Wilks' Lambda, Hotelling's Trace, Roy's Largest Root และค่าความแปรปรวนระหว่างกลุ่ม (test of between-subjects effects) โดยแสดงผลรวมกำลังสองแบบที่ 3 (Type 3 sum of square) ในรูปแบบตารางแสดงผลการวิเคราะห์

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงป้องกัน และผลของการพัฒนาโปรแกรมตามตัวชี้วัดเชิงป้องกันเพื่อเพิ่มทักษะเชิงป้องกันในนักเรียน รวมทั้งผลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่ส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียน โดยประชากรในการศึกษาคั้งนี้เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เขตกรุงเทพมหานคร โดยผลการวิเคราะห์แบ่งออกเป็น 2 การศึกษา ดังนี้

การศึกษาที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยป้องกัน ที่ประกอบด้วยตัวแปรการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต (goal directed future orientation) ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน (resistance to peer influence) เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น (negative attitude toward teenage smoking) และการรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ (negative prototype) โดยตัวแปรดังกล่าวได้มาจากการศึกษางานวิจัยก่อนหน้า ทำการวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงป้องกันด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับสอง (second order factor analysis) ตรวจสอบความตรงกับกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 612 คน

การศึกษาที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่พัฒนาตามตัวชี้วัดหรือโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงป้องกันในการศึกษาที่ 1 เพื่อเพิ่มผลลัพธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ รวมทั้งผลที่เกิดกับเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น การวิเคราะห์ใช้สถิติทดสอบการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนาม (Multivariate Analysis of Variance: MANOVA) ทดลองประสิทธิภาพของโปรแกรมกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนจำนวน 188 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 101 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 87 คน

สัญลักษณ์ที่ใช้แทนค่าสถิติ

<i>M</i>	หมายถึง	ค่าเฉลี่ยคะแนนตัวแปร
<i>SD</i>	หมายถึง	ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนตัวแปร
<i>N</i>	หมายถึง	จำนวนกลุ่มตัวอย่าง
<i>Max</i>	หมายถึง	คะแนนสูงสุด
<i>Min</i>	หมายถึง	คะแนนต่ำสุด
<i>SE</i>	หมายถึง	ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (standard error)
<i>C.V.</i>	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย
<i>Sk</i>	หมายถึง	ค่าความเบ้ (Skewness)
<i>Ku</i>	หมายถึง	ค่าความโด่ง (Kurtosis)
χ^2	หมายถึง	ค่าไค-สแควร์ (Chi-square)
<i>b</i>	หมายถึง	ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading)
<i>r</i>	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ Pearson (Pearson)

		product–moment correlation coefficient)
R^2	หมายถึง	ค่าสัมประสิทธิ์การถ่วงน้ำหนัก
df	หมายถึง	องศาความเป็นอิสระ (degree of freedom)
p	หมายถึง	ระดับนัยสำคัญทางสถิติ
GFI	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (Goodness of Fit Index)
AGFI	หมายถึง	ดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้แล้ว (Adjusted Goodness of Fit Index)
RMR	หมายถึง	ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือ (Root Mean Squared Residual)
RMSEA	หมายถึง	ดัชนีรากของค่าเฉลี่ยกำลังสองของส่วนเหลือมาตรฐาน (Root Mean Square Error of Approximation)
BE	หมายถึง	เมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรภายในแฝง (Beta)
GA	หมายถึง	เมทริกซ์อิทธิพลเชิงสาเหตุระหว่างตัวแปรภายนอกแฝงและตัวแปรภายในแฝง (Gamma)
$\Delta\chi^2$	หมายถึง	ผลต่างของค่าไค-สแควร์
Δdf	หมายถึง	ผลต่างขององศาความเป็นอิสระ
TE	หมายถึง	อิทธิพลรวม (Total Effect)
DE	หมายถึง	อิทธิพลทางตรง (Direct Effect)
IE	หมายถึง	อิทธิพลทางอ้อม (Indirect Effect)

ชื่อย่อตัวแปร

Future	หมายถึง	การวางแผนเป้าหมายอนาคต
PeerResist	หมายถึง	ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน
NegAtti	หมายถึง	เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น
NegProto	หมายถึง	การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่
Inten	หมายถึง	เจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น

การศึกษาที่ 1

การศึกษาที่ 1 มีวัตถุประสงค์ เพื่อพัฒนาและตรวจสอบความตรงของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงป้องกัน (factor analysis model of protective factor) ที่ประกอบด้วยตัวแปร 1) การวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต 2) การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน 3) เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และ 4) การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ โดยตัวแปรดังกล่าวได้มาจากการศึกษา/ ทบทวนจากงานวิจัยก่อนหน้า ทำการวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงป้องกันด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปร และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second order confirmatory factor analysis) ตรวจสอบความตรงกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 612 คน

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเสนอแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่าง

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ในการวิจัย

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงป้องกันในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ดังมีรายละเอียดดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานของตัวอย่าง

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์การแจกแจง ความถี่ จำนวนร้อยละ ของกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ เพศ อายุ เกรดเฉลี่ย และรายรับที่ได้ต่อวัน

โดยกลุ่มตัวอย่างเป็นกลุ่มนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นที่ศึกษาอยู่ในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 612 คน เป็นเพศชาย 238 คน คิดเป็น ร้อยละ 38.89 และเป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 61.11

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีอายุ 14 ปี คิดเป็นร้อยละ 50.80 รองลงมา อายุ 13 ปี คิดเป็นร้อยละ 44.90 และอายุ 15 ปี มีจำนวนน้อยที่สุด เพียงร้อยละ 4.50 ทั้งนี้อายุเฉลี่ยของกลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นเท่ากับ 13 ปี 6 เดือน ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 0.80 ปี

พิจารณาเกรดเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง เฉลี่ยอยู่ที่ 3.00 ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน เท่ากับ .58 นอกจากนี้รายรับเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่าง อยู่ที่ 106 บาท ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานเท่ากับ 30

รายละเอียดการจำแนกกลุ่มตัวอย่างตามพิสัยของเกรดเฉลี่ย และพิสัยของรายรับของนักเรียน แสดงดังตาราง 4.1

ตาราง 4.1

ข้อมูลพื้นฐานของกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (N=612)

	เพศชาย		เพศหญิง		รวม	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
อายุ (ปี)						
13	99	41.5	175	46.80	274	44.90
14	119	50.00	192	51.30	311	50.80
15	20	8.40	7	1.90	27	4.50
<i>(M=13.50, SD=0.80)</i>						
รวม	238	100.00	374	100.00	612	100.00
เกรดเฉลี่ย (GPA)						
3.51-4.00	12	6.40	109	33.10	121	23.40
3.01-3.50	48	25.40	115	35.00	163	31.50
2.51-3.00	59	31.20	70	21.30	129	24.80
2.01-2.50	44	23.30	32	9.70	76	14.70
1.51-2.00	26	13.70	3	0.90	29	5.60
<i>(M=3.00, SD=0.58)</i>						
รวม	189 ¹	100	329 ¹	100.	518 ¹	100
รายรับรายวันของนักเรียน						
<i>(บาท/ วัน)</i>						
151-200	14	5.90	21	5.60	35	5.80
101-150	64	26.90	87	23.30	151	24.70
51-100	151	63.40	255	68.20	406	66.30
น้อยกว่า 50	9	3.80	11	2.90	20	3.30
<i>(M=106, SD=30)</i>						
รวม	238	100.00	374	100.00	612	100.00

หมายเหตุ ¹ นักเรียนจำนวน 94 คน เพศชาย 49 คน และเพศหญิง 45 คน ไม่รายงานรายรับที่ได้

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์สถิติพื้นฐานของตัวแปรสังเกตได้ในการวิจัย

ผลการวิเคราะห์สถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ที่เป็นตัวบ่งชี้หลักของปัจจัยป้องกัน (protective factor) ที่ใช้วัดตัวแปรแฝง 4 ตัวแปร ได้แก่ การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต (goal directed future orientation) การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน (resistance to peer influence) เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น (negative attitude toward teenage smoking) และการรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ (negative prototype) เพื่อศึกษาลักษณะการกระจายและการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้แต่ละตัว โดยวิเคราะห์จากสถิติเหล่านี้ ได้แก่ ค่าเฉลี่ย (M) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (SD) คะแนนสูงสุด (Max) คะแนนต่ำสุด (Min) ค่าความเบ้ (Skewness) และค่าความโด่ง (Kurtosis) โดยนำข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 612 คน

ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรสังเกตได้ในการวิจัยมีค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย (C.V.) ระหว่าง .16 ถึง .28 ตัวแปรที่มีการกระจายมากที่สุด คือตัวแปรสังเกตได้ของการรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ ตัวแปรที่มีการกระจายน้อยที่สุด คือตัวแปรสังเกตได้ของเจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น

พิจารณาค่าการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายระหว่าง 0.17 ถึง 0.19 วิเคราะห์ค่าความเบ้ (skewness) พบว่า มีค่าเป็นลบและมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ .01 แสดงว่ากลุ่มวัยรุ่นมัธยมศึกษาตอนต้น มีคะแนนตัวแปรสังเกตได้สูงกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนตัวแปรสังเกตได้ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติมีการแจกแจงโค้งปกติ

ส่วนค่าความโด่ง (kurtosis) มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เพียงองค์ประกอบเดียว คือองค์ประกอบที่ 4 มีค่าเป็นบวก แสดงว่ามีการแจกแจงโค้งสูงกว่าปกติ (leptokurtic) ส่วนองค์ประกอบที่เหลือไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าอยู่ในระดับปกติ

พิจารณาตัวแปรสังเกตได้ของการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย เท่ากับ .19 และ .20 ตามลำดับ ในมิติ peer 1 และ มิติ peer 2 พบว่าค่าความเบ้ ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทั้งคู่ แสดงว่าส่วนใหญ่ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น มีคะแนนในมิติทั้ง 2 ด้าน ไม่ต่างจากค่าเฉลี่ย

ส่วนค่าความโด่ง พบว่า มิติที่ 1 มีค่าเป็นบวก อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้มีลักษณะเป็นโค้งสูงกว่าปกติ (leptokurtic)

ตัวแปรสังเกตได้ของเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจายในองค์ประกอบย่อยเท่ากับ .15 และ .16 วิเคราะห์ค่าความเบ้ พบว่า มีค่าเป็นลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่ากลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนค่าความโด่ง พบว่ามีค่าเป็นลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 นั่นคือมีการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้มีลักษณะโค้งต่ำกว่าปกติ (platykurtic)

ในส่วนตัวแปรสังเกตได้ของการรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่มีค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย ในองค์ประกอบย่อย เท่ากับ .19 ถึง .28 วิเคราะห์ค่าความเบ้ พบว่า มีค่าเป็นลบอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 แสดงว่ากลุ่มนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นส่วนใหญ่มีคะแนนสูงกว่าค่าเฉลี่ย ส่วนค่าความโด่งองค์ประกอบที่ 1 เป็นบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แสดงว่าการแจกแจงของตัวแปรสังเกตได้มีลักษณะเป็นโค้งสูงกว่าปกติ (leptokurtic) ส่วนองค์ประกอบที่ 2 เป็นปกติ

รายละเอียดค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในการวิจัยกลุ่มวัยรุ่นมัธยมศึกษาตอนต้น แสดงดังตาราง 4.2

ตาราง 4.2

ค่าสถิติเบื้องต้นของตัวแปรสังเกตได้ในการวิจัยของกลุ่มนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (N=612)

ตัวแปร	Min	Max	M	SD	C.V.	Skewness	Kurtosis
การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต							
Future1	9.00	25.00	18.25	3.07	0.17	-.058	-.294
Future2	6.00	20.00	14.30	2.76	0.19	-.287**	-.044
Future3	7.00	25.00	18.26	3.44	0.19	-.079	-.137
Future4	4.00	25.00	19.35	3.48	0.18	-.740***	1.108***
การด้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน							
peer1	5.00	25.00	15.93	3.01	0.19	-.197	.395*
peer2	5.00	19.00	11.43	2.23	0.20	.038	.209
เจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่							
ในวัยรุ่น							
att1	7.00	29.00	24.45	3.73	0.15	-1.454***	2.578***
att2	6.00	24.00	20.94	3.39	0.16	-1.583***	3.095***
การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบ							
ต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่							
proto1	10.00	42.00	34.15	6.36	0.19	-.823***	.607**
proto2	7.00	49.00	33.67	9.35	0.28	-.582***	.036

หมายเหตุ * $p < .05$, ** $p < .01$; การทดสอบนัยสำคัญความเบ้ (Skewness) และความโด่ง (Kurtosis) คำนวณจากค่าสถิติ $Z_{sk} = Sk / SE_{sk}$ และ $Z_{ku} = Ku / SE_{ku}$; SE for skewness = .099; SE for kurtosis = .197

ตอนที่ 3 ผลการวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยป้องกันใน นักเรียนชั้นมัธยมศึกษา

ตอนต้น

ผู้วิจัยตรวจสอบความตรงเชิงภาวะสันนิษฐาน (construct validity) ด้วยวิธีการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (second-order factor analysis) โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงป้องกันงานวิจัยนี้วัดจากตัวบ่งชี้ที่ศึกษาจากงานวิจัยก่อนหน้านี้ที่เสนอว่าตัวแปรนั้นเป็นตัวแปรในกลุ่มตัวแปรเชิงป้องกัน ได้แก่

- 1) การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต (Goal directed future orientation)
- 2) ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน (Peer resistance)
- 3) เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น (Negative attitude toward teenage smoking)
- 4) การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ (Negative prototype)

โดยตรวจสอบความตรงของโมเดลตัวบ่งชี้ปัจจัยเชิงป้องกัน กับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นจำนวน 612 คน เป็นเพศชาย 238 คน เพศหญิง 374 คน

ผลการวิเคราะห์เมทริกซ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ 10 ตัวแปร ได้ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์จำนวนทั้งหมด 45 คู่ วิเคราะห์ค่า Bartlett's Test of Sphericity เท่ากับ 1318.51 ($df= 45, p= .000$) ค่าดัชนี Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) = .739 แสดงว่าเมทริกซ์สหสัมพันธ์สหสัมพันธ์ขององค์ประกอบย่อยของตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร จำนวน 10 องค์ประกอบ ไม่เป็นเมทริกซ์เอกลักษณ์ (identity matrix) นั่นคือองค์ประกอบย่อยของตัวแปร มีความสัมพันธ์กันและสามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (confirmatory factor analysis) ต่อไปได้

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยป้องกัน มีความสอดคล้องกลมกลืน (goodness of fit) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่า Chi-square ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($Chi-square = 27.82, df = 20, p=.10$) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .990 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI) เท่ากับ .970

ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (RMR) เท่ากับ .028 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือมาตรฐาน (RMSEA) เท่ากับ .026 ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยป้องกันตาม que ผู้วิจัยพัฒนามีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

ตาราง 4.3

เมทริกซ์ค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ของตัวแปรสังเกตได้ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานในโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยป้องกัน ($n=612$)

องค์ประกอบ	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
1	1.000									
2	0.307	1.000								
3	0.351	0.439	1.000							
4	0.541	0.346	0.402	1.000						
5	0.029	0.220	0.218	0.127	1.000					
6	0.102	0.128	0.122	0.051	0.473	1.000				
7	0.203	0.151	0.140	0.299	0.104	0.051	1.000			
8	0.144	0.237	0.202	0.247	0.196	0.112	0.512	1.000		
9	0.086	0.124	0.117	0.159	0.210	0.110	0.273	0.449	1.000	
10	0.169	0.101	0.147	0.233	0.034	0.016	0.454	0.359	0.167	1.000
M	18.260	14.306	18.23	19.353	15.855	11.376	24.335	20.845		
SD	3.075	2.763	3.521	3.486	3.211	2.373	4.106	3.696	7.067	

Bartlett's Test of Sphericity = 1318.510, $df= 45$, $p= .000$

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy (KMO) = .739

หมายเหตุ ค่า $r \geq |.180|$ มีนัยสำคัญที่ระดับ .05; $r \geq |.238|$ มีนัยสำคัญที่ระดับ .01

ผลการวิเคราะห์ค่าน้ำหนักองค์ประกอบ (factor loading) พบว่าในองค์ประกอบต่างๆ จะมีน้ำหนักองค์ประกอบย่อย และองค์ประกอบหลัก ตามลำดับความสำคัญดังนี้

ตัวแปรที่ 1 การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต (goal directed future orientation) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การวางแผน การคาดการณ์อนาคต การมองปัจจุบัน และการวางเป้าหมายอนาคต ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีค่าระหว่าง 0.52 ถึง 0.67

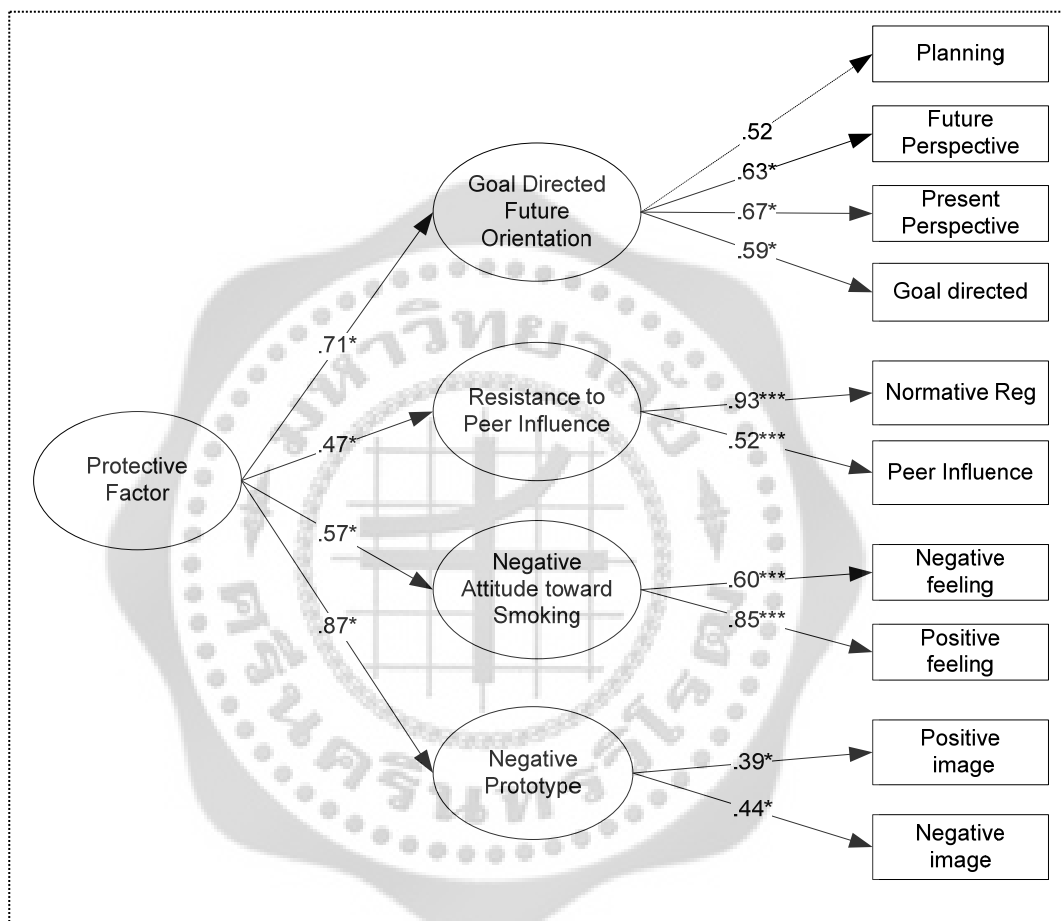
ตัวแปรที่ 2 ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน (resistance to peer influence) ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การกำกับตัวให้เข้ากับกลุ่ม (normative regulation) และ 2) การได้รับอิทธิพลกลุ่มเพื่อน (peer influence) ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีค่าเท่ากับ 0.93 และ 0.52 ตามลำดับ

ตัวแปรที่ 3 เจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น (negative attitude toward teenage smoking) ประกอบด้วยองค์ประกอบด้านความรู้สึก 2 มิติ ได้แก่ ความรู้สึกเชิงบวกกับการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นและความรู้สึกเชิงลบกับการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีค่าเท่ากับ 0.60 และ 0.85 ตามลำดับ

ตัวแปรที่ 4 การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ ประกอบด้วยองค์ประกอบย่อย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ การรับรู้ภาพลักษณ์ทางบวกกับการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น (negative prototype) และการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบกับการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น ค่าน้ำหนักองค์ประกอบมีค่าเท่ากับ 0.39 และ 0.44 ตามลำดับ

พิจารณาจากค่าน้ำหนักตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร ที่มีความสัมพันธ์และรวมเป็นตัวบ่งชี้ของปัจจัยเชิงป้องกัน รายตัวแปรพบว่า ค่าน้ำหนักตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปร มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ทุกด้าน โดยตัว

แปรที่มีความสำคัญสูงสุดเรียงอันดับ ได้แก่ ตัวแปรการรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .87 การวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .71 เจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .57 และความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อนมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบ เท่ากับ .47 ตามลำดับ ค่าสถิติผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (second-order confirmatory factor analysis) โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงป้องกัน แสดงดังตาราง 4.4 และรูปโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองปัจจัยป้องกัน แสดงดังภาพที่ 4.1

Chi-square = 27.82 , df = 20 , p=.10, GFI=.99, AGFI=.97, RMR=.028, RMSEA=.026

*p<.01, **p<.01, ***p<.001

ภาพที่ 4.1 โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสองปัจจัยป้องกัน

ตาราง 4.4

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (second-order confirmatory factor analysis) โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงป้องกัน

องค์ประกอบหลัก	ข้อ กระทง	ค่าน้ำหนัก ตัวบ่งชี้ (b)	ค่าน้ำหนัก คะแนน มาตรฐาน	ความคลาดเคลื่อน มาตรฐาน (SE _b)	t	ความ เที่ยง (R ²)
1 การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต (Goal_Future) b= 0.71*** (t=7.00, SE=0.10, R ² = 0.51)	1	1.58	0.52	<-->	<-->	.27
	2	1.75	0.63	0.20	8.74***	.40
	3	2.37	0.67	0.27	8.91***	.45
	4	2.04	0.59	0.19	11.01***	.35
2. การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน (Peer_Resist) b= 0.47*** (t = 7.30, SE = 0.06, R ² =0.22)	5	2.98	0.93	<-->	<-->	.86
	6	1.22	0.52	0.27	4.61**	.27
3. เจตคติทางลบต่อพฤติกรรม การสูบบุหรี่ในวัยรุ่น (Neg_Att) b= 0.57*** (t= 5.51, SE = 0.10, R ² =0.33)	7	2.46	0.60	<-->	<-->	.36
	8	3.16	0.85	0.50	6.29***	.73
4. การรับรู้ภาพลักษณ์ในทาง ลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ (Neg_Proto) b= 0.87*** (t= 5.42, SE= 0.16, R ² =0.75)	9	2.77	0.39	<-->	<-->	.15
	10	4.35	0.44	1.05	4.15**	.20
Chi-square = 27.82 , df = 20, p=.10, GFI=.99, AGFI=.97, RMR=.028, RMSEA=.026						

*** p< .001, <--> ไม่รายงานค่า SE และ t เนื่องจากเป็นพารามิเตอร์บังคับ (constrained parameters)

การศึกษาที่ 2

การศึกษาที่ 2 มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยอยู่ 3 ประการ คือ 1) **เพื่อพัฒนาโปรแกรมเชิงป้องกันที่ส่งผลต่อระดับปัจจัยป้องกันในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น** 2) **เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกัน** ในรูปแบบผลลัพธ์ของคะแนนการวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และการรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ และ 3) **เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่ส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่** ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีปัจจัยป้องกันเป็นตัวแปรส่งผ่าน

การนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยจะนำเสนอแบ่งออกเป็น 4 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความเท่าเทียมกันของตัวอย่าง (sample equivalence) ของกลุ่มทดลอง (control group) และกลุ่มควบคุม (control group)

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนมาตรฐานเฉลี่ยเจตนาเชิงพฤติกรรม และคะแนนปัจจัยป้องกันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ตอนที่ 3 ผลของโปรแกรมเชิงป้องกัน (Preventive Program) ที่มีต่อคะแนนปัจจัยป้องกัน (Protective Factor)

ตอนที่ 4 ผลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่ส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น โดยมีปัจจัยป้องกันเป็นตัวแปรส่งผ่าน

ตอนที่ 1 ผลการวิเคราะห์ความเท่าเทียมกันของตัวอย่าง (sample equivalence) ระหว่างกลุ่มทดลอง (control group) และกลุ่มควบคุม (control group)

การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้ ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม (Multivariate analysis of variance: MANOVA) ของตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของปัจจัยป้องกัน โดยพิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรระหว่างกลุ่มนักเรียนที่กำหนดให้เป็นกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเชิงป้องกันและกลุ่มควบคุมที่กำหนดให้ไม่ได้รับโปรแกรมแต่ได้รับการเรียนการสอนตามปกติจากทางโรงเรียน เพื่อทดสอบความเท่าเทียมกันระหว่างกลุ่ม (sample equivalence)

การวิเคราะห์ส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของตัวแปรสังเกตได้ของตัวแปรกลุ่มตัวแปรเชิงป้องกัน ได้แก่ 1) การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต 2) การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน 3) เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และ 4) การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามแบบทางเดียว (one-way MANOVA)

ผลการตรวจสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วม (variance-covariance matrices) ของตัวแปรในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดย Box's M test พบว่ามีค่าไม่แตกต่างกันในทางสถิติ (Box's M = 18.736, $F=1.213$, $p=.253$) แสดงว่าเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของตัวแปรไม่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรเชิงป้องกัน ทดสอบโดย Bartlett's test of Sphericity พบว่าเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมภายในกลุ่ม (within group variance-covariance matrix) จำแนกตามกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีนัยสำคัญทางสถิติ แสดงว่าตัวแปรในกลุ่มปัจจัยเชิงป้องกันมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวน (Analysis of Variance: ANOVA) ของตัวแปรทั้ง 4 ตัวแปรที่จัดอยู่ในกลุ่มปัจจัยป้องกัน พบว่าจะเห็นการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต คะแนนการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน คะแนนเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และคะแนนการรับรู้ภาพลักษณ์ผู้สูบบุหรี่ที่อยู่ในวัยเดียวกับตน ระหว่างกลุ่มที่ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มที่ผู้วิจัยกำหนดให้เป็นกลุ่มควบคุม ไม่แตกต่างกันในทางสถิติ

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรเชิงป้องกันจำแนกตามกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการให้โปรแกรมฯ และผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม แสดงดังตาราง 4.5 และตาราง 4.6 ตามลำดับ

ตาราง 4.5

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรเชิงป้องกันของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมก่อนการให้โปรแกรมฯ (N=188)

	กลุ่ม			
	กลุ่ม 1 (n=101)		กลุ่ม 2 (n=87)	
	M	SD	M	SD
ตัวแปรเชิงป้องกัน				
การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต	132.92	18.41	134.93	18.62
การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน	38.28	5.26	37.88	5.23
เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น	40.23	5.37	40.36	6.43
การรับรู้ภาพลักษณ์ ต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่	60.27	13.58	60.083	11.51
ตัวแปรตาม				
เจตนาเชิงพฤติกรรมฯ	6.37	2.10	6.56	2.18

หมายเหตุ กลุ่ม 1 คือกลุ่มที่กำหนดให้โปรแกรมเชิงป้องกัน

กลุ่ม 2 คือกลุ่มที่กำหนดให้เรียนรู้สาระจากชั้นเรียนในโรงเรียน

ตาราง 4.6

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของปัจจัยป้องกันตามกลุ่มทดลองและความคุม (N=188)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	p
กลุ่ม	Pillai's Trace	.005	.189	5.000	182.000	.967
ทดลอง	Wilks' Lambda	.995	.189	5.000	182.000	.967
	Hotelling's Trace	.005	.189	5.000	182.000	.967
	Roy's Largest Root	.005	.189	5.000	182.000	.967

Tests of Between-Subjects Effects						
แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	Type III SS	df	MS	F	p
ระหว่างกลุ่ม	Future	190.047	1	190.047	.554	.458
	PeerResist	7.711	1	7.711	.280	.597
	NegAtti	.812	1	.812	.023	.880
	NegProto	1.802	1	1.802	.012	.915
	intenPretest	1.817	1	1.817	.090	.764
ความคลาดเคลื่อน	Future	1.817	1	343.255		
	PeerResist	63845.478	186	27.507		
	NegAtti	5116.390	186	35.649		
	NegProto	6630.740	186	156.648		
	intenPretest	3748.640	186	20.154		
รวม	Future	64035.525	186			
	PeerResist	5124.101	187			
	NegAtti	6631.552	187			
	NegProto	29138.386	187			
	intenPretest	3750.457	187			

ตอนที่ 2 ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนพหุนาม (MANOVA)

การนำเสนอการวิเคราะห์ข้อมูลในตอนนี้นำเสนอผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนาม (Multivariate analysis of variance: MANOVA) ของตัวแปรที่เป็นองค์ประกอบของปัจจัยป้องกัน ได้แก่ 1) การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต 2) การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน 3) เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และ 4) การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ โดยพิจารณาเปรียบเทียบค่าเฉลี่ยตัวแปรระหว่างกลุ่มนักเรียนกลุ่มทดลองที่ได้รับโปรแกรมเชิงป้องกัน (preventive program) และกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับโปรแกรมแต่ได้รับการเรียนการสอนตามปกติจากทางโรงเรียน

การวิเคราะห์ส่วนนี้เป็นการวิเคราะห์เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของ 4 ตัวแปรที่เป็นตัวแปรกลุ่มตัวแปรเชิงป้องกัน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามแบบทางเดียว (one-way MANOVA)

ผลการตรวจสอบความเป็นเอกพันธ์ของเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของตัวแปรในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม โดย Box's M test พบว่ามีค่าแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Box's M = 66.396, $F=4.293$, $p=.000$) แสดงว่าเมทริกซ์ความแปรปรวน-ความแปรปรวนร่วมของตัวแปรแตกต่างกันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการตรวจสอบความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มตัวแปรเชิงป้องกัน ทดสอบโดย Bartlett's test of Sphericity พบว่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 (Approx. Chi-Square=133.611, $df=10$, $p=.000$) แสดงว่าตัวแปรในกลุ่มปัจจัยเชิงป้องกันมีความสัมพันธ์กันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการตรวจสอบความเป็นเอกพันธ์ของความแปรปรวน (homogeneity of variance) ของตัวแปรตามจำแนกตามกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมด้วยสถิติทดสอบ Levene's test พบว่าทั้งสองกลุ่มมีความแปรปรวนไม่แตกต่างกัน

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่ม (Test of Between-Subjects Effects) ของตัวแปรกลุ่มปัจจัยป้องกันทั้ง 4 ตัวแปร พบว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน เจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และการรับรู้ภาพลักษณ์ผู้สูบบุหรี่ที่อยู่ในวัยเดียวกันแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนตัวแปรการวางเป้าหมายมุ่งอนาคตไม่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรเชิงป้องกันของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายหลังการให้โปรแกรมเชิงป้องกัน และผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของปัจจัยป้องกันตามกลุ่มทดลองและควบคุม แสดงดังตาราง 4.7 และ 4.8

ตาราง 4.7

ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรเชิงป้องกันของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมภายใต้โปรแกรมเชิงป้องกัน (N=188)

	กลุ่มทดลอง (n=101)		กลุ่มควบคุม (n=87)	
	M	SD	M	SD
ตัวแปรเชิงป้องกัน				
การวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต	135.27	18.54	132.33	18.84
การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน	42.74	3.80	37.00	6.06
เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น	46.01	5.02	43.38	5.89
การรับรู้ภาพลักษณ์ฯ ต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่	69.82	10.17	64.93	14.71
ตัวแปรตาม				
เจตนาเชิงพฤติกรรมฯ	5.20	2.52	6.81	4.07

ตาราง 4.8

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนตัวแปรพหุนามของปัจจัยป้องกันตามกลุ่มทดลองและความคุม (N= 188)

Effect		Value	F	Hypothesis df	Error df	p
กลุ่ม	Pillai's Trace	.280	14.176***	5.000	182.000	.000
ทดลอง	Wilks' Lambda	.720	14.176***	5.000	182.000	.000
	Hotelling's Trace	.389	14.176***	5.000	182.000	.000
	Roy's Largest Root	.389	14.176***	5.000	182.000	.000

Tests of Between-Subjects Effects

แหล่งความแปรปรวน	ตัวแปรตาม	Type III SS	df	MS	F	p	R ²
ระหว่างกลุ่ม	Future	403.803	1	403.803	1.157	.284	.006
	PeerResist	1541.331	1	1541.331	62.279***	.000	.251
	NegAtti	322.295	1	322.295	10.885**	.001	.055
	NegProto	1116.161	1	1116.161	7.171**	.008	.032
	intenPost	121.419	1	121.419	10.937**	.001	.056
ความคลาดเคลื่อน	Future	64935.372	186	349.115			
	PeerResist	4603.307	186	24.749			
	NegAtti	5507.244	186	29.609			
	NegProto	28952.633	186	155.659			
	intenPost	2064.824	186	11.101			
รวม	Future	65339.175	187				
	PeerResist	6144.638	187				
	NegAtti	5829.539	187				
	NegProto	30068.793	187				
	intenPost	2186.243	187				

** $p < .01$, *** $p < .001$

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องผลการใช้โปรแกรมเชิงป้องกัน ที่มีต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ในครั้งนี้แบ่งการวิจัยออกเป็น 2 การศึกษา ได้แก่

การศึกษาที่ 1 มีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบโมเดลการวัดปัจจัยป้องกัน ที่ประกอบด้วยตัวแปรการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต (goal directed future orientation) ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน (peer resistance) เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น (negative attitude toward teenage smoking) และการรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ (negative prototype) โดยตัวแปรดังกล่าวได้มาจากการศึกษางานวิจัยก่อนหน้า ทำการวิเคราะห์ตรวจสอบความตรงของโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยป้องกันด้วยการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ และการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันลำดับสอง (second order factor analysis) ตรวจสอบความตรงกับกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 612 คน

การศึกษาที่ 2 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่พัฒนาตามตัวชี้วัดหรือโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยป้องกันในการศึกษาที่ 1 เพื่อเพิ่มผลลัพธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ รวมทั้งผลที่เกิดกับเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น แบบแผนการวิจัยที่ใช้เป็นการวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi-experimental research) แบบมีกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลอง (the pretest-posttest design with control group) ศึกษาในกลุ่มนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 188 คน

สรุปผลการวิจัยจากการศึกษาที่ 1

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง (Second Order Confirmatory Factor Analysis) โมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยป้องกัน พบว่าโมเดล มีความสอดคล้องกลมกลืน (goodness of fit) กับข้อมูลเชิงประจักษ์ พิจารณาจากค่า Chi-square ที่ไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ (Chi-square = 27.82 , $df = 20$, $p = .10$) ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืน (GFI) เท่ากับ .990 ค่าดัชนีวัดระดับความกลมกลืนที่ปรับแก้ (AGFI) เท่ากับ .970 ค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือ (RMR) เท่ากับ .028 และค่าดัชนีรากของกำลังสองเฉลี่ยของเศษเหลือมาตรฐาน (RMSEA) เท่ากับ .026 ผลการวิเคราะห์สรุปได้ว่าโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยป้องกันตามที่ผู้วิจัยพัฒนา มีความสอดคล้องกลมกลืนกับข้อมูลเชิงประจักษ์

โดยตัวแปรในกลุ่มตัวแปรเชิงป้องกัน ได้แก่ 1) การวางเป้าหมายมุ่งอนาคต 2) ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน 3) เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และ 4) การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่

อภิปรายผลการวิจัยการศึกษาที่ 1

ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับสอง พบว่าตัวแปรในกลุ่มตัวแปรเชิงป้องกัน ได้แก่ 1) ตัวแปรการวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต 2) การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน 3) เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และ 4) การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ สอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้า ดังนี้

Brody และคณะ (2004) พัฒนาโปรแกรมเพื่อฝึกทักษะให้กับครอบครัว และทักษะให้กับวัยรุ่น African American เน้นที่การให้การศึกษาในเรื่องปัจจัยป้องกัน (protective factors) ปัจจัยเสี่ยง (risk factors) ที่ส่งผลต่อพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่/ ใช้สารเสพติดในวัยรุ่น ผลการวิจัยพบว่าการเสริมสร้างทักษะต่าง ๆ ทำให้กลุ่มตัวอย่างมีระดับของปัจจัยป้องกันเพิ่มขึ้น ปัจจัยป้องกันที่นักวิจัยศึกษา ได้แก่ เจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น การวางแผนเป้าหมายในชีวิต ทักษะในการปฏิเสธ การได้รับการยอมรับจากพ่อแม่ ภาพลักษณ์ทางลบของผู้สูบบุหรี่ โดยมีพื้นฐานการศึกษาตามแนวคิดทฤษฎีที่พยายามอธิบายถึงปัจจัยป้องกันเหล่านี้ ได้แก่ ทฤษฎีนิเวศของพัฒนาการมนุษย์ (theories of ecology of human development) ของ Bronfenbrenner ที่เน้นเรื่องอิทธิพลจากบริบทของครอบครัว โรงเรียน และชุมชนที่มีผลต่อบุคคล มโนทัศน์เกี่ยวกับจิตวิทยาพัฒนาการทางสังคม ทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (problem behavior theory) ที่ให้ความสำคัญกับปัจจัยป้องกันในฐานะเป็นตัวแปรที่ใกล้ชิดบุคคล (proximal factor)

ผลการศึกษาที่ 1 ยังสอดคล้องกับ Wills และคณะ (2007) ที่ศึกษาแบบจำลองความสัมพันธ์เชิงโครงสร้างปัจจัยที่ส่งผลต่อพฤติกรรมสูบบุหรี่/ ใช้สารเสพติดในวัยรุ่น พบว่าปัจจัยป้องกัน ประกอบไปด้วย ตัวแปรผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษา ทักษะการปฏิเสธ ตัวแบบการสูบบุหรี่และใช้สารเสพติด นอกจากนี้ สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล (2552) อาศัยแนวคิด/ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมถึงงานวิจัยของ Wills และคณะ (2007); Brody และคณะ (2004) สังเคราะห์และสร้างตัวแปรที่อยู่ในหมวดเดียวกันแต่ละตัวให้เป็นตัวบ่งชี้ของตัวแปรหลักหรือพัฒนาเป็นโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบ รวมทั้งเพิ่มตัวแปรที่เห็นว่าน่าจะมีอิทธิพลเชิงสาเหตุ ส่งอิทธิพลทางตรงและทางอ้อมต่อพฤติกรรมสูบบุหรี่และดื่มสุราในวัยรุ่น โดยพัฒนาเป็นโมเดลความสัมพันธ์เชิงสาเหตุและตรวจสอบความตรงของโมเดล โดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์สมการโครงสร้าง (structural equation model) ผลการวิเคราะห์พบว่า ตัวแปรที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสูงที่สุดในกลุ่มนี้ คือ **ปัจจัยเสี่ยง (risk factor)** ประกอบด้วยตัวแปรความเต็มใจในการข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่ (willingness) ตัวแปรเจตคติต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น (attitude toward smoking) ตัวแบบพฤติกรรมฯ (prototype) หากนักเรียนมีปัจจัยเสี่ยงเหล่านี้เพิ่มสูงขึ้นโอกาสที่จะเกิดพฤติกรรมกรรมการสูบบุหรี่เพิ่มขึ้นด้วย

ทั้งนี้ผลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยป้องกัน ตัวบ่งชี้ยังสอดคล้องกับทฤษฎีพฤติกรรมที่เป็นปัญหา ในด้านโครงสร้างความเชื่อส่วนบุคคล (personal beliefs structure) ที่ระบุว่าเป็นความเชื่อของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการควบคุมทางปัญญา (cognitive controls) ที่แสดงออกเพื่อต่อต้านพฤติกรรมที่เป็นปัญหา (Jessor & Jessor, 1977) ในงานวิจัยนี้ได้แก่ เจตคติต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น และการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบของวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ นั่นเอง

สรุปผลการวิจัยจากการศึกษาที่ 2

ผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนเพื่อทดสอบความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม (Test of Between-Subjects Effects) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่พัฒนาตามตัวชี้วัดหรือโมเดลการวิเคราะห์องค์ประกอบปัจจัยเชิงป้องกันในการศึกษาที่ 1 เพื่อเพิ่มผลลัพธ์เชิงป้องกัน ได้แก่ การวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต การต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน เจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น การรับรู้ภาพลักษณ์ในทางลบต่อวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ และ 2) เพื่อศึกษาผลของโปรแกรมเชิงป้องกันที่มีต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น ตามสมมติฐาน 5 ข้อ ได้แก่

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 1 กลุ่มทดลองมีคะแนนการวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต สูงกว่า กลุ่มควบคุม
สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 2 กลุ่มทดลองมีคะแนนการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน สูงกว่า กลุ่มทดลอง
สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 3 กลุ่มทดลองมีคะแนนเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่น สูงกว่า กลุ่มควบคุม

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 4 กลุ่มทดลองมีคะแนนการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบของผู้สูบบุหรี่ที่อยู่ในวัยเดียวกับตน สูงกว่า กลุ่มควบคุม

สมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5 กลุ่มทดลองมีคะแนนเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ น้อยกว่า กลุ่มควบคุม

กับกลุ่มตัวอย่างนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 188 คน แบ่งเป็นกลุ่มทดลองจำนวน 101 คน และกลุ่มควบคุมจำนวน 87 คน สรุปได้ดังนี้

1. กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนการวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคตไม่แตกต่างกันทางสถิติ ผลการศึกษา ไม่สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 1

2. กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อนสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษา สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 2

3. กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มทดลองมีเจตคติทางลบมากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษา สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 3

4. กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนการรับรู้ภาพลักษณ์ผู้สูบบุหรี่ที่อยู่ในวัยเดียวกับตน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มทดลองมีการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบของผู้สูบบุหรี่ที่อยู่ในวัยเดียวกับตนสูงกว่ากลุ่มทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษา สนับสนุนสมมติฐานข้อที่ 4

5. กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่น้อยกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ผลการศึกษา สนับสนุนสมมติฐานการวิจัยข้อที่ 5

อภิปรายผลการวิจัยจากการศึกษาที่ 2

การศึกษานี้มุ่งศึกษาผลของรูปแบบโปรแกรมส่งเสริมปัจจัยเชิงป้องกันที่ส่งผลกระทบต่อระดับปัจจัยป้องกันในนักเรียนและเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่น โดยกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้คือนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นที่ยังไม่มีประสบการณ์สูบบุหรี่ เนื่องจากโปรแกรมเชิงป้องกันและรูปแบบ

กิจกรรมออกแบบเพื่อให้นักเรียนมีเจตคติในทางลบต่อการสูบบุหรี่ มีการรับรู้ภาพลักษณ์ที่ถูกต้องเกี่ยวกับวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ เกิดความตระหนักถึงผลที่จะตามมาจากการสูบบุหรี่ และไม่คิดข้องเกี่ยวกับบุหรี่และสารเสพติดอื่น ๆ ซึ่งผลการวิจัยก่อนหน้าต่างสนับสนุนว่าการริเริ่มให้นักเรียนได้เรียนรู้โปรแกรมเชิงป้องกันการสูบบุหรี่ในระยะต้นเป็นสิ่งจำเป็น (Wattananonsakul, Suttiwan, & Iamsupasit, 2010) ในการวิจัยครั้งนี้ศึกษากับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างที่เหมาะสมกับโปรแกรมเชิงรณรงค์ ป้องกัน (preventive program) ที่พัฒนาขึ้นเนื่องจากนักเรียนส่วนใหญ่ยังไม่มีประสบการณ์สูบบุหรี่ ซึ่ง Flay (2009) พบว่าการจัดโปรแกรมเชิงป้องกันกับกลุ่มดังกล่าวมีประสิทธิภาพมากกว่าเมื่อเทียบกับกลุ่มประชากรอื่นๆ โปรแกรมเชิงป้องกันที่พัฒนาขึ้นนี้มีส่วนสำคัญ 3 ส่วน ได้แก่ ส่วนแรกกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ (knowledge) ของบุหรี่ ยาสูบและสารเสพติด ผู้วิจัยได้ถ่ายทอดองค์ความรู้ดังกล่าวให้แก่นักเรียน ผ่านกิจกรรมการตอบคำถาม กิจกรรมกลุ่ม และให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบโปสเตอร์รณรงค์ไม่สูบบุหรี่ ส่วนที่ 2 การฝึกทักษะทางสังคมและการเข้าสังคม (social skills) ปลูกฝังให้นักเรียนเข้าใจการรับรู้ทางสังคม (social perception) อิทธิพลทางสังคม (social influence) โดยเฉพาะอิทธิพลกลุ่มเพื่อน การรู้เท่าทันอิทธิพลดังกล่าว รวมถึงทักษะการปฏิเสธอย่างชาญฉลาด ส่วนที่ 3 การฝึกทักษะภายในตนเอง (intrapersonal skills) เป็นการสร้างเสริมทักษะเฉพาะบุคคล เน้นในเรื่องของทักษะการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต ตระหนักถึงผลที่ตามมาจากการทำพฤติกรรม การเห็นความสำคัญของอนาคตทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมไปถึงการกำกับตนเอง

ผลการทดลองใช้โปรแกรมเชิงป้องกันพบว่านักเรียนที่เข้าร่วมโปรแกรมเชิงป้องกันหรือกลุ่มทดลองมีคะแนนตัวแปรกลุ่มปัจจัยป้องกันสูงกว่านักเรียนกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติทุกตัวแปร ยกเว้นคะแนนการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต อย่างไรก็ตามในภาพรวมแสดงให้เห็นว่าโปรแกรมการฝึกทักษะด้านต่างๆ มีผลโดยตรงต่อผลลัพธ์เชิงป้องกันในนักเรียน ทั้งนี้การเปลี่ยนแปลงของคะแนนปัจจัยป้องกันเป็นไปในทิศทางบวก แสดงให้เห็นว่าโปรแกรมที่พัฒนาขึ้นส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงของระดับปัจจัยป้องกันในตัวนักเรียนให้มีระดับเพิ่มสูง โดยกลุ่มทดลองมีคะแนนความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน คะแนนเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่ และคะแนนการรับรู้ภาพลักษณ์ทางลบวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ รวมทั้งคะแนนเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ สูงกว่ากลุ่มควบคุมทุกตัวแปร

สอดคล้องกับการศึกษาของ Brody และคณะ (2004) ที่พบว่าโปรแกรมการฝึกทักษะที่เน้นปัจจัยเชิงป้องกันมีผลต่อระดับของปัจจัยป้องกันในวัยรุ่นซึ่งสนับสนุนสมมุติฐานการวิจัยทุกข้อยกเว้น สมมุติฐานข้อที่ 1 โดยคะแนนการวางเป้าหมายมุ่งอนาคตในกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมไม่แตกต่างกันในทางสถิติ ในกรณีที่ผลการศึกษาไม่เป็นไปตามสมมุติฐานจะได้อภิปรายต่อไป

นอกจากนี้โปรแกรมเชิงป้องกันยังส่งผลทางลบต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียน โดยนักเรียนกลุ่มทดลองที่เข้าร่วมโปรแกรมมีเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ภายหลังการเข้าร่วมโปรแกรมต่ำกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ผลการศึกษาเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับการศึกษาโมเดลเชิงสาเหตุของพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นตอนต้นที่พบว่าปัจจัยป้องกันและปัจจัยเสี่ยงส่งผลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรม และพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนวัยรุ่นตอนต้นในระดับมาก (Wattananonsakul, Suttiwan, & Iamsupasit, 2010; Wills et al., 2007; Brody, 2004)

เมื่อพิจารณาการวิเคราะห์รายตัวแปรที่เป็นตัวบ่งชี้ของปัจจัยป้องกัน พบว่าตัวแปรเจตคติทางลบต่อการสูบบุหรี่มีอิทธิพลต่อเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่สูงสุด ซึ่งเป็นไปตามการศึกษาก่อนหน้า (Wattananonsakul, Suttiwan, & Iamsupasit, 2010; Wills et al., 2007; Brody, 2004) ที่ระบุว่าเจตคติทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมและทำนายพฤติกรรม (Ajzen & Fishbein, 1980) รองลงมาได้แก่ตัวแปรการรับรู้

ภาพลักษณ์ทางลบของวัยรุ่นที่สูบบุหรี่ ตัวแปรดังกล่าวทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ได้ สอดคล้องกับการศึกษาของ Wattananonsakul, Suttiwan, และ Iamsupasit (2010) ที่ศึกษาพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในวัยรุ่นตอนต้นพบว่าวัยรุ่นส่วนหนึ่งได้รับอิทธิพลจากการรับรู้ภาพลักษณ์ทางบวกของวัยรุ่นวัยเดียวกันที่มีพฤติกรรมสูบบุหรี่ ผลการศึกษาดังกล่าวเป็นไปตามโมเดลการรับรู้ภาพลักษณ์และความเต็มใจในการกระทำ (Prototype/ Willingness Model) ที่มีข้อตกลงเบื้องต้นว่าการริเริ่มพฤติกรรมสูบบุหรี่ของวัยรุ่นเป็นการตอบสนองต่อเหตุการณ์แวดล้อมโดยวัยรุ่นจะมีการรับรู้อิทธิพลภาพลักษณ์บุคคลวัยเดียวกัน (prototype) ซึ่งเป็นอิทธิพลภาพลักษณ์ทางสังคม (Gibbon & Gerrard, 1995) ซึ่งตัวแปรนี้ได้นำมาประกอบการพัฒนาโปรแกรมเชิงป้องกัน ซึ่งผลลัพธ์พบว่านักเรียนกลุ่มทดลองมีแนวโน้มการรับรู้ไปในทิศทางที่ถูกต้องเหมาะสมมากขึ้นเมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม สอดคล้องกับแนวคิดของ Erickson (1968) ที่ว่าวัยรุ่นมีลักษณะอ่อนไหวต่อภาพลักษณ์ ส่งผลให้เกิดความพร้อมหรือความเต็มใจในการข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมเสี่ยงเมื่อสถานการณ์แวดล้อมเอื้ออำนวย ดังนั้นการออกแบบโปรแกรมจึงมุ่งที่การทำให้วัยรุ่นไม่หลงใหลในภาพลักษณ์ หนักแน่น และส่งผลกระทบต่อทักษะด้านสังคมอื่นๆ ด้วย ทั้งนี้การสอนให้วัยรุ่นได้มีการตระหนักถึงอิทธิพลทางสังคม ตระหนักถึงอิทธิพลกลุ่มก็ได้รับการพิจารณาให้นำมาศึกษาในการศึกษาครั้งนี้ โดยพบเช่นกันว่าหากนักเรียนมีระดับการต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อนยิ่งสูงยิ่งเป็นเกราะป้องกันไม่ให้เกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมสอดคล้องกับงานวิจัยก่อนหน้าเช่นกัน (Wattananonsakul, Suttiwan, & Iamsupasit, 2010; Wills et al., 2007; Brody, 2004; สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล, 2552; สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล และพรรณระพี สุทธิวรณ, 2553)

นอกจากนี้ แม้ว่ากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนการวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคตไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อพิจารณาที่ค่าเฉลี่ยยังคงพบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนสูงกว่ากลุ่มควบคุม พอจะให้เห็นได้ว่าตัวแปรการวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต รวมถึงคุณลักษณะมุ่งอนาคต ยังคงมีความสำคัญต่อนักเรียนวัยรุ่น แต่อาจเป็นเพราะระยะเวลาที่ผู้วิจัยจัดโปรแกรมส่งเสริมปัจจัยป้องกันให้กับนักเรียนมีระยะเวลาสั้น เพียง 10 สัปดาห์ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ค่อนข้างสั้น (short-term) จึงไม่สามารถเปลี่ยนคุณลักษณะ โดยเฉพาะการวางแผนมุ่งอนาคต ซึ่งต้องการระยะเวลาในการปลูกฝังและฝึกฝนเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้ผลที่เกิดขึ้นกับตนเอง ซึ่งประเด็นระยะเวลานี้ Flay (2009) แนะนำว่าโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพควรใช้เวลา 15 ครั้งขึ้นไป

ผลการศึกษาก่อนหน้าพบว่าการวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคตเป็นการฝึกนักเรียนให้มีการคิดถึงอนาคตทั้งระยะสั้นและระยะยาว ผลดีและผลเสียจากการกระทำพฤติกรรมปัจจุบัน และเป็นตัวแปรทำนายเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่ในนักเรียนได้ Brody และคณะ (2004) พบว่าตัวบ่งชี้หนึ่งของปัจจัยป้องกันในวัยรุ่นตอนต้นคือการวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยนี้ โดยการปลูกฝังคุณลักษณะดังกล่าวให้นักเรียนยังเป็นการฝึกการกำกับตนเองด้วย (Gonzales & Zimbardo, 1985 อ้างถึงใน Brody et al., 2004) ดังนั้นอาจสรุปได้ว่านักเรียนที่มีคุณลักษณะวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคตมากโอกาสการตอบสนองต่ออิทธิพลทางสังคมที่ไม่เหมาะสมจะมีน้อย (Wills, Sandy, & Yaeger, 2001)

กล่าวโดยสรุปการเสริมสร้างแรงต้านทานอิทธิพลกลุ่มเพื่อน รวมทั้งการส่งเสริมคุณลักษณะการวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคตของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นสามารถทำควบคู่กัน หากนักเรียนมีระดับของกลุ่มตัวแปรทางการรู้คิด (cognition) เหล่านี้เพิ่มสูงขึ้นระดับของความเต็มใจในการข้องเกี่ยวกับพฤติกรรมการสูบบุหรี่และเจตนาเชิงพฤติกรรมการสูบบุหรี่จะน้อยลง ซึ่งทำให้โอกาสของการเกิดพฤติกรรมการสูบบุหรี่น้อยลงด้วย ผลลัพธ์เชิงป้องกันนี้จึงเป็นเครื่องยืนยันประสิทธิภาพของโปรแกรมฯ อย่างไรก็ตามแม้ว่าผลการผู้อ่านควรตีความการนำไปใช้อย่างระมัดระวัง Flay (2009) แนะนำว่าโปรแกรมที่มีประสิทธิภาพควรใช้เวลา 15 ครั้งขึ้นไป การนำโปรแกรมเชิงป้องกันไปใช้จึงควรตระหนักด้านเวลาที่ใช้ในการจัดโปรแกรมรวมถึงความ

ต่อเนื่องด้วย หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับสถานศึกษาหรือผู้ที่ทำงานเกี่ยวกับนักเรียน สามารถนำโปรแกรมเชิงป้องกันไปประกอบการจัดโครงการเสริมสร้างทักษะเชิงป้องกัน (preventive program) ให้กับนักเรียนหรือนำไปสอดแทรกในหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมสุขภาพ สุขศึกษา ฯลฯ ที่จัดในโรงเรียน หรือชั้นเรียน โดยเน้นโรงเรียนเป็นฐาน (School-based) ต่อไปได้

ข้อเสนอแนะในการนำไปปฏิบัติ

1. โปรแกรมเชิงป้องกันที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นนี้เหมาะแก่การนำไปประยุกต์ใช้ในโรงเรียน (school based) ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนสามารถกำหนดโครงการเสริมสร้างปัจจัยเชิงป้องกันในนักเรียนโดยนำงานวิจัยนี้ไปบูรณาการกับการจัดโครงการเสริมสร้างทักษะเชิงป้องกันของนักเรียนในโรงเรียนได้

2. โครงการที่จัดให้กับนักเรียนในโรงเรียนโดยเฉพาะที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่ยาสูบหรือสารเสพติด ผู้จัดโครงการควรคำนึงว่าการให้ความรู้ หรือข้อมูลเกี่ยวกับสารต่างๆ ไม่เพียงพอต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมนักเรียนได้ ควรบูรณาการหลักการอย่างน้อย 3 ข้อ ได้แก่

2.1 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับองค์ความรู้ (knowledge) ของบุหรี่ยาสูบและสารเสพติด ผ่านกิจกรรมการตอบคำถาม กิจกรรมกลุ่ม และให้นักเรียนสร้างสรรค์ผลงานในรูปแบบการณรงค์

2.2 กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการฝึกทักษะทางสังคมและการเข้าสังคม (social skills) ปลูกฝังให้นักเรียนเข้าใจการรับรู้ทางสังคม (social perception) อิทธิพลทางสังคม (social influence) โดยเฉพาะอิทธิพลกลุ่มเพื่อน การรู้เท่าทันอิทธิพลดังกล่าว รวมถึงทักษะการปฏิเสธอย่างชาญฉลาด

2.3 การฝึกทักษะภายในตนเอง (intrapersonal skills) เป็นการสร้างเสริมทักษะเฉพาะบุคคล เน้นในเรื่องของทักษะการวางแผนเป้าหมายมุ่งอนาคต ตระหนักถึงผลที่ตามมาจากการทำพฤติกรรม การเห็นความสำคัญของอนาคตทั้งระยะสั้นและระยะยาว รวมไปถึงการกำกับตนเอง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรได้มีการวิเคราะห์คะแนนปัจจัยป้องกันในฐานะเป็นตัวแปรส่งผ่าน (Mediation variable) ตามขั้นตอนการพิจารณาตัวแปรส่งผ่านของ Baron และ Kenny (1986) เพื่อยืนยันกระบวนการทางปัญญาที่ส่งผลต่อพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ

2. การศึกษาวิจัยครั้งนี้เก็บข้อมูลก่อนการทดลอง และหลังการทดลองห่างกันประมาณ 3 เดือน ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดโปรแกรม 10 สัปดาห์ ซึ่งเป็นช่วงระยะเวลาที่ค่อนข้างสั้น (short-term) การวิจัยครั้งต่อไปจึงควรขยายระยะเวลาจัดโปรแกรมเชิงป้องกันให้ต่อเนื่องและมีการวัดผลเป็นระยะ

ตัวอย่างชุดโปรแกรมเชิงป้องกัน

การสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

แผนการดำเนินงานกิจกรรม ระหว่างเดือน ตุลาคม 2555 – มีนาคม 2556

ขั้นตอนการดำเนินงาน	วันที่	ผู้ประสานงาน
1. ขั้นเตรียมการ 1.1 วางแผนการจัดทำโครงการ 1.2 ประชุมชี้แจงโครงการ 1.3 กำหนดวันที่จัดกิจกรรม 1.4 ขออนุมัติโครงการ	ตุลาคม 2555	รองผู้อำนวยการกลุ่ม บริหารวิชาการและคณะ
2. ขั้นดำเนินการ 2.1 ดำเนินกิจกรรม ครั้งที่ 1 กิจกรรมการสร้างความรู้ความคุ้นเคย แนะนำ โครงการวิจัย ครั้งที่ 2 การให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่และสาร เสพติด ครั้งที่ 3-4 เสริมสร้างความรู้และความตระหนักถึง โทษของบุหรี่ ครั้งที่ 5 เสริมสร้างทักษะเชิงป้องกัน (ทักษะปฏิเสธ การรักษาสติ วิเคราะห์ปัญหา) ครั้งที่ 6 เสริมสร้างความเข้าใจภาพลักษณ์ของการ สูบบุหรี่ของวัยรุ่น: วัยรุ่นกับบุหรี่ (Prototype/ Willingness) ครั้งที่ 7 ความสามารถในการต้านทานอิทธิพลกลุ่ม เพื่อน ครั้งที่ 8- 9 กิจกรรมสำรวจตนเอง ตั้งเป้าหมายและ วางแผนแบบมุ่งอนาคต (goal orientation) ครั้งที่ 10 เชื่อมโยงทักษะเชิงป้องกัน และ ประเมินผลโปรแกรมฯ 2.2 นิเทศ ติดตาม กิจกรรมโครงการ ครั้งที่ 11 ติดตามผลของโปรแกรม (1) ครั้งที่ 12 ติดตามผลของโปรแกรม (2)	พฤศจิกายน 2555 ธันวาคม 2555 มกราคม 2556 กุมภาพันธ์ 2556	รองผู้อำนวยการ กลุ่มบริหาร วิชาการและคณะ
3. ขั้นสรุปผล 3.1 ประเมินผล 3.2 จัดทำแฟ้มสรุปโครงการและรายงานผลการวิจัย เบื้องต้น	มีนาคม 2556	

DATE: 7/20/2013
TIME: 22:03

L I S R E L 8.72

BY

Karl G. Jöreskog & Dag Sörbom

This program is published exclusively by
Scientific Software International, Inc.
7383 N. Lincoln Avenue, Suite 100
Lincolnwood, IL 60712, U.S.A.
Phone: (800)247-6113, (847)675-0720, Fax: (847)675-2140
Copyright by Scientific Software International, Inc., 1981-2005
Use of this program is subject to the terms specified in the
Universal Copyright Convention.
Website: www.ssicentral.com

The following lines were read from file C:\Documents and Settings\big\Desktop\รายงานวิจัยส่งบัณฑิต
วิทยาลัย\CFA ฝั่ง\CFA Protective.ls8:

```
CFA
DATA NI=10 NO=600 MA=CM
LA
P1 P2 P3 P4 P5 P6 P7 P8 P9 P10
KM
1.000
0.307 1.000
0.351 0.439 1.000
0.541 0.346 0.402 1.000
0.029 0.220 0.218 0.127 1.000
0.102 0.128 0.122 0.051 0.473 1.000
0.203 0.151 0.140 0.299 0.104 0.051 1.000
0.144 0.237 0.202 0.247 0.196 0.112 0.512 1.000
0.086 0.124 0.117 0.159 0.210 0.110 0.273 0.449 1.000
0.169 0.101 0.147 0.233 0.034 0.016 0.454 0.359 0.167 1.000
ME
18.260 14.306 18.230 19.353 15.855 11.376 24.335 20.845 33.876 33.399
SD
3.075 2.763 3.521 3.486 3.211 2.373 4.106 3.696 7.067 9.831

MO NY=10 NE=4 NK=1 C
LY=FU,FI GA=FU,FR BE=FU,FI PH=FU,FR PS=FU TE=FU,FI
FR LY(1,1) LY(2,1) LY(3,1) LY(4,1) LY(5,2) LY(6,2) LY(7,3) LY(8,3) LY(9,4) LY(10,4)
FR te 1 1 TE(2,2) TE(3,3) TE(4,4) TE(5,5) TE(6,6) TE(7,7) TE(8,8) TE(9,9) TE(10,10)
FI
FR te 1 4 te 7 10 te 5 10 te 6 10 te 8 9 te 1 5 te 4 7 te 1 8 te 2 10 te 7 9 te 8 10
```

```
LE
Future Peer Att Proto
LK
Protect
PD
OU SE TV EF SS MI RS FS SC
```

CFA

```
Number of Input Variables 10
Number of Y - Variables 10
Number of X - Variables 0
Number of ETA - Variables 4
Number of KSI - Variables 1
Number of Observations 600
```

CFA

Covariance Matrix

	P1	P2	P3	P4	P5	P6
P1	9.46					

P2	2.61	7.63					
P3	3.80	4.27	12.40				
P4	5.80	3.33	4.93	12.15			
P5	0.29	1.95	2.46	1.42	10.31		
P6	0.74	0.84	1.02	0.42	3.60	5.63	
P7	2.56	1.71	2.02	4.28	1.37	0.50	
P8	1.64	2.42	2.63	3.18	2.33	0.98	
P9	1.87	2.42	2.91	3.92	4.77	1.84	
P10	5.11	2.74	5.09	7.99	1.07	0.37	

Covariance Matrix

	P7	P8	P9	P10
P7	16.86			
P8	7.77	13.66		
P9	7.92	11.73	49.94	
P10	18.33	13.04	11.60	96.65

CFA

Parameter Specifications

LAMBDA-Y

	Future	Peer	Att	Proto
P1	0	0	0	0
P2	1	0	0	0
P3	2	0	0	0
P4	3	0	0	0
P5	0	0	0	0
P6	0	4	0	0
P7	0	0	0	0
P8	0	0	5	0
P9	0	0	0	0
P10	0	0	0	6

GAMMA

	Protect
Future	7
Peer	8
Att	9
Proto	10

PSI

	Future	Peer	Att	Proto
	11	12	13	14

THETA-EPS

	P1	P2	P3	P4	P5	P6
P1	15					
P2	0	16				
P3	0	0	17			
P4	18	0	0	19		
P5	20	0	0	0	21	
P6	0	0	0	0	0	22
P7	0	0	0	23	0	0
P8	25	0	0	0	0	0
P9	0	0	0	0	0	0
P10	0	30	0	0	31	32

THETA-EPS

	P7	P8	P9	P10
P7	24			
P8	0	26		
P9	27	28	29	

P10   33   34   0   35

CFA

Number of Iterations = 48

LISREL Estimates (Maximum Likelihood)

LAMBDA-Y

	Future	Peer	Att	Proto
P1	1.58	--	--	--
P2	1.75 (0.20) 8.74	--	--	--
P3	2.37 (0.27) 8.91	--	--	--
P4	2.04 (0.19) 11.01	--	--	--
P5	--	2.98	--	--
P6	--	1.22 (0.27) 4.61	--	--
P7	--	--	2.46	--
P8	--	--	3.16 (0.50) 6.29	--
P9	--	--	--	2.77
P10	--	--	--	4.35 (1.05) 4.15

GAMMA

	Protect
Future	0.71 (0.10) 7.00
Peer	0.47 (0.06) 7.30
Att	0.57 (0.10) 5.51
Proto	0.87 (0.16) 5.42

Covariance Matrix of ETA and KSI

	Future	Peer	Att	Proto	Protect
Future	1.00				
Peer	0.33	1.00			
Att	0.41	0.27	1.00		
Proto	0.62	0.41	0.50	1.00	

Protect   0.71   0.47   0.57   0.87   1.00

PHI

Protect

1.00

PSI

Note: This matrix is diagonal.

Future	Peer	Att	Proto
0.49	0.78	0.67	0.25
(0.15)	(0.22)	(0.13)	(0.30)
3.37	3.63	5.08	0.82

Squared Multiple Correlations for Structural Equations

Future	Peer	Att	Proto
0.51	0.22	0.33	0.75

Squared Multiple Correlations for Reduced Form

Future	Peer	Att	Proto
0.51	0.22	0.33	0.75

THETA-EPS

	P1	P2	P3	P4	P5	P6
P1	6.93 (0.49) 14.11					
P2	--	4.58 (0.37) 12.32				
P3	--	--	6.76 (0.60) 11.21			
P4	2.42 (0.43) 5.67	--	--	7.90 (0.60) 13.20		
P5	-1.29 (0.29) -4.36	--	--	--	1.49 (1.85) 0.81	
P6	--	--	--	--	--	4.13 (0.39) 10.61
P7	--	--	--	1.43 (0.39) 3.65	--	--
P8	-0.73 (0.31) -2.38	--	--	--	--	--
P9	--	--	--	--	--	--
P10	--	-1.97 (0.92) -2.15	--	--	-3.74 (1.38) -2.71	-1.53 (0.90) -1.69

THETA-EPS

	P7	P8	P9	P10
P7	10.65 (1.09) 9.74			
P8	- -	3.73 (1.53) 2.43		
P9	4.35 (1.30) 3.34	7.30 (1.33)	42.29 (3.21) 13.17	
P10	12.36 (2.12) 5.83	6.18 (2.15) 2.88	- -	77.29 (7.10) 10.89

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

P1	P2	P3	P4	P5	P6
0.27	0.40	0.45	0.35	0.86	0.27

Squared Multiple Correlations for Y - Variables

P7	P8	P9	P10
0.36	0.73	0.15	0.20

Goodness of Fit Statistics

Degrees of Freedom = 20
 Minimum Fit Function Chi-Square = 28.33 (P = 0.10)
 Normal Theory Weighted Least Squares Chi-Square = 27.82 (P = 0.11)
 Estimated Non-centrality Parameter (NCP) = 7.82
 90 Percent Confidence Interval for NCP = (0.0 ; 25.85)
 Minimum Fit Function Value = 0.047
 Population Discrepancy Function Value (F0) = 0.013
 90 Percent Confidence Interval for F0 = (0.0 ; 0.043)
 Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA) = 0.026
 90 Percent Confidence Interval for RMSEA = (0.0 ; 0.046)
 P-Value for Test of Close Fit (RMSEA < 0.05) = 0.98
 Expected Cross-Validation Index (ECVI) = 0.16
 90 Percent Confidence Interval for ECVI = (0.15 ; 0.19)
 ECVI for Saturated Model = 0.18
 ECVI for Independence Model = 2.95

Chi-Square for Independence Model with 45 Degrees of Freedom = 1746.89

Independence AIC = 1766.89
 Model AIC = 97.82
 Saturated AIC = 110.00
 Independence CAIC = 1820.86
 Model CAIC = 286.71
 Saturated CAIC = 406.83

Normed Fit Index (NFI) = 0.98
 Non-Normed Fit Index (NNFI) = 0.99
 Parsimony Normed Fit Index (PNFI) = 0.44
 Comparative Fit Index (CFI) = 1.00
 Incremental Fit Index (IFI) = 1.00
 Relative Fit Index (RFI) = 0.96

Critical N (CN) = 795.28

Root Mean Square Residual (RMR) = 0.57
 Standardized RMR = 0.028
 Goodness of Fit Index (GFI) = 0.99
 Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) = 0.97
 Parsimony Goodness of Fit Index (PGFI) = 0.36

CFA

Fitted Covariance Matrix

	P1	P2	P3	P4	P5	P6
P1	9.44					
P2	2.77	7.63				
P3	3.76	4.15	12.40			
P4	5.66	3.57	4.85	12.07		
P5	0.29	1.73	2.36	2.03	10.37	
P6	0.65	0.71	0.97	0.83	3.65	5.63
P7	1.59	1.75	2.38	3.48	1.97	0.81
P8	1.31	2.25	3.06	2.63	2.53	1.04
P9	2.70	2.98	4.05	3.49	3.35	1.38
P10	4.26	2.73	6.38	5.49	1.54	0.63

Fitted Covariance Matrix

	P7	P8	P9	P10
P7	16.69			
P8	7.76	13.69		
P9	7.74	11.65	49.94	
P10	17.70	13.03	12.04	96.25

Fitted Residuals

	P1	P2	P3	P4	P5	P6
P1	0.01					
P2	-0.16	0.00				
P3	0.04	0.12	0.00			
P4	0.14	-0.24	0.08	0.08		
P5	0.00	0.22	0.11	-0.61	-0.06	
P6	0.10	0.13	0.05	-0.41	-0.04	0.00
P7	0.97	-0.04	-0.36	0.80	-0.60	-0.31
P8	0.33	0.17	-0.43	0.55	-0.20	-0.06
P9	-0.84	-0.56	-1.14	0.43	1.41	0.47
P10	0.85	0.02	-1.29	2.49	-0.47	-0.26

Fitted Residuals

	P7	P8	P9	P10
P7	0.17			
P8	0.01	-0.03		
P9	0.18	0.07	0.00	
P10	0.63	0.01	-0.44	0.40

Summary Statistics for Fitted Residuals

Smallest Fitted Residual = -1.29
 Median Fitted Residual = 0.01
 Largest Fitted Residual = 2.49

Stemleaf Plot

```

- 1|31
- 0|86665
- 0|444433222110000000000000
  0|1111111112222344
  0|55689
  1|04
  1|
  2|
  2|5

```

Standardized Residuals

	P1	P2	P3	P4	P5	P6
P1	0.40					
P2	-1.08	-				
P3	0.23	1.29	-			
P4	2.05	-1.67	0.53	2.30		

P5	0.00	1.05	0.46	-2.09	-1.08	
P6	0.41	0.67	0.23	-1.63	-0.94	- -
P7	2.47	-0.13	-1.01	3.48	-1.94	-1.00
P8	1.62	0.71	-1.59	1.68	-1.58	-0.26
P9	-1.22	-1.06	-1.83	0.60	2.62	0.86
P10	0.98	0.06	-1.91	2.90	-1.55	-0.93

Standardized Residuals

	P7	P8	P9	P10
P7	2.19			
P8	0.14	-0.61		
P9	1.28	0.96	- -	
P10	2.52	0.10	-1.58	1.38

Summary Statistics for Standardized Residuals

Smallest Standardized Residual = -2.09
 Median Standardized Residual = 0.10
 Largest Standardized Residual = 3.48

Stemleaf Plot

```

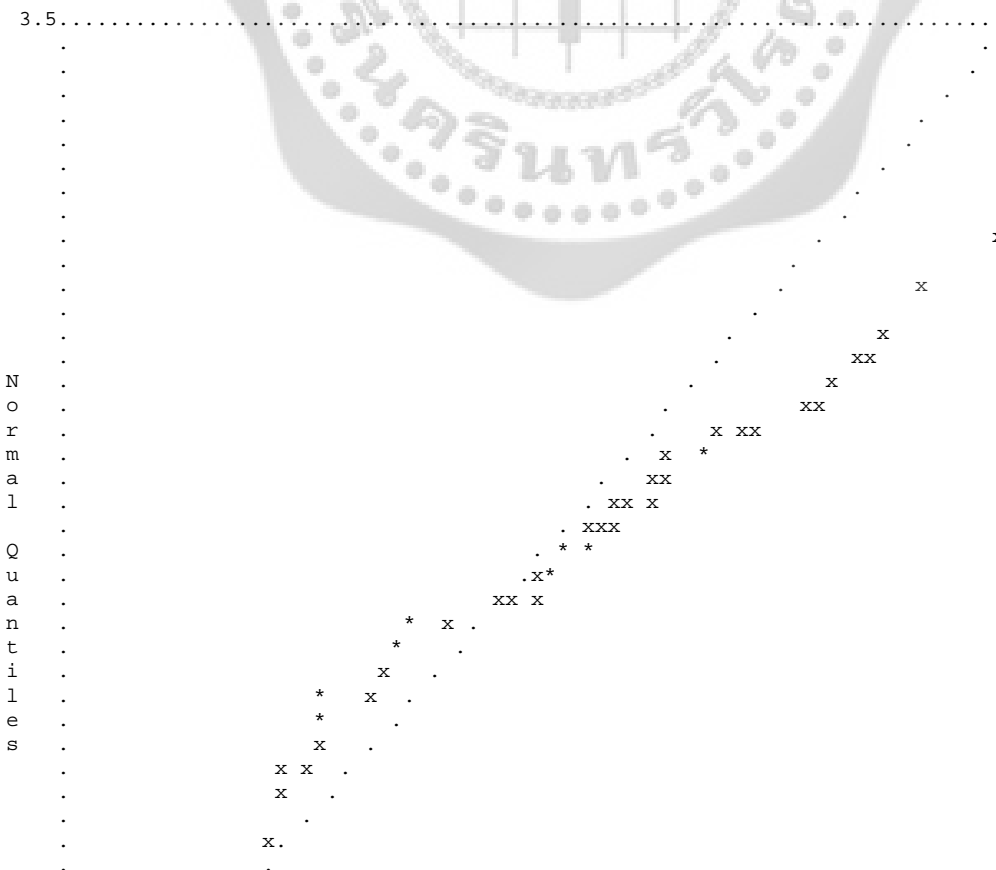
- 2|1
- 1|998766665211100
- 0|9963100000
  0|1112244556779
  1|00033467
  2|1235569
  3|5
    
```

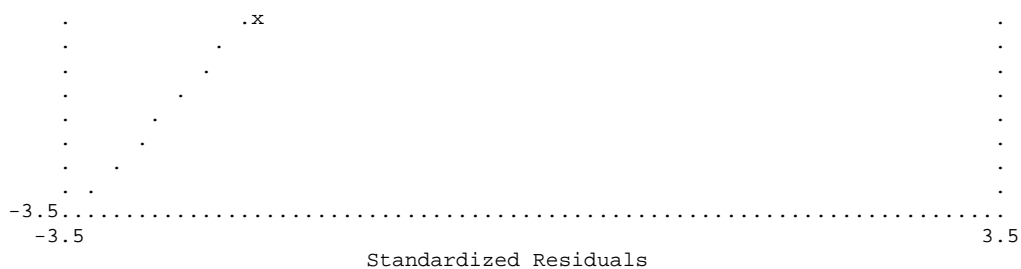
Largest Positive Standardized Residuals

Residual for P7 and P4 3.48
 Residual for P9 and P5 2.62
 Residual for P10 and P4 2.90

CFA

Qplot of Standardized Residuals

CFA

Modification Indices and Expected Change

Modification Indices for LAMBDA-Y

	Future	Peer	Att	Proto
P1	--	0.77	4.26	0.13
P2	--	1.10	0.48	0.11
P3	--	0.07	1.54	4.37
P4	--	3.24	0.42	2.05
P5	0.00	--	2.99	4.04
P6	0.00	--	0.00	0.00
P7	0.93	0.93	--	--
P8	1.00	1.00	--	--
P9	5.75	5.75	--	--
P10	--	--	--	--

Expected Change for LAMBDA-Y

	Future	Peer	Att	Proto
P1	--	0.20	0.46	-0.11
P2	--	0.14	0.09	0.12
P3	--	0.05	-0.21	-0.86
P4	--	-0.28	0.11	0.47
P5	0.00	--	-0.42	2.33
P6	0.00	--	-0.01	0.04
P7	0.51	-0.21	--	--
P8	0.52	-0.22	--	--
P9	-2.29	0.96	--	--
P10	--	--	--	--

Standardized Expected Change for LAMBDA-Y

	Future	Peer	Att	Proto
P1	--	0.20	0.46	-0.11
P2	--	0.14	0.09	0.12
P3	--	0.05	-0.21	-0.86
P4	--	-0.28	0.11	0.47
P5	0.00	--	-0.42	2.33
P6	0.00	--	-0.01	0.04
P7	0.51	-0.21	--	--
P8	0.52	-0.22	--	--
P9	-2.29	0.96	--	--
P10	--	--	--	--

Completely Standardized Expected Change for LAMBDA-Y

	Future	Peer	Att	Proto
P1	--	0.06	0.15	-0.04
P2	--	0.05	0.03	0.04
P3	--	0.01	-0.06	-0.24
P4	--	-0.08	0.03	0.14
P5	0.00	--	-0.13	0.72
P6	0.00	--	0.00	0.02
P7	0.13	-0.05	--	--
P8	0.14	-0.06	--	--
P9	-0.32	0.14	--	--
P10	--	--	--	--

Modification Indices for BETA

	Future	Peer	Att	Proto
Future	- -	- -	5.75	5.75
Peer	- -	- -	5.75	5.75
Att	5.75	5.75	- -	- -
Proto	5.75	5.75	- -	- -

Expected Change for BETA

	Future	Peer	Att	Proto
Future	- -	- -	0.41	-1.67
Peer	- -	- -	-0.27	1.10
Att	0.55	-0.23	- -	- -
Proto	-0.83	0.35	- -	- -

Standardized Expected Change for BETA

	Future	Peer	Att	Proto
Future	- -	- -	0.41	-1.67
Peer	- -	- -	-0.27	1.10
Att	0.55	-0.23	- -	- -
Proto	-0.83	0.35	- -	- -

No Non-Zero Modification Indices for GAMMA

No Non-Zero Modification Indices for PHI

Modification Indices for PSI

	Future	Peer	Att	Proto
Future	- -	- -	- -	- -
Peer	- -	- -	- -	- -
Att	5.75	5.75	- -	- -
Proto	5.75	5.75	- -	- -

Expected Change for PSI

	Future	Peer	Att	Proto
Future	- -	- -	- -	- -
Peer	- -	- -	- -	- -
Att	0.27	-0.18	- -	- -
Proto	-0.41	0.27	- -	- -

Standardized Expected Change for PSI

	Future	Peer	Att	Proto
Future	- -	- -	- -	- -
Peer	- -	- -	- -	- -
Att	0.27	-0.18	- -	- -
Proto	-0.41	0.27	- -	- -

Modification Indices for THETA-EPS

	P1	P2	P3	P4	P5	P6
P1	- -	- -	- -	- -	- -	- -
P2	0.16	- -	- -	- -	- -	- -
P3	0.02	1.30	- -	- -	- -	- -
P4	- -	0.91	0.15	- -	- -	- -
P5	- -	0.48	0.26	1.71	- -	- -
P6	0.79	0.12	0.01	1.19	- -	- -
P7	4.91	0.31	0.14	- -	0.33	0.16
P8	- -	0.88	0.45	0.27	0.94	0.06
P9	1.85	0.75	0.59	0.85	4.04	0.00
P10	0.52	- -	1.76	3.50	- -	- -

Modification Indices for THETA-EPS

P7	P8	P9	P10
----	----	----	-----

P7	-	-	-	-
P8	-	-	-	-
P9	-	-	-	-
P10	-	-	-	-

Expected Change for THETA-EPS

	P1	P2	P3	P4	P5	P6
P1	-	-	-	-	-	-
P2	-0.12	-	-	-	-	-
P3	0.05	0.66	-	-	-	-
P4	-	-0.33	0.17	-	-	-
P5	-	0.20	0.20	-0.48	-	-
P6	0.22	0.07	0.02	-0.26	-	-
P7	0.93	-0.20	-0.17	-	-0.25	-0.12
P8	-	0.29	-0.26	0.21	-0.40	0.06
P9	-0.97	-0.55	-0.63	0.68	1.59	0.03
P10	-0.69	-	-1.89	2.12	-	-

Expected Change for THETA-EPS

	P7	P8	P9	P10
P7	-	-	-	-
P8	-	-	-	-
P9	-	-	-	-
P10	-	-	-	-

Completely Standardized Expected Change for THETA-EPS

	P1	P2	P3	P4	P5	P6
P1	-	-	-	-	-	-
P2	-0.01	-	-	-	-	-
P3	0.00	0.07	-	-	-	-
P4	-	-0.03	0.01	-	-	-
P5	-	0.02	0.02	-0.04	-	-
P6	0.03	0.01	0.00	-0.03	-	-
P7	0.07	-0.02	-0.01	-	-0.02	-0.01
P8	-	0.03	-0.02	0.02	-0.03	0.01
P9	-0.04	-0.03	-0.03	0.03	0.07	0.00
P10	-0.02	-	-0.05	0.06	-	-

Completely Standardized Expected Change for THETA-EPS

	P7	P8	P9	P10
P7	-	-	-	-
P8	-	-	-	-
P9	-	-	-	-
P10	-	-	-	-

Maximum Modification Index is 5.75 for Element (2, 4) of BETA

CFA

Factor Scores Regressions

ETA

	P1	P2	P3	P4	P5	P6
Future	0.05	0.11	0.10	0.06	0.04	0.00
Peer	0.05	0.00	-0.01	-0.02	0.28	0.03
Att	0.04	0.01	0.02	-0.01	0.02	0.00
Proto	0.03	0.05	0.04	0.02	0.07	0.01

ETA

	P7	P8	P9	P10
Future	-0.01	0.02	0.00	0.01
Peer	-0.01	0.00	0.00	0.01
Att	0.07	0.23	-0.04	-0.02

Proto -0.02 0.03 0.03 0.03

CFA

Standardized Solution

LAMBDA-Y

	Future	Peer	Att	Proto
P1	1.58	- -	- -	- -
P2	1.75	- -	- -	- -
P3	2.37	- -	- -	- -
P4	2.04	- -	- -	- -
P5	- -	2.98	- -	- -
P6	- -	1.22	- -	- -
P7	- -	- -	2.46	- -
P8	- -	- -	3.16	- -
P9	- -	- -	- -	2.77
P10	- -	- -	- -	4.35

GAMMA

	Protect
Future	0.71
Peer	0.47
Att	0.57
Proto	0.87

Correlation Matrix of ETA and KSI

	Future	Peer	Att	Proto	Protect
Future	1.00				
Peer	0.33	1.00			
Att	0.41	0.27	1.00		
Proto	0.62	0.41	0.50	1.00	
Protect	0.71	0.47	0.57	0.87	1.00

PSI

Note: This matrix is diagonal.

	Future	Peer	Att	Proto
	0.49	0.78	0.67	0.25

CFA

Completely Standardized Solution

LAMBDA-Y

	Future	Peer	Att	Proto
P1	0.52	- -	- -	- -
P2	0.63	- -	- -	- -
P3	0.67	- -	- -	- -
P4	0.59	- -	- -	- -
P5	- -	0.93	- -	- -
P6	- -	0.52	- -	- -
P7	- -	- -	0.60	- -
P8	- -	- -	0.85	- -
P9	- -	- -	- -	0.39
P10	- -	- -	- -	0.44

GAMMA

	Protect
Future	0.71
Peer	0.47
Att	0.57
Proto	0.87

Correlation Matrix of ETA and KSI

	Future	Peer	Att	Proto	Protect
Future	1.00				
Peer	0.33	1.00			
Att	0.41	0.27	1.00		
Proto	0.62	0.41	0.50	1.00	
Protect	0.71	0.47	0.57	0.87	1.00

PSI
Note: This matrix is diagonal.

	Future	Peer	Att	Proto
	0.49	0.78	0.67	0.25

THETA-EPS

	P1	P2	P3	P4	P5	P6
P1	0.73					
P2	-	0.60				
P3	-	-	0.55			
P4	0.23	-	-	0.65		
P5	-0.13	-	-	-	0.14	
P6	-	-	-	-	-	0.73
P7	-	-	-	0.10	-	-
P8	-0.06	-	-	-	-	-
P9	-	-	-	-	-	-
P10	-	-0.07	-	-	-0.12	-0.07

THETA-EPS

	P7	P8	P9	P10
P7	0.64			
P8	-	0.27		
P9	0.15	0.28	0.85	
P10	0.31	0.17	-	0.80

CFA

Total and Indirect Effects

Total Effects of X on ETA

	Protect
Future	0.71 (0.10) 7.00
Peer	0.47 (0.06) 7.30
Att	0.57 (0.10) 5.51
Proto	0.87 (0.16) 5.42

BETA*BETA' is not Pos. Def., Stability Index cannot be Computed

Total Effects of ETA on Y

	Future	Peer	Att	Proto
P1	1.58	-	-	-
P2	1.75 (0.20) 8.74	-	-	-

P3	2.37 (0.27) 8.91	- -	- -	- -
P4	2.04 (0.19) 11.01	- -	- -	- -
P5	- -	2.98	- -	- -
P6	- -	1.22 (0.27) 4.61	- -	- -
P7	- -	- -	2.46	- -
P8	- -	- -	3.16 (0.50) 6.29	- -
P9	- -	- -	- -	2.77
P10	- -	- -	- -	4.35 (1.05) 4.15

Total Effects of X on Y

	Protect

P1	1.13 (0.16) 7.00
P2	1.24 (0.17) 7.50
P3	1.69 (0.22) 7.69
P4	1.45 (0.20) 7.25
P5	1.40 (0.19) 7.30
P6	0.57 (0.14) 4.08
P7	1.41 (0.26) 5.51
P8	1.81 (0.24) 7.56
P9	2.40 (0.44) 5.42
P10	3.78 (0.76) 4.96

CFA

Standardized Total and Indirect Effects

Standardized Total Effects of X on ETA

	Protect
Future	0.71
Peer	0.47
Att	0.57
Proto	0.87

Standardized Total Effects of ETA on Y

	Future	Peer	Att	Proto
P1	1.58	- -	- -	- -
P2	1.75	- -	- -	- -
P3	2.37	- -	- -	- -
P4	2.04	- -	- -	- -
P5	- -	2.98	- -	- -
P6	- -	1.22	- -	- -
P7	- -	- -	2.46	- -
P8	- -	- -	3.16	- -
P9	- -	- -	- -	2.77
P10	- -	- -	- -	4.35

Completely Standardized Total Effects of ETA on Y

	Future	Peer	Att	Proto
P1	0.52	- -	- -	- -
P2	0.63	- -	- -	- -
P3	0.67	- -	- -	- -
P4	0.59	- -	- -	- -
P5	- -	0.93	- -	- -
P6	- -	0.52	- -	- -
P7	- -	- -	0.60	- -
P8	- -	- -	0.85	- -
P9	- -	- -	- -	0.39
P10	- -	- -	- -	0.44

Standardized Total Effects of X on Y

	Protect
P1	1.13
P2	1.24
P3	1.69
P4	1.45
P5	1.40
P6	0.57
P7	1.41
P8	1.81
P9	2.40
P10	3.78

Completely Standardized Total Effects of X on Y

	Protect
P1	0.37
P2	0.45
P3	0.48
P4	0.42
P5	0.43
P6	0.24
P7	0.35
P8	0.49
P9	0.34
P10	0.39

Time used: 0.063 Seconds

ตัวอย่างมาตรวัดที่ใช้ในการวิจัย

คำชี้แจง พิจารณาข้อความนั้นว่าตรงกับตัวนักเรียนมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขในช่องที่ตรงกับนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	ตรง น้อย ที่สุด	ตรง น้อย	ปาน กลาง	ตรง มาก	ตรง มาก ที่สุด
1	ฉันพยายามศึกษาข้อมูลการเรียนรู้ต่ออยู่เสมอ	1	2	3	4	5
2	ฉันเชื่อว่าการศึกษาสูงทำให้มีโอกาสดี ๆ ในชีวิต	1	2	3	4	5
3	เวลาใกล้สอบ ฉันมักวางแผนทบทวนการอ่านหนังสือ	1	2	3	4	5
4	ฉันวางแผนว่าเทอมหน้าจะทำเกรดเฉลี่ยให้ดีกว่านี้	1	2	3	4	5
5	เวลาจะไปไหนกับกลุ่มเพื่อน ฉันมักวางแผนก่อน	1	2	3	4	5
6	ฉันเห็นว่าคนเราไม่จำเป็นต้องคิดถึงอนาคต อยู่กับปัจจุบันก็พอแล้ว	1	2	3	4	5
.		1	2	3	4	5
.		1	2	3	4	5
.		1	2	3	4	5

คำชี้แจง พิจารณาข้อความนั้นว่าตรงกับตัวนักเรียนมากน้อยเพียงใด โดยทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขในช่องที่ตรงกับนักเรียน

ข้อ	ข้อความ	ตรง น้อย ที่สุด	ตรง น้อย	ปาน กลาง	ตรง มาก	ตรง มาก ที่สุด
1	ฉันมักจะทำอะไรโดยไม่ยั้งคิด	1	2	3	4	5
2	ฉันมักจะทำอะไรตามอารมณ์และความรู้สึกในขณะนั้น โดยไม่ไตร่ตรองให้รอบคอบเสียก่อน	1	2	3	4	5
3	ฉันไม่มีสมาธิในการทำงาน ถ้ามีสิ่งรบกวนแม้เพียงเล็กน้อย	1	2	3	4	5
4	ฉันวอกแวกกับสิ่งต่าง ๆ รอบตัวได้ง่าย	1	2	3	4	5
.		1	2	3	4	5
.		1	2	3	4	5
.		1	2	3	4	5

คำชี้แจง จงอ่านข้อความต่อไปนี้ และทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขในช่องที่ตรงกับตัวนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความที่เกี่ยวข้องกับเพื่อนของฉัน	ไม่เห็น ด้วย อย่างยิ่ง	ไม่เห็น ด้วย	ปาน กลาง	เห็นด้วย มาก	เห็นด้วย อย่าง ยิ่ง
1.	เพื่อน ๆ ของฉันสามารถเปลี่ยนแปลงการตัดสินใจของฉันได้	1	2	3	4	5
2.	ฉันจะทำในสิ่งที่เพื่อน ๆ ให้การยอมรับ แม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่ค่อยถูกต้องก็ตาม	1	2	3	4	5
3.	บ่อยครั้งที่ฉันต้องเก็บความคิดเห็นที่ถูกไว้ ไม่แสดงออกต่อหน้าเพื่อนเพราะกลัวเพื่อนไม่เห็นด้วย	1	2	3	4	5
4.	ฉันจะไม่ทำสิ่งที่ผิดกฎของโรงเรียน แม้ว่าเพื่อน ๆ มักจะทำกัน	1	2	3	4	5
.		1	2	3	4	5
.		1	2	3	4	5
.		1	2	3	4	5

คำชี้แจง จงอ่านข้อความต่อไปนี้และพิจารณาความรู้สึกของนักเรียนที่มีต่อข้อความนั้น โดยทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขในช่องที่ตรงกับความคิดเห็นของนักเรียนมากที่สุด

ข้อ	ข้อความ	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วย	เห็นด้วย	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.	การสูบบุหรี่ทำให้เสียการเรียน	1	2	3	4
2.	การสูบบุหรี่เป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ทำให้ใครเดือดร้อน	1	2	3	4
3.	การสูบบุหรี่เป็นที่ถูกของสังคม	1	2	3	4
.		1	2	3	4
.		1	2	3	4
.		1	2	3	4

คำชี้แจง คำแสดงคุณลักษณะต่อไปนี้แสดงถึงตัววัยรุ่นเพศเดียวกับนักเรียนที่กำลังสูบบุหรี่อยู่ นักเรียนคิดว่าวัยรุ่นเพศเดียวกับนักเรียนที่สูบบุหรี่อยู่นั้นหน้าจะเป็นคนอย่างไร จงทำเครื่องหมาย X ทับตัวเลขในช่องที่ตรงกับความรู้สึก/ความคิดเห็นของนักเรียน

ข้อ	ถ้ามีวัยรุ่นเพศเดียวกับคุณกำลังสูบบุหรี่ คุณคิดว่าเขาหรือเธอ หน้าจะเป็นคนอย่างไร	ไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง	ไม่เห็นด้วยมาก	ไม่เห็นด้วยบ้าง	ทั้ง 2 ข้างพอๆกัน	เห็นด้วยบ้าง	เห็นด้วยมาก	เห็นด้วยอย่างยิ่ง
1.	ดูดี	1	2	3	4	5	6	7
2.	จิตใจสับสน	1	2	3	4	5	6	7
3.	เพื่อนเยอะ/ ใครๆ ก็รู้จัก	1	2	3	4	5	6	7
.		1	2	3	4	5	6	7
.		1	2	3	4	5	6	7
.		1	2	3	4	5	6	7

ตัวอย่างกิจกรรมชุดโปรแกรม

การสูบบุหรี่ในนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น

ตัวอย่างกิจกรรมที่ 1 แนะนำโปรแกรมเชิงป้องกัน (โครงการทักษะเชิงป้องกันในนักเรียน)

วิทยากร	อาจารย์ ดร. สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล และคณะ
ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - ม.3)
สถานที่	ห้องเรียนและหอประชุมโรงเรียน
วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดความคุ้นเคยระหว่างวิทยากร และผู้ช่วยวิทยากร 2. เพื่อให้นักเรียนรับทราบถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม 3. เพื่อให้นักเรียนรับทราบถึงข้อมูลการวิจัย สิทธิ การพิทักษ์สิทธิตัวอย่างของผู้วิจัย และข้อปฏิบัติหลักในการปฏิบัติต่อผู้เข้าร่วมวิจัยตามข้อกำหนดจริยธรรมในการวิจัย 4. เพื่อให้ให้นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่จัด 5. เพื่อให้ให้นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่จัด
สื่อกิจกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. เอกสารประกอบการแนะนำโครงการวิจัย และกิจกรรม 2. แบบสำรวจความต้องการรูปแบบกิจกรรมของนักเรียน
วิธีการ / แผนการให้ความรู้/ กิจกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ผู้วิจัยพร้อมผู้ช่วยวิจัย เข้าแนะนำตัวกับนักเรียน 2. ชี้แจงวัตถุประสงค์ที่เข้ามาทำโครงการ 3. อธิบายถึงสิทธิตามจริยธรรมการวิจัยระบุ 4. เริ่มกิจกรรม เกมส่นแนะนำตัว และสนทนาการ
เนื้อหา	<p>แนะนำโครงการที่จะให้นักเรียนเข้าร่วม โดย</p> <p>กิจกรรมแบ่งเป็น 3 ระยะ สัปดาห์ละ 1 ครั้ง ครั้งละ 50 นาที จำนวน 10 ครั้ง</p> <p>ระยะที่ 1 เป็นการให้ความรู้ (knowledge) เกี่ยวกับบุหรี่ สารประกอบในบุหรี่ สารพิษในบุหรี่และควันบุหรี่ รวมถึงผลเสีย ผลกระทบระยะสั้นและระยะยาวกับบุคคลที่สูบบุหรี่/ อยู่ในสภาพแวดล้อมที่มีควันบุหรี่</p> <p>ระยะที่ 2 เป็นการเสริมสร้างทักษะทางสังคม (social skills) ที่สำคัญ ได้แก่ การรักษาสื่อธิของตนเองและผู้อื่น (assertiveness) ทักษะการปฏิเสธ (refusal skills) อิทธิพลทางสังคม (social influences) ภาพลักษณ์ทางสังคม (social perception)</p> <p>ระยะที่ 3 เป็นการฝึกทักษะภายในตนเอง (intrapersonal skills) ที่สำคัญ ได้แก่ คุณลักษณะของการวางเป้าหมายมุ่งอนาคต (goal directed future orientation)</p>
เวลาที่ใช้	50 นาที
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนเกิดความคุ้นเคยระหว่างวิทยากร และผู้ช่วยวิทยากร จากการเข้ากิจกรรมกลุ่มแนะนำตัว 2. นักเรียนรับทราบถึงวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรมภายหลังการชี้แจงและซักถามวิทยากร ทั้งขณะเข้ากลุ่มใหญ่และกลุ่มย่อย 3. นักเรียนทราบสิทธิในการเข้าร่วมการวิจัย และมีสิทธิ์ถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลาที่ต้องการ 4. นักเรียนตระหนักถึงความสำคัญของการเข้าร่วมกิจกรรมตลอดระยะเวลาที่จัด 5. นักเรียนเกิดแรงจูงใจในการเข้าร่วมกิจกรรมในครั้งต่อไป
เอกสารอ้างอิง	-

ตัวอย่างกิจกรรมที่ 2 การให้ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับบุหรี่และสารเสพติด

วิทยากร	อาจารย์ ดร. สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล และคณะ
ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - ม.3)
สถานที่	ห้องเรียนและหอประชุมโรงเรียน
วัตถุประสงค์	1. เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ เข้าใจและตระหนักถึงความรุนแรงของสารพิษที่ประกอบอยู่ในบุหรี่และควันบุหรี่ ที่มีผลต่อระบบต่างๆ ของร่างกาย 2. เพื่อให้ นักเรียนสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่กับบุคคลใกล้ชิดต่อไปได้
สื่อกิจกรรม	1. ใบความรู้เกี่ยวกับสารพิษที่ประกอบอยู่ในบุหรี่ (เอกสารแนบ2) 2. แบบฝึกหัดกลุ่มระดมสมอง “เหตุผลทำไม วัยรุ่นจึงสูบบุหรี่” (เอกสารแนบ 3) 3. Powerpoint เกี่ยวกับบุหรี่ และผลกระทบที่มีต่อร่างกายจากการสูบบุหรี่
วิธีการ / แผนการให้ความรู้/ กิจกรรม	1. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 3-5 คน ผู้วิจัยและผู้ช่วยวิจัยแจกใบความรู้และใบงาน “เหตุผลทำไม วัยรุ่นจึงสูบบุหรี่” 2. ให้นักเรียนอ่านใบความรู้ ระดมสมองในการหาเหตุผลว่า ทำไม วัยรุ่นจึงสูบบุหรี่ 3. ผู้ช่วยวิจัยเข้าประจำตามกลุ่ม คอยให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะ 4. ให้ตัวแทนอภิปรายคำตอบพร้อมเหตุผล
เนื้อหา	การสูบบุหรี่เป็นสาเหตุของการเกิดโรคต่างๆ โดยเฉพาะโรคเรื้อรัง เช่น โรคหัวใจ หลอดเลือด โรคเยื่อหุ้มปอดอักเสบ และยังเป็นสาเหตุของการเกิดโรคมะเร็งปอด และโรคมะเร็งทางเดินหายใจ ฯลฯ ..... สารพิษในบุหรี่ 1. นิโคติน เป็นสารเสพติด ดูดซึมทางผิวหนัง และเยื่อในร่างกาย ออกฤทธิ์กระตุ้นสมอง ระบบประสาทส่วนกลาง ความดันโลหิตสูงขึ้น หัวใจ ชีพจรเต้นเร็ว ระยะเวลาที่มีฤทธิ์กดประสาท (นิโคตินและสารอื่นๆ ทำให้มีไขมันไม่ดีในเลือดมาก หลอดเลือดตีบตัน ทำให้เกิดโรคหลอดเลือดหัวใจ และความดันโลหิต) ....
เวลาที่ใช้	50 นาที
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	1. นักเรียนสามารถสรุปสารพิษที่อยู่ในบุหรี่ได้อย่างน้อย 5 ชนิดขึ้นไป 2. นักเรียนระบุถึงโรคที่เกิดจากการสูบบุหรี่ได้อย่างน้อย 3 โรคขึ้นไป 3. นักเรียนระบุถึงอาการของโรคที่ตนเองระบุในข้อ 2 ได้ 4. นักเรียนแสดงความคิดเห็น ให้เหตุผลว่าทำไมวัยรุ่น ถึงสูบบุหรี่ได้ตามประสบการณ์ที่ตนเองได้พบมา
เอกสารอ้างอิง	World Health Organization (2004). เครื่องมือเพื่อการควบคุมยาสูบที่ทันสมัยในศตวรรษที่ 21: ลงหลักปักฐานสกัดกั้นยาสูบ เรียบเรียงจาก <i>Building blocks for tobacco control: A handbook</i> โดยลักขณา เต็มศิริกุลชัยและคณะ, (2550).

ตัวอย่างกิจกรรมที่ 3-4 เสริมสร้างความรู้และความตระหนักถึงโทษของบุหรี่

วิทยากร	อาจารย์ ดร. สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล และคณะ
ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - ม.3)
สถานที่	ห้องเรียนและหอประชุมโรงเรียน
วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ เข้าใจและตระหนักถึงความรุนแรงของสารพิษที่ประกอบอยู่ในบุหรี่และควันบุหรี่ ที่มีผลต่อระบบต่างๆ ของร่างกาย 2. เพื่อให้นักเรียนสามารถนำความรู้ไปเผยแพร่กับบุคคลใกล้ชิดต่อไปได้ 3. เพื่อให้ผู้เข้าร่วมโครงการมีความสามัคคีและฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม
สื่อกิจกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. บัตรคำถามจำนวน 31 ข้อ พร้อมเฉลย 2. บัตรบันทึกคะแนน ตามจำนวนกลุ่ม กลุ่มละ 1 ใบ 3. โปสเตอร์รณรงค์ไม่สูบบุหรี่
วิธีการ / แผนการให้ความรู้/ กิจกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนแบ่งกลุ่ม 7-10 คน 2. ผู้เข้าร่วมกิจกรรมนั่งตามกลุ่มของตนเอง แล้วคิดชื่อกลุ่มโดยใช้ชื่อกีฬา ประเภทต่างๆ เช่นฟุตบอล วายน้ำ มวย ฯลฯ 3. ตัวแทนกลุ่มเลือกคำถามที่ผู้วิจัยเตรียมไว้ตามจำนวนกลุ่ม จากนั้นผู้ดำเนินกิจกรรมอ่านคำถาม ภายหลังจากอ่านคำถามจบ กลุ่มใดต้องการตอบยกมือ พร้อมตะโกนชื่อกลุ่มตนเอง 4. กลุ่มที่ตอบคำถามถูก พร้อมกับให้เหตุผลประกอบจะได้คะแนน ผู้ช่วยวิจัยประจำกลุ่มบันทึกคะแนน 5. กลุ่มที่ชนะจะได้รับของรางวัลเป็นชุดเครื่องเขียน
เนื้อหา	<p><u>บัตรคำถาม</u></p> <p>คำถามในบัตรมีทั้งสิ้น 31 ข้อ แบ่งเป็น 2 ประเภท คือ</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. คำถามเชิงวิชาการ จำนวน 21 ข้อ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมมีความรู้เกี่ยวกับบุหรี่มากขึ้น ตัวอย่างคำถาม <u>“ควันบุหรี่มีผลต่อบุคคลข้างเคียง ใช่หรือไม่”</u> คำตอบคือ <u>“ใช่ ควันบุหรี่ทำให้เกิดอาการเคืองตา คัดจมูก ปวดศีรษะ คัดจมูก น้ำมูกไหล โดยเฉพาะผู้ที่เป็โรคหอบหืด โรคหัวใจ โรคหลอดเลือดสมองจะมืออาการกำเริบ”</u> 2. คำถามพิเศษ จำนวน 10 ข้อ เป็นคำถามประเภทอะไรเอ่ย เพื่อให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมรู้สึกสนุกกับกิจกรรมมากขึ้น ตัวอย่างคำถาม <u>“ถ้าวันนี้เป็นวันจันทร์ วันอังคารเป็นวันอะไร”</u> คำตอบคือ <u>“วันพุธนี่”</u>
เวลาที่ใช้	1 ชั่วโมง 40 นาที (2 คาบเรียน)
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	<ol style="list-style-type: none"> 1. ภายหลังจากกิจกรรมนักเรียนสามารถช่วยกันทบทวนสรุปคำถาม คำตอบได้ 2. นักเรียนมีการปรึกษาหารือภายในกลุ่ม พร้อมช่วยกันให้เหตุผลประกอบคำตอบ 3. นักเรียนประเมินผลความรู้ที่ได้รับด้านต่างๆ ในระดับมาก
เอกสารอ้างอิง	World Health Organization (2004). เครื่องมือเพื่อการควบคุมยาสูบที่ทันสมัยในศตวรรษที่ 21: ลงหลักปักฐานสกัดกั้นยาสูบ เรียบเรียงจาก <i>Building blocks for tobacco control: A handbook</i> โดยลักขณา เต็มศิริกุลชัยและคณะ, (2550).

ตัวอย่างกิจกรรม 5 เสริมสร้างทักษะเชิงป้องกัน (ทักษะปฏิเสธ การรักษาสีทธิ วิเคราะห์ปัญหา)

วิทยากร	อาจารย์ ดร. สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล และคณะ
ผู้เข้าร่วมกิจกรรม	นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1 - ม.3)
สถานที่	ห้องเรียนและหอประชุมโรงเรียน
วัตถุประสงค์	<ol style="list-style-type: none"> 1. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจสิทธิของตนเองและผู้อื่น 2. เพื่อให้นักเรียนเข้าใจประเด็นปัญหา ว่าตนเองหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของปัญหา 3. เพื่อให้นักเรียนฝึกทักษะในการรักษาสีทธิของตนเอง โดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น
สื่อกิจกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ใบความรู้เกี่ยวกับสารพิษที่ประกอบอยู่ในบุหรี่ 2. แบบฝึกหัด “ใครเป็นเจ้าของปัญหา” 3. แบบฝึกหัด “Assertiveness” 4. แบบประเมิน Assertiveness <p>ฝึกปฏิบัติ บทพูดที่สื่อถึงการปฏิเสธโดยไม่ให้เกิดความบาดหมางใจ</p>
วิธีการ / แผนการให้ความรู้/ กิจกรรม	<ol style="list-style-type: none"> 1. ให้นักเรียนแบ่งกลุ่ม 7-10 คน 2. บรรยายเรื่องการสื่อสาร เล่นเกมส์ Rumor (พายุกระซิบ) 3. ให้นักเรียนอ่านใบงาน และตอบคำถามว่า “ใครเป็นเจ้าของปัญหา” 4. นักเรียนอ่านใบงานและฝึกการรักษาสีทธิของตน (Assertiveness) จากการทำตนไม่สูบบุหรี่
เนื้อหา	<ul style="list-style-type: none"> -ความหมายของสิทธิของตนเอง และสิทธิของผู้อื่น -กิจกรรมโดยอ่านเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันพร้อมระบุได้ว่าเจ้าของปัญหาที่เกิดขึ้นใครเป็นเจ้าของปัญหา -การแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นจากต้นตอของปัญหา -การฝึกรักษาสีทธิ เมื่อตนเองถูกละเมิดสิทธิ -ทักษะการปฏิเสธ เพื่อแสดงถึงการรักษาสีทธิตนเอง
เวลาที่ใช้	50 นาที
ผลที่คาดว่าจะได้รับ	<ol style="list-style-type: none"> 1. นักเรียนเข้าใจสิทธิของตนเองและผู้อื่นที่ถูกต้อง 2. นักเรียนเข้าใจประเด็นปัญหา ว่าตนเองหรือผู้อื่นเป็นเจ้าของปัญหา 3. นักเรียนเกิดทักษะในการรักษาสีทธิของตนเอง โดยไม่ละเมิดสิทธิผู้อื่น
เอกสารอ้างอิง	สิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล. (2555). เอกสารประกอบการสอน วิชา PG 281: <i>Psychology of Human Relations</i> . ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. (เอกสารถ่ายสำเนา).

```

FACTOR
/VARIABLES Future1 Future2 Future3 Future4 att1 att2 proto1 proto2 peer1
peer2 /MISSING MEANSUB /ANALYSIS Future1 Future2 Future3 Future4 att1
att2 proto1 proto2 peer1 peer2
/PRINT UNIVARIATE INITIAL CORRELATION SIG KMO AIC EXTRACTION ROTATION
/FORMAT SORT
/CRITERIA MINEIGEN(1) ITERATE(25)
/EXTRACTION PC
/CRITERIA ITERATE(25)
/ROTATION VARIMAX
/METHOD=CORRELATION .

```

Factor Analysis

Notes

Output Created		22-JUL-2013 08:51:59
Comments		
Input	Data	
		C:\Documents and Settings\big\My Documents\Downloads\Sriyutthaya 612 cases ã*éÇÒã¼ÃÖÈÌ"ÃÔ§.sav
	Active Dataset	DataSet1
	Filter	<none>
	Weight	<none>
	Split File	<none>
	N of Rows in Working Data File	612
Missing Value Handling	Definition of Missing	MISSING=EXCLUDE: User-defined missing values are treated as missing.
	Cases Used	MEAN SUBSTITUTION: For each variable used, missing values are replaced with the variable mean.
Syntax		FACTOR /VARIABLES Future1 Future2 Future3 Future4 att1 att2 proto1 proto2 peer1 peer2 /MISSING MEANSUB /ANALYSIS Future1 Future2 Future3 Future4 att1 att2 proto1 proto2 peer1 peer2 /PRINT UNIVARIATE INITIAL CORRELATION SIG KMO AIC EXTRACTION ROTATION /FORMAT SORT /CRITERIA MINEIGEN(1) ITERATE(25) /EXTRACTION PC /CRITERIA ITERATE(25) /ROTATION VARIMAX /METHOD=CORRELATION .
	Maximum Memory Required	13480 (13.164K) bytes
	Processor Time	0:00:00.05

Descriptive Statistics

	Mean	Std. Deviation(a)	Analysis N(a)	Missing N
Future1	18.2598	3.07455	612	0
Future2	14.3056	2.76282	612	0
Future3	18.2304	3.52093	612	0
Future4	19.3529	3.48571	612	0
att1	24.3350	4.10627	612	0
att2	20.8448	3.69594	612	0
proto1	33.8758	7.06650	612	0
proto2	33.3987	9.83054	612	0
peer1	15.8546	3.21057	612	0
peer2	11.3758	2.37264	612	0

a. For each variable, missing values are replaced with the variable mean.

Correlation Matrix

		Future1	Future2	Future3	Future4	att1	att2	proto1	proto2	peer1	peer2	
Correlation	Future1	1.000	.307	.351	.541	.203	.144	.086	.169	.029	-.102	
	Future2	.307	1.000	.439	.346	.151	.237	.124	.101	.220	.128	
	Future3	.351	.439	1.000	.402	.140	.202	.117	.147	.218	.122	
	Future4	.541	.346	.402	1.000	.299	.247	.159	.233	.127	.051	
	att1	.203	.151	.140	.299	1.000	.512	.273	.454	.104	.051	
	att2	.144	.237	.202	.247	.512	1.000	.449	.359	.196	.112	
	proto1	.086	.124	.117	.159	.273	.449	1.000	.167	.210	.110	
	proto2	.169	.101	.147	.233	.454	.359	.167	1.000	.034	.016	
	peer1	.029	.220	.218	.127	.104	.196	.210	.034	1.000	.473	
	peer2	-.102	.128	.122	.051	.051	.112	.110	.016	.473	1.000	
	Sig. (1-tailed)	Future1		.000	.000	.000	.000	.000	.016	.000	.238	.006
		Future2	.000		.000	.000	.000	.000	.001	.006	.000	.001
Future3		.000	.000		.000	.000	.000	.002	.000	.000	.001	
Future4		.000	.000	.000		.000	.000	.000	.000	.001	.104	
att1		.000	.000	.000	.000		.000	.000	.000	.005	.104	
att2		.000	.000	.000	.000	.000		.000	.000	.000	.003	
proto1		.016	.001	.002	.000	.000	.000		.000	.000	.003	
proto2		.000	.006	.000	.000	.000	.000	.000		.198	.346	
peer1		.238	.000	.000	.001	.005	.000	.000	.198		.000	
peer2		.006	.001	.001	.104	.104	.003	.003	.346	.000		

KMO and Bartlett's Test

Kaiser-Meyer-Olkin Measure of Sampling Adequacy.		.739
Bartlett's Test of Sphericity	Approx. Chi-Square	1318.510
	df	45
	Sig.	.000

Anti-image Matrices

		Future1	Future2	Future3	Future4	att1	att2	proto1	proto2	peer1	peer2
Anti-image Covariance	Future1	.652	-.082	-.100	-.269	-.031	.022	-.003	-.021	.008	.113
	Future2	-.082	.736	-.212	-.076	.008	-.078	.012	.028	-.069	-.030
	Future3	-.100	-.212	.704	-.120	.033	-.031	.005	-.037	-.073	-.030
	Future4	-.269	-.076	-.120	.608	-.081	-.014	-.023	-.043	-.007	-.031
	att1	-.031	.008	.033	-.081	.632	-.215	-.034	-.217	-.005	-.002
	att2	.022	-.078	-.031	-.014	-.215	.596	-.236	-.103	-.038	-.008
	proto1	-.003	.012	.005	-.023	-.034	-.236	.779	.009	-.090	-.004
	proto2	-.021	.028	-.037	-.043	-.217	-.103	.009	.760	.033	-6.13E-005
	peer1	.008	-.069	-.073	-.007	-.005	-.038	-.090	.033	.718	-.322
	peer2	.113	-.030	-.030	-.031	-.002	-.008	-.004	-6.13E-005	-.322	.755
Anti-image Correlation	Future1	.713(a)	-.118	-.147	-.427	-.048	.036	-.004	-.029	.012	.161
	Future2	-.118	.804(a)	-.295	-.114	.011	-.117	.016	.037	-.095	-.041
	Future3	-.147	-.295	.797(a)	-.183	.050	-.047	.006	-.050	-.103	-.041
	Future4	-.427	-.114	-.183	.764(a)	-.130	-.023	-.033	-.063	-.010	-.046
	att1	-.048	.011	.050	-.130	.748(a)	-.350	-.049	-.313	-.008	-.003
	att2	.036	-.117	-.047	-.023	-.350	.741(a)	-.346	-.154	-.058	-.012
	proto1	-.004	.016	.006	-.033	-.049	-.346	.753(a)	.011	-.120	-.005
	proto2	-.029	.037	-.050	-.063	-.313	-.154	.011	.783(a)	.045	-8.10E-005
	peer1	.012	-.095	-.103	-.010	-.008	-.058	-.120	.045	.651(a)	-.438
	peer2	.161	-.041	-.041	-.046	-.003	-.012	-.005	-8.10E-005	-.438	.569(a)

a Measures of Sampling Adequacy(MSA)

Total Variance Explained

Component	Initial Eigenvalues			Extraction Sums of Squared Loadings			Rotation Sums of Squared Loadings		
	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %	Total	% of Variance	Cumulative %
1	2.989	29.891	29.891	2.989	29.891	29.891	2.203	22.029	22.029
2	1.515	15.147	45.038	1.515	15.147	45.038	2.144	21.436	43.465
3	1.456	14.562	59.600	1.456	14.562	59.600	1.613	16.135	59.600
4	.849	8.489	68.089						
5	.725	7.248	75.337						
6	.583	5.834	81.170						
7	.522	5.220	86.390						
8	.514	5.138	91.528						
9	.429	4.286	95.814						
10	.419	4.186	100.000						

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Component Transformation Matrix

Component	1	2	3
1	.692	.669	.272
2	-.483	.148	.863
3	.537	-.728	.426

Extraction Method: Principal Component Analysis.
Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

Communalities

	Initial	Extraction
Future1	1.000	.650
Future2	1.000	.518
Future3	1.000	.577
Future4	1.000	.626
att1	1.000	.646
att2	1.000	.663
proto1	1.000	.427
proto2	1.000	.499
peer1	1.000	.686
peer2	1.000	.668

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Component Matrix(a)

	Component		
	1	2	3
Future4	.676	-.356	.206
att2	.667	.204	-.419
att1	.625	.011	-.505
Future3	.596	-.151	.445
Future2	.576	-.086	.423
Future1	.548	-.545	.229
proto2	.511	-.080	-.481
proto1	.483	.315	-.309
peer2	.241	.712	.322
peer1	.396	.638	.349

Extraction Method: Principal Component Analysis.

a 3 components extracted.

Rotated Component Matrix(a)

	Component		
	1	2	3
Future1	.765	.119	-.223
Future4	.750	.249	-.035
Future3	.724	.052	.222
Future2	.667	.064	.263
att1	.155	.788	-.035
att2	.138	.782	.179
proto2	.134	.680	-.135
proto1	.016	.595	.271
peer2	-.004	.033	.817
peer1	.153	.105	.807

Extraction Method: Principal Component Analysis.

Rotation Method: Varimax with Kaiser Normalization.

a Rotation converged in 5 iterations.

ประวัติโดยย่อผู้วิจัย

นายสิทธิพงศ์ วัฒนานนท์สกุล จบการศึกษาระดับปริญญาศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาจิตวิทยา แขนงวิชาจิตวิทยาพัฒนาการ คณะจิตวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปัจจุบันดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

สถานที่ติดต่อ

ภาควิชาจิตวิทยา คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ

114 สุขุมวิท 23 เขตวัฒนา กรุงเทพฯ 10110

